

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
METİNLERİN DİL BİLGİSİ KONULARIYLA
İLİŞKİSİ ÜZERİNE İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ahmet KANAT**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK**

Hatay-2016

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
METİNLERİN DİL BİLGİSİ KONULARIYLA
İLİŞKİSİ ÜZERİNE İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ahmet KANAT**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK**

Hatay-2016

ÖN SÖZ

Dil bilgisi öğretiminde önceleri kelime, zamanla da cümleden hareket eden anlayışlar günümüzde yerini metinden hareket eden anlayışlara bırakmıştır. Çağdaş anlayışta anlatım birimi olarak metin konusu ön planda yer almaktadır. Uzmanlar etkili bir dil bilgisi öğretimi için kural ezberletme, basmakalıp örneklerden hareket etme gibi yaklaşımları eleştirmekte, dil bilgisi öğretiminin uygulamalı ve metinden hareketle öğretilmesini desteklemektedir. Uzmanlar bu şekilde yapılan dil bilgisi öğretimiyle ezberden uzak, öğrendiklerini uygulayabilen öğrenciler yetiştirilebileceği düşüncesini benimsemektedir. Bu durum; ders kitaplarında yer alan metinlerin dil bilgisi öğretimi açısından ne derecede uygun olduğu, dil bilgisi etkinliklerinde metinlerden ne derecede faydalandığı sorularını gündeme getirmektedir. Çalışma ile bu sorulara cevap olabilecek birtakım sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesi ile alt problemlerine, çalışmanın amacına, önemine, çalışma ile ilgili varsayımlara, sınırlılıklara ve çalışmanın konusu ile alakalı yapılmış ilgili yayın ve araştırmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın kavramsal çerçevesine yer verilmiştir. Kavramsal çerçevede dil bilgisi, dil bilgisi öğretimi ve amaçları, dil bilgisinin ana dil becerileri ile ilişkisi, ders kitaplarında metin seçimi, metinden hareketle dil bilgisi öğretimi konuları ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan “Yöntem” bölümünde araştırmanın modeli tanıtılmış, araştırmanın evren ve örnekleme belirtilmiştir. Araştırmanın nasıl yapıldığı, verilerin ne şekilde toplandığı ve nasıl analiz edildiği hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölüm olan “Bulgular” bölümünde araştırma kapsamında incelenen öğretmen kılavuz kitapları ile öğrenci ders kitaplarından elde edilen bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Beşinci bölüm olan “Sonuç” bölümünde elde edilen bulgulara dayanarak çalışma neticesinde ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda dil bilgisi öğretimi ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Dil bilgisi ve dil bilgisi öğretimi konusunda birçok bilimsel eser bulunmasına rağmen kaynakçada, doğrudan doğruya atıfta bulunulan ve metin içinde kullanılan çalışmalara yer verilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkması sürecinde bilgi ve deneyimleriyle katkıda bulunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Eyyup Coşkun, Doç. Dr. Bülent Arı ve Doç. Dr. Bilginer Onan’a, bilgi ve deneyimlerinin yanı sıra konu seçiminde de katkıda bulunan Doç. Dr. Mehmet Temizkan’a teşekkürü bir borç bilirim. Çalışma süresince bilimsel öneri ve katkılarıyla beni yönlendiren, değerli zamanını, yakın ilgisini, bilgi ve birikimini esirgemeyen, danışmanım Prof. Dr. Jale Öztürk’e minnet ve şükranlarımı sunarım.

Çalışma boyunca değerli görüş ve önerileriyle beni destekleyen değerli dostum Kadir Korkutan’a; yaşamım boyunca yanımda olan sevgili aileme; her an yanımda olan, beni destekleyen sevgili eşime ve varlığıyla bana güç katan sevgili kızıma gönülden teşekkür ederim.

Ahmet KANAT
2016, HATAY

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
METİNLERİN DİL BİLGİSİ KONULARIYLA İLİŞKİSİ ÜZERİNE
İNCELEME**

Ahmet KANAT
Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2016
Danışman: Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK

ÖZET

Günümüzde öğrencilere metin bağlamından uzak kelime ve cümleler yoluyla yapılan dil bilgisi öğretimi eleştirilirken dil bilgisi öğretiminde metinden hareket edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu durum Türkçe derslerinde en çok kullanılan materyal olan ders kitaplarının metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretimi açısından incelenmesini gerekli kılmıştır.

Bu çalışmada 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında verilen metinlerin 2005 Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda verilen dil bilgisi konuları ile örtüşme düzeyi; öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili etkinliklerde metinlerden hareket edilip edilmediği; bu etkinliklerde kullanılan örnek metinlerin işlenen dil bilgisi konularına uygunluğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada 6. sınıf MEB ve Evren Yayınları, 7. sınıf MEB ve Pasifik Yayınları, 8. sınıf MEB ve Ada Yayınları'na ait Türkçe ders kitapları ile Türkçe öğretmen kılavuz kitapları incelenmiştir. İnceleme sonucunda ders kitaplarına metin seçiminde işlenen dil bilgisi konularına örnekler içermesi yönünden dikkat edilmediği, öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğretiminde çoğunlukla cümleden hareket edildiği görülmüştür. Öğretmen kılavuz kitaplarının bazı dil bilgisi etkinliklerinde örnek metinler kullanıldığı, bu metinlerin ilgili konulara dair örnekler içerirken metinlerin bir kısmının ilgili konu çeşitlerine dair sınırlı sayıda örnek içerdiği görülmüştür.

İncelenen kitaplar arasında dil bilgisi öğretiminde en çok örnek metin kullanılan yayınların 6. sınıf MEB Yayınları ile 8. sınıf MEB Yayınları'na ait

öğretmen kılavuz kitapları olduğu; en az örnek metnin kullanıldığı yayının ise 8. sınıf Ada Yayınları'na ait öğretmen kılavuz kitabı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEK

Türkçe Eğitimi, Dil Bilgisi Öğretimi, Türkçe Ders Kitabı, Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı, Metin, Dil Bilgisi Kazanımları

**AN ANALYSIS WHICH IS ABOUT THE RELATIONSHIP OF THE
TEXTS WITH THE GRAMMAR SUBJECTS IN SECONDARY SCHOOL
TURKISH TEXTBOOK**

Ahmet KANAT
Department of Turkish Language Teaching, Master's Thesis, 2016
Consultant: Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK

ABSTRACT

Actually it is defended that grammar teaching should be coherent with the text, but nowadays the grammar teaching to students is being criticized as it has not coherence with the text, also the words in sentences are away from the context. This situation necessitates to analyze the textbooks in terms of grammar, while these are the most used materials in Turkish courses.

In this study it has tried to be determined the level of harmonization of the texts in Turkish curriculum, which are given for 6th, 7th and 8th classes in Turkish textbooks with Turkish Language Teaching Curriculum in 2005; the activities in teacher guidebooks, whether they are inspired from the grammar learning area or not, whether they are text based or not; and the relevance of the samples in texts that are used in these activities while teaching the grammar subjects.

In this study Turkish textbooks and Turkish teacher guidebooks are analyzed which are own 6th class Ministry of Education edition and Evren Edition, 7th class ministry of education edition and Pasifik Edition, 8th class Ministry of Education edition and Ada Edition. At the end of the analysis, it is understood that while choosing text for coursebook, it is not paid enough attention to provide proper samples of related grammatical subjects, and in guidebooks sentence based method is mostly used while teaching language. It is seen that sample texts have been used in some of the grammatical activities in guidebooks. Some of these texts contain examples which are coherent with the related grammatical subjects, but some others contain limited examples about the related grammatical subjects.

Among the analyzed books it is decided that the most example used editions

for grammar teaching are 6th and 8th class guidebooks of Ministry of Education; the less example used one for grammar teaching is 8th class teacher guidebook of Ada Edition.

KEY WORDS

Turkish Language Teaching, Grammar Teaching, Turkish Coursebook, Turkish Teacher Guidebook, Text, Grammar Acquisitions.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER.....	III
ABSTRACT AND KEYWORDS	V
İÇİNDEKİLER	VII
TABLOLAR LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR	XVI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	2
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. İlgili Yayın ve Araştırmalar	4

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. Dil.....	13
2.2. Dil Bilgisi	15
2.3. Dil Bilgisi Öğretiminin Amaçları.....	18
2.4. Dil Bilgisinin Dört Temel Dil Becerisi İle İlişkisi	20
2.4.1. Dil Bilgisi-Dinleme İlişkisi	21
2.4.2. Dil Bilgisi-Konuşma İlişkisi.....	22
2.4.3. Dil Bilgisi-Okuma İlişkisi.....	23
2.4.4. Dil Bilgisi-Yazma İlişkisi	25
2.5. Ders Kitaplarına Metin Seçimi.....	26
2.6. Geçmişten Günümüze Dil Bilgisi Öğretimi	29

2.7. Dil Bilgisi Öğretiminin Önemi.....	33
2.8. Dil Bilgisi Öğretiminde Metinden Hareketin Önemi.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Evren ve Örneklem.....	41
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	43
4.1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular	43
4.1.1. 6. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular.....	43
4.1.2. 6. Sınıf Evren Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular.....	50
4.1.3. 7. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular.....	57
4.1.4. 7. Sınıf Pasifik Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular.....	63
4.1.5. 8. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular.....	69
4.1.6. 8. Sınıf Ada Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular.....	75
4.2. Farklı Yayınlara Ait Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Dil Bilgisi Etkinliklerinde Kullanılan Örnek Metinlerin Sayılarına İlişkin Bulgular.....	81
4.3. Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular	81
4.3.1. 6. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular	82

4.3.2. 6. Sınıf Evren Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular.	86
4.3.3. 7. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular	90
4.3.4. 7. Sınıf Pasifik Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular	93
4.3.5. 8. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular	96
4.3.6. 8. Sınıf Ada Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular	100

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE SONUÇ	102
5.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlere İlişkin Sonuçlar	104
5.2. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlere İlişkin Sonuçlar.....	105
5.3. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlere İlişkin Sonuçlar	107
5.4. Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Örneklere İlişkin Sonuçlar	108
5.5. 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Örnek Metinlere İlişkin Sonuçlar.....	109
5.6. 7. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Örnek Metinlere İlişkin Sonuçlar.....	111
5.7. 8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Örnek Metinlere İlişkin Sonuçlar.....	112

ALTINCI BÖLÜM

6. ÖNERİLER	115
KAYNAKÇA	117
EKLER	123
Ek-1. 2005 Türkçe Öğretim Programı'na Göre 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Dersi Dil Bilgisi Kazanımları	123
Ek-2. Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Okuma ve Dinleme/İzleme Metinleri, Türleri ve Yazarları	126

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Okuma Kültürü Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	43
Tablo 2. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	44
Tablo 3. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Sevgi Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	45
Tablo 4. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	46
Tablo 5. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Zaman ve Mekân Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	47
Tablo 6. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	48
Tablo 7. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Sevgi Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	50
Tablo 8. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	51
Tablo 9. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	52

Tablo 10. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Güzel Sanatlar Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	53
Tablo 11. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	54
Tablo 12. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	55
Tablo 13. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı İletişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	57
Tablo 14. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	58
Tablo 15. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Kavramlar ve Çağrışımlar Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	59
Tablo 16. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Millî Kültür Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	60
Tablo 17. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	61
Tablo 18. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Toplum Hayatı Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	62
Tablo 19. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Hak ve Özgürlükler Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	63

Tablo 20. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	64
Tablo 21. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	65
Tablo 22. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	66
Tablo 23. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Alışkanlıklar Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	67
Tablo 24. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Millî Kültür Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	68
Tablo 25. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Zaman ve Mekân Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	69
Tablo 26. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	70
Tablo 27. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Millî Kültür Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	71
Tablo 28. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Toplum Hayatı Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	72
Tablo 29. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	73

Tablo 30. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	74
Tablo 31. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	75
Tablo 32. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	76
Tablo 33. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	77
Tablo 34. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Toplum Hayatı Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	78
Tablo 35. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı İletişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular	79
Tablo 36. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Zaman ve Mekân Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular.....	80
Tablo 37. İncelenen Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Metinden Hareket Edilen Etkinlikler ile Bu Etkinliklerde Yer Alan Örneklere Ait Bulgular.....	81
Tablo 38. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular	82
Tablo 39. 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular.....	83

Tablo 40. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular	86
Tablo 41. 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular.....	87
Tablo 42. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular	90
Tablo 43. 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular.....	91
Tablo 44. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular	93
Tablo 45. 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular.....	94
Tablo 46. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular	96
Tablo 47. 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular.....	97
Tablo 48. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular	100
Tablo 49. 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular.....	101

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

s : Sayfa

S : Sayı

TDK : Türk Dil Kurumu

vb : ve benzeri

vd : ve diğerleri

6.A.1.1. : 6. Sınıf MEB Yayınları 1. Tema 1. Metin

6.B.1.1. : 6. Sınıf Evren Yayınları 1. Tema 1. Metin

7.A.1.1. : 7. Sınıf MEB Yayınları 1. Tema 1. Metin

7.B.1.1. : 7. Sınıf Pasifik Yayınları 1. Tema 1. Metin

8.A.1.1. : 8. Sınıf MEB Yayınları 1. Tema 1. Metin

8.B.1.1. : 8. Sınıf Ada Yayınları 1. Tema 1. Metin

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın “Problem Durumu”na, “Problem Cümlesi”ne, “Alt Problemler”ine, “Amacı ve Önemi”ne, “Varsayımlar”ına, “Sınırlılıklar”ına ve çalışmanın konusu ile alakalı yapılmış “İlgili Yayın ve Araştırmalar”a yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsan, doğumundan itibaren çevresiyle bir iletişim hâindedir. Ayrıca insanın, ihtiyaçlar hiyerarşisindeki en alt basamaktan en üst basamağa kadarki ihtiyaçlarını gidermek için kendisinin de içinde yaşadığı toplum ile iletişim hâlinde olması gerekir. Kısacası iletişim insanlar için vazgeçilmez bir unsurdur.

İnsanlar arasında yalnız iletişime değil; etkili bir iletişime ihtiyaç vardır. Hemen her devirde en yaygın kullanılan iletişim aracı dil olmuştur. İnsan doğumuyla beraber dili kullanmaya başlasa da zamanla bu becerisini geliştirme gereksinimi duyar. Bu geliştirme ancak eğitim yoluyla gerçekleşir. Hiçbir millet, çocuklarının yalnız çevrede öğrendiği pratik dil ile yetinmez. Her millet onları ayrıca okullarında kendi millî dilinin yapısını iyice belleten bir dil bilgisi öğretiminden geçirir (Ergin, 1976: 10).

Dil bilgisi öğretimi ile kişilerin doğru konuşması, doğru anlaması, doğru okuması, doğru yazması amaçlanır. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için dil bilgisi etkinliklerine ihtiyaç vardır. Okuma-dil, dinleme-dil, anlama-dil, anlatma-dil ilişkileri sezdirilip kavratılmadan sağlıklı bir ana dil eğitimi ve öğretiminin gerçekleşmesi mümkün değildir (Sağır, 2002a: 7).

Dil becerilerinin geliştirilmesi sürecinde ders kitapları, en büyük görevi üstlenmektedir. Nitekim Özbay’ın (2003: 59-69) araştırmasında Türkçe öğretmenlerinin %94,44’lük bir oranla derslerinde öncelikli olarak ders kitabından faydalandıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumda ders kitabı Türkçe dersinin en önemli kaynağı olma özelliği kazanmaktadır. Ders kitabının en önemli öğelerinden birisi de

metindir. Türkçe ders kitapları yazınsal metinlerle kuruludur. Etkinliklerle beraber Türkçe ders kitaplarının merkezinde yer alan metinlerin ana dil eğitiminde önemli bir yeri vardır. Türkçe öğretimi içerisinde temel ana dili becerileri metinlerden hareketle kazandırılmaya çalışılır. Ana dili eğitimi metinler yoluyla yapılır. Ana dili eğitiminin niteliği bir bilgi dersi değil, beceri kazandırma dersi olmasında yatar. Ana dil eğitiminde metin kullanımı çok önemlidir. Çünkü dil eğitimi, metin merkezli olarak gerçekleştirilir (Coşkun ve Taş, 2008: 59-74).

Metin merkezli dil eğitimi günümüzde çok önemli bir yere sahiptir. Çağdaş anlayışta anlatım birimi cümleyi de aşmış; metni, parçayı ön plana çıkarmıştır. Dil, anlatımla; anlatım da cümle ile değil de metin ile gerçekleştiriliyorsa metnin cümleden daha önemli bir görev üstlendiğini kabul etmek gerekir. Nitekim dil incelemelerinin, dil bilgisi konularını kavratmanın en doğru yolu da metinden hareket ederek inceleme yapmak ya da konuları kavratma yoludur (Sağır, 2002a: 15). Dil bilgisi öğretiminde metinlerden hareket edilmesi gerektiği konusunda Karadüz (2007: 295) dil bilgisi dersinde birtakım kuralları kavratmak yerine bireyin dil edinimini destekleyecek etkinliklere yer verilmesi gerektiğini, bunun için de dile ait kuralların tek başına değil, Türkçe dersinde metinlerle sezdirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda dil bilgisi öğretiminde kullanılacak metinlerin seçimi de büyük önem taşır. İyi bir dil bilgisi öğretimi için dilin doğru ve güzel kullanıldığı metinler seçilmelidir. Dil yapıları bu metinlerden hareketle hazırlandığı takdirde etkili bir eğitim gerçekleştirilmiş olacaktır (Çeçen, 2007: 5). Bu bakımından metinler dil bilgisi öğretimi açısından önemli bir araç vazifesi görmektedir. Aytaş (2001: 161-162), kimilerinin metinlerin araç olma özelliğini göz ardı ederek, onları bir amaç gibi algıladığını bu yüzden bazı ders kitaplarının yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Bu araştırmada, yukarıda verilen bilgiler ışığında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin programda verilen dil bilgisi konuları ile örtüşme düzeyleri incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın amacı 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda

verilen dil bilgisi konuları ile örtüşmekte düzeyini tespit etmektir. Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aramaya çalışılmıştır.

1.3. Alt Problemler

- Türkçe ders kitaplarında verilen okuma ve dinleme/izleme metinleri programda verilen dil bilgisi konuları ile ilgili ne kadar örnek içermektedir?
- Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğretimi alanına yönelik dil bilgisi etkinlikleri kelime, cümle, metin üçlüsünden hangisi ya da hangileri yoluyla verilmiştir?
- Farklı yayınevlerine ait Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi etkinliklerinde verilen örnek metinlerin sayısında farklar var mıdır?
- Öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinliklerinde verilen örnek metinler, programda verilen dil bilgisi konuları ile ilgili ne kadar örnek içermektedir?
- Farklı yayınevlerine ait Türkçe ders kitapları ile öğretmen kılavuz kitaplarında metinden hareketle dil bilgisi öğretimi konusunda ne gibi farklar bulunmaktadır?

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı öğrenci ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme/izleme metinlerinin ve öğretmen kılavuz kitaplarında, dil bilgisi öğrenme alanına ait etkinliklerde kullanılmış örnek metinlerin programda verilen dil bilgisi konuları ile örtüşme düzeyini tespit ederek ilköğretim Türkçe kitaplarının metinden hareketle yapılabilecek dil bilgisi öğretimi açısından uygunluğunu saptayabilmektir.

Elde edilecek verilerle metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretiminin gerekliliğine dikkat çekerek, hazırlanacak Türkçe ders kitaplarının bu yönde geliştirilmesine katkıda bulunabilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının Türkçe dil bilgisi öğretimi ile yakından ilgilenen akademisyen ve eğitimcilere, bu konularda

yapılacak başka çalışmalara, genel anlamda ise Türkçe eğitimi alanına katkı sağlaması düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Araştırmada, incelenen Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki metinlerin 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulması uygun görülen Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki metinleri örnekleme özelliğine sahip olduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, yukarıda belirtilen problem ve alt problemlere bağlı olarak;

- 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın ücretsiz dağıtım yaptığı 6. sınıflarda MEB Yayınları (2013, 3. Baskı), Evren Yayınları (2011), 7. sınıflarda MEB Yayınları (2013, 2. Baskı), Pasifik Yayınları (2012), 8. sınıflarda MEB Yayınları (2011, 4. Baskı), Ada Yayınları (2013) Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları ile
- Seçilen metinler öğrenci ders kitabında yer alan okuma ve dinleme/izleme metinleri; öğretmen kılavuz kitabında dil bilgisi öğrenme alanına ait etkinliklerde kullanılmış örnek metinler ile sınırlıdır.

İçeriğinde dil bilgisi öğrenme alanı bulunmayan 5. sınıf Türkçe ders kitapları ile dil bilgisi öğrenme alanı ve bu alana ait etkinlikler bulunmayan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

1.7. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında Türkçe dil bilgisi öğretimi üzerine yapılan çalışmalar ile ilgili çalışmalar kısaca özetlenmiştir. Yapılan çalışmalar “Türkçe ders

kitaplarında dil bilgisi öğretimi ile ilgili çalışmalar”, “Dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar ile ilgili çalışmalar” ve “Dil bilgisi öğretiminde metinlerin önemi ile ilgili çalışmalar” şeklinde sınıflandırılmıştır:

Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretimi İle İlgili Çalışmalar

Bu bölümde Türkçe ders kitaplarını dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi öğretimi yönünden ele alınan çalışmalara yer verilmiştir. Bu konuda yapılan çalışmaların bir kısmı şunlardır:

Daloğlu (2005), “İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında ilköğretim okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki fizikî özellikler ile dil bilgisi konularındaki eksiklikleri, farklılıkları tespit etmek ve bu duruma öneriler sunmayı amaçlamıştır. Çalışmada ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları; terimler, örnekler, sorular, sınıflandırmalar, bilgi hataları, yaklaşım farklılıkları, dil bilgisi bölümlerine verilen ağırlıklar ve dil bilgisi konularının işleniş sırası bakımından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Çalışmada ders kitaplarındaki dil bilgisi konularının Türkçe dersinin hedef ve davranışlarını gerçekleştirmeye yönelik hazırlanmadığı tespit edilmiştir. İncelenen ders kitaplarından hareketle, Türkçe ders kitaplarının fizikî yapı ve bölümleri ile dil bilgisi konularına ilişkin birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Karadüz (2006) “İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının “Öğreticilik” Kavramı Bağlamında Eleştirisi” üzerine yaptığı çalışmasında, ilköğretim okulları 6, 7 ve 8. sınıfların Türkçe kitaplarının dil bilgisi bölümleriyle Türkçe derslerinde kullanılan dil bilgisi kitaplarını öğreticilik yönüyle incelemiştir. Araştırmada veri toplamak için öğretici görüşlerini tarayan bir anket ile bir mülakattan faydalanıldı. Ders kitapları da araştırmacı tarafından değerlendirildi. Anket sonucuna göre öğretmenler, dil bilgisi konularını içeren kitaplarda tanım ve terimlerin ağırlıkta olduğunu, öğrencilerin dil becerilerini desteklemeye yönelik etkinlik, uygulama ve alıştırmalara yeterince yer verilmediğini, kitaplarda yer alan kavramlarla resimlerin öğrenciler için sayıca yetersiz ve öğretici olmadığını belirtmiştir. Benzer sonuçlara ders kitabının bahsi geçen araştırmacı tarafından değerlendirilmesiyle de ulaşılmıştır.

Yalınkılıç (2007), “Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşleri” çalışmasında 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Samsun ili merkez ilköğretim okullarında kullanılan altıncı sınıf Türkçe ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabına ilişkin tutumları, bu sınıflarda görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinden yararlanarak değerlendirmiştir. Çalışmada ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının içerik, dil, anlatım ve üslup, öğrenme-öğretme; ölçme ve değerlendirme ile teknik, tasarım ve düzenleme özelliklerine ilişkin ölçütler öğretmenler tarafından ağırlıklı olarak yeterli kapsamında yanıtlandırıldığı sonucuna varılmıştır.

Bağcı (2010), “İlköğretim Türkçe Dersi 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabının Türkçe Dersi Öğretim Programı Dil Bilgisi Alanı Açısından İncelenmesi” çalışmasında 6. Sınıf Türkçe Öğretim Programı ile öğretmen kılavuz kitabının dil bilgisi öğrenme alanı kapsamında içerik olarak örtüşüp örtüşmediğini belirlemeyi ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak program ve kılavuz kitabının etkililiğini, verimliliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla çalışmada 6. Sınıf Türkçe Öğretim Programı ile Öğretmen Kılavuz Kitabının dil bilgisi öğrenme alanı karşılaştırmalı olarak incelenmiş, öğretmenlerin programa ve kılavuz kitaba yönelik görüşleri alınmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesiyle İlköğretim 6. Sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabının Türkçe Öğretim Programı dil bilgisi alanıyla uyumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şenyüz (2014), “İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı” adlı çalışmasında Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarına ilişkin öğretmen görüşleri ile Türkçe ders kitaplarını incelemiştir. Çalışmada incelenen 6 adet Türkçe kitabının konu sıralaması programda yer alan dil bilgisi konu sıralaması ile karşılaştırılmıştır. Türkçe ders kitaplarının genel olarak programda yer alan konu sıralaması ile uyum içinde olduğu fakat konu tekrarına yönelik tekrar yönergelerinin çok kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. Hatta bazı kitaplarda konu tekrarı yönergelerinin hiç yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında Türkçe derslerinde kullanılan kitapların genellikle Türkçe öğretim programlarıyla tam bir uygunluk göstermediği, ders kitaplarının dil bilgisi öğretiminde yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılabılır.

Dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar ile ilgili çalışmalar

Dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar ile ilgili elde edilen çalışmalar şu şekilde sıralanabilir:

Aydın'ın (1999), "Orta Okullarda Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri" adlı çalışmasında öğretmenlere dil bilgisinin Türkçe dersleri içindeki yeri, dil bilgisinin öğretilme nedenleri ve öğretmenlerin bu konudaki diğer görüşleri bir sormaca yoluyla sorulmuş, elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin genel olarak dil bilgisi öğretimini destekledikleri, ancak dil bilgisi öğretimini "çağdaş" ya da "uygulamaya yönelik" bulmadıkları, öğretmenlerin dil bilgisine diğer konulara göre daha çok zaman ayırmakla birlikte bu zamanın yine de yetersiz olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca dil bilgisi öğretiminde eksik olanın, nitelikli gereç yetersizliği olduğu belirtilmiş; bu yetersizliğin önüne geçmek için dil bilgisi öğretiminde dil bilimin kılavuzluğuna başvurmak gerektiği ortaya konmuştur.

Sağır (2002b), çalışmasında ilköğretim okullarında dil bilgisi öğretiminin durumu, sorunları üzerinde durarak bu sorunlara öneriler sunmuştur. Çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarına verilen derslerin, konu alanı olarak da, haftalık kredi saati olarak da yeterli olmadığı, okullarda öğrencilere beceri ve alışkanlığa dönüşemeyen bilgiler ezberlettiği, dil bilgisi öğretiminde yeterli kaynak kullanılmadığı, uygun yöntem ve teknik kullanılmadığı, dil bilgisinin diğer beceri alanlarıyla ilişkilendirilerek anlatılması gerekirken bazı öğretmenlerin programda dil bilgisine ayrı bir ders saati ayrılmasa da dil bilgisini ayrı bir derste işlediği dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar olarak verilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Öztürk (2003), "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Kitaplarının Dil Bilgisi Bölümlerinin Değerlendirmesi" çalışmasında 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını

incelemiş; araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarında bilimsel geçerliliğini yitirmiş birtakım bilgilerin kullanıldığını, dil bilgisi öğretiminde çok önemli bir yeri olan örneklerin tespitinde dikkatli olunmadığı, verilen örneklerin de bazen öğrenciyi çelişkiye düşürecek nitelikte olduğunu belirlemiştir.

İşcan ve Kolukısa'nın (2005), "İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri" çalışmalarında ilköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretiminin durumu belirtilmeye çalışılmış, daha sonra dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar ana başlıklar hâlinde sıralanmış, sonuç olarak da her soruna çözüm önerileri sunulmuştur. İşcan ve Kolukısa, çalışmalarında ilköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunları; kuralların ezberletilmesi, bağımsız bir ders olarak okutulması, kuralların verilmiş amaçlarının söylenmemesi, imlâ kuralları verilirken anlatımın kuraldan uygulamaya yönelik olması, noktalama işaretleri üzerinde fazla durulmaması, dil bilgisi öğretiminde kuralların genellikle sözcükten, sözcük gruplarından hareketle anlatılması, dil bilgisi öğretiminde dil bilimsel bir yaklaşımın olmayışı, dil bilgisi öğretiminde kullanılan materyallerin yetersizliği, terim karmaşası, dil bilgisi öğelerinin işlevsel olarak anlatılmaması olarak sıralamış ve karşılaşılan bu sorunlara çözüm önerileri getirmişlerdir.

Erdem (2007), "İlköğretim II. Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma" çalışmasında öğretmen görüşlerinden hareketle dil bilgisi öğretiminin sorunları üzerinde durarak bu sorunlara çözüm önerileri getirmiştir. Çalışmada öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla bir anket formu hazırlanmış bu kapsamda Ankara iline bağlı sekiz merkez ilçede 257 öğretmene ulaşılmıştır. Öğretmen görüşlerinden çıkarılan genel sonuç şu şekildedir:

- Öğretmenler dil bilgisi öğretiminin anlama ve anlatma becerilerini geliştirdiğine ilişkin verilen ifadeler büyük oranda katılmaktadır.
- Öğretmenler dil bilgisi öğretiminde en çok ders kitabını kullanmaktadır.
- Öğretmenler dil bilgisini öğretirken en çok fiil çatıları, fiilimsiler ve birleşik cümlelerde; en az da ünlü uyumları ve ünsüzlerle ilgili kurallarda zorlanmaktadır.
- Öğretmenler dil bilgisi öğretimiyle ilgili verilen problemlere

çoğunlukla katılmaktadır.

- Dil bilgisi öğretiminin sorunlarına ilişkin önerilen çözümlere öğretmenler büyük oranda katılmaktadır.

Çalışmada dil bilgisi sorunlarına getirilen çözüm örnekleri olarak da dil bilgisi öğretiminin, metinden hareketle yapılması, dil bilgisi öğretiminin ezberden uzak, işlevsel bir şekilde yapılması, bir beceri alanı olan Türkçe öğretiminde bilgilerin beceriye dönüşmesi esas olduğundan dil bilgisinin de beceriye dönüştürülmesi, dil bilgisi öğretiminin öğretimin temel ilkelerine göre yapılması, dil bilgisi konularının Türkçe dersinin anlama ve anlatma etkinlikleriyle birlikte ele alınması, dil bilgisi öğretiminde tümevarım yöntemi uygulanması, klâsik dil bilgisi anlayışından çok, dil bilimsel anlayışla ele alınmış Türk dili kitapları yazılması, öğretmen yetiştiren kurumlardaki dil bilgisi derslerine giren öğretim üyesi eksikliğinin giderilmesi, araç gereç kapsamında özellikle teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklerin kullanılması, öğrencilere kullandıkları dilin kurallarını ve anlam oluşturma süreçlerinin iyi öğretilmesi, imla birliğinin sağlanması için TDK tarafından hazırlanan Yazım Kılavuzunun esas alınması, terim ve yaklaşım farklılıklarının giderilmesi, öğretmenlere rehberlik edecek üzerinde mutabık kalınan bir kaynak eserin yazılması gerektiği getirilmiştir.

Aytaş ve Çeçen (2010), “Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi” adlı çalışmalarında ana dili eğitiminde dil bilgisinin nasıl bir yeri ve önemi olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada dil bilgisi ve öğretimi üzerinde durularak ana dili eğitimi çerçevesinde dil bilgisi öğretiminin ilkeleri belirtilmiştir. Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretimi hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapılmış, elde edilen bilgiler tartışılarak konuyla ilgili bazı öneriler geliştirilmiştir. Çalışmada, dil becerilerine doğrudan bir etkisi olmasa da dil bilgisi öğretiminin ana dili eğitimine sağladığı pek çok katkı açısından önemli ve gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda verilen çalışmalarda dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar genellikle öğrencilere dil bilgisi kurallarının uygulamalı bir şekilde öğretilmemesi; ders kitaplarının, bu kitaplarda yer alan dil bilgisi etkinliklerinin dil bilgisi öğretimi açısından yetersiz oluşu; dil bilgisi dersinin diğer dil becerilerinden bağımsız ele

alınması; dil bilgisi öğretiminde terim karmaşası yaşanması ve teknolojik gelişmelerden faydalanılmaması olarak özetlenebilir.

Dil bilgisi öğretiminde metinlerin önemi ile ilgili çalışmalar

Bu bölümde metinlerin dil bilgisi öğretimi açısından önemi, dil bilgisi öğretiminin metinden hareketle yapılması gerektiği fikri ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

İşeri (2002), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme” çalışmasında Türkçe öğretiminde kullanılan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri göstergibilimsel metin çözümleme yöntemine dayanarak incelemiştir. Bu çalışma ile ana dili öğretiminde kullanılan ve Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin öğrenciye dört temel dil becerisini kazandıracak özellikleri içeren, türünün yetkin özelliklerini taşıyan örnek metinlerin seçilmesine, metinler işlenirken metnin temel yapısındaki iletileri sorgulayan, görsel öğelerle sözel metnin desteklendiği, Türkçe öğretim programına uygun ders kitaplarının hazırlanmasına katkıda bulunma amaçlanmıştır. Araştırma ile ders kitaplarının iç-dış yapı özellikleri, eğitsel özellikleri desteklemediği ve ders kitabı olma özelliklerini yeterince taşımadığı, kitapların baskı kalitesinin yeterli olmadığı, kitapların öğrencide merak uyandıracak, ilgisini çekecek biçimsel bir düzenlenişten yoksun olduğu, örnek metinlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda Millî Eğitimin temel yasasına ve genel amaçlarına göre hazırlanması gereken ders kitaplarının gerek biçimsel gerekse içeriksel açıdan yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Çeçen’in (2007), “Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretimi” adlı çalışmasında metne dayalı dil bilgisi öğretiminin, öğrencilerin dil bilgisi başarılarını nasıl etkilediği, bu yöntemle geleneksel öğretim yöntemi arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmada dil bilgisi sorunlarına ve bunların kaynağına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuş, çeşitli araştırmacıların görüşleri doğrultusunda metne dayalı dil bilgisi öğretiminin niteliği ve nasıl yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Metne dayalı dil bilgisi öğretimi metnin bağlamıyla ilişkili olması itibariyle bağlamın anlam ve işlev üzerindeki etkisi örneklerle

anlatılmıştır. Araştırma sonucunda metne dayalı dil bilgisi öğretiminin, öğrencilerin dil bilgisi becerilerini geliştirmede geleneksel yöntemle göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Derman (2008), “Dil Bilgisi Öğretiminde Metinlerin Seçimi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında ilköğretim 7. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi konularının öğretimine yönelik olarak seçilen Türk edebiyatına ait metinleri ve araştırmacının aynı konuların öğretimi için geliştirdiği metinleri kullanan öğrenciler ile ders kitabında yer alan metinleri kullanan öğrencilerin akademik başarıları arasındaki farkı belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sürecinde, belirlenen dil bilgisi konularının işlenişinde kontrol grubunda ders kitabında yer alan metinlerle, deney 1 grubunda araştırmacı tarafından belirlenen metinlerle, deney 2 grubunda ise araştırmacı tarafından geliştirilen metinlerle öğretim gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgular, araştırmada denenen, bünyesinde ders kitabındaki metinlerden daha fazla dil bilgisi konularına yönelik örnekler içeren metinlerle işlenen dil bilgisi konularının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını arttırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Erdem ve Çelik (2011), “Dil Bilgisi Öğretim Yöntemi Üzerine Değerlendirmeler” adlı çalışmalarında dil bilgisi öğretim yöntemi üzerinde durmuş; dil bilgisinin diğer dil becerilerini geliştirebilmesi için metinden en azından cümleden hareketle, işlevsel bir şekilde öğretileceği bir yöntem kullanılması gerektiğini, dil bilgisi öğretilirken ezberden kurtulmak için tanımdan örneklere değil; örnekten ve sezdirildikten sonra kurala ulaşılacak bir yöntem kullanılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Temizkan (2012), çalışmasında metin temelli dil bilgisi öğretimi ve uygulamaları konusuna yer vermiştir. Çalışmasında ana dili öğretimi sürecinde yürütülen dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarına yönelik etkinliklerde dil bilgisinin yardımcı bir unsur olduğunu, ana dili eğitiminin bir beceri kazandırma dersi olması dolayısıyla bu eğitimin metinler yoluyla yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Metin temelli dil bilgisi öğretimine ilişkin örneklerin de verildiği çalışmada, özenle ve dikkatle seçilen metinlerin dil bilgisi öğretiminde

kullanılmasının, Türkçe öğretim programının öngördüğü amaç ve kazanımlara ulaşmada doğru bir adım olacağı fikri savunulmuştur.

Güneş (2013), “Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme” çalışmasında metin, metin türleri, metin anlayışları (geleneksel yaklaşımlar, davranışçı yaklaşım, bilişsel yaklaşım, yapılandırmacı yaklaşım), metin öğretimi ile metinle öğrenme konuları üzerinde durmuş, çağdaş anlayışta metinle öğrenmenin önemini ortaya koymuştur. Çalışmada Türkçe öğretiminde son yıllarda metin öğretimi yerine metinle öğrenmeye geçildiği, metin yerine öğrencinin merkeze alındığı belirtilmiştir.

Bahsi geçen çalışmalarda dil bilgisi öğretiminin kalıplaşmış kelime ve cümleler yerine bağlamdan kopuk olmayan metinler yoluyla yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Çağdaş anlayışta önem kazanan metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretiminin önemi vurgulanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. DİL

Dil her şeyden önce insanlar arasında anlaşmayı sağlayan canlı, doğal bir vasıta. Ergin'e (2000: 3) göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.

Dil, tek bir madde ya da tek bir tanımla sınırlandırılabilir bir kavram değildir. Dil geniş kapsamlı olmakla birlikte çok yönlüdür. Güneş (2007: 23) dilin özelliklerini şu şekilde sıralar:

- Dil bireysel gelişim aracıdır.
- Dil öğrenme aracıdır.
- Dil zihinsel becerileri geliştirme aracıdır.
- Dil sosyal gelişim aracıdır.

İnsanın, hayatını devam ettirebilmesi için doğası gereği anlaşması, yaşadığı toplum ile iletişim içinde bulunması gerekir. İletişim, duygu ve düşüncelerin akla gelebilecek her türlü yolla karşı tarafa aktarılmasıdır. Dilin iletişim boyutundan hareket ederek dili tanımlayan Korkmaz'a (2003: 67) göre dil insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir.

İnsanlar tarih içinde günümüze dek çeşitli iletişim türlerini kullanmış olsa da dil ile yapılan iletişim türü hemen her dönemde en etkili iletişim türü olarak kabul edile gelmiştir. Banguoğlu (2004: 9) bu konuda "Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir işaretler sistemidir. Elle, başla, gözle, kaşla işaretler yaparak da

bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. Fakat en mükemmel anlatma vasıtamız dilimizdir.” diyerek dilin en etkili iletişim türü olduğunu belirtmiştir.

İletişim, varlığını büyük oranda dile borçludur. Çünkü dil olmadan ne dış dünya algılanıp kavramlara, semgelere ve sembollere dönüştürülebilir ne de bu kavram, simge ve semboller düşünce kalıbına sokularak başkalarına aktarılabilir. Bu yüzden dış dünyaya ait düşüncelerin dilsel kalıplara dönüştürülmesi gerekmektedir (Yalçın ve Şengül, 2007: 749-760). Dilsel kalıplara dönüştürülmeyen düşüncelerin başkaları tarafından anlaşılması mümkün olmayacaktır. Aynı doğrultuda dilsel kalıplara dönüştürülmedikçe düşünceler, insanın zihninden dışarı çıkma ve gerçekleşme olanağı bulamayacaktır.

İnsanın, etkili iletişim kurabilmesinin yanında öğrenme ihtiyacı da vardır. İnsan, öğrenerek kendisini geliştirir. Öğrenmenin ilk adımı da yine dil ile gerçekleşir. Güneş’e (2007: 23) göre dil, insan gelişiminin ve öğrenmenin kalıbıdır. Birey dili kullanarak iletişim kurar, sosyal etkileşime girer ve kendini geliştirir. Marshall’a (1994: 18) göre ana dil öbür bütün bilim dallarının kapısını açar; okutulan bilim dalı ne olursa olsun, öğrencinin gelişmesinin onun türlü durumlarda bir dilden yararlanma yeteneğine bağlıdır. Özdemir (1983: 18-30) de bütün bilim ve bilgi dallarına giden yolların ana dilin toprağından geçtiğini belirterek ana dili tam gelişmemiş, yetkinleşmemiş bireylerin onu etkili bir öğrenme aracı olarak kullanamayacaklarını savunmuştur.

Dil, aynı kültürü yaşayan insanların bir arada yaşayabilmesine de olanak verir. Dil, milli kültürün temel öğelerinin başında gelmektedir ve insanları birbirine yakınlaştıran en önemli araçtır. Dil insanları birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel insan yığını olmaktan çıkararak, millet hâline getiren en önemli öğelerden biridir (Kavcar, 1987: 261-273). Bu yönüyle dil, milli kültürün de vazgeçilmez parçasıdır. Milletler kültür hazinelerini bu dilde saklar. Her milletin kendine has bir dili vardır. Her millet dilini kendi ihtiyaçlarına, kültür ve medeniyet seviyesine, zevkine göre yaratır. Dil, tıpkı ev gibi, bir milletin duygu, düşünce ve hayatının barınağı, konağıdır (Kaplan, 2009: 143). Kültür hazinesi dilde barındığı gibi dil sayesinde kuşaktan kuşağa geçer. Sürekliliğini de dile borçludur.

Dil, sadece iletişim ya da öğrenme yolunda kullanılan bir vasıta değildir. Aksan'a (1995: 11) göre dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren; gerek insan, gerek toplum gerekse insan ve toplumdaki ayrı düşünülemez olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur.

2.2. DİL BİLGİSİ

İnsanoğlu, tarih akışı içinde hemen her şeyi inceleme ve araştırma çabası içinde olmuştur. Bu çabalardan biri de dil üzerine yoğunlaşmıştır. Dil bilgisi, dil üzerinde yoğunlaşan bu çabaların ortaya çıkardığı bilim dalıdır. Türkçe sözlükte (TDK, 2005: 529) "Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer" olarak yer bulan dil bilgisi için çeşitli tanımlar, çeşitli açıklamalar kullanılmıştır.

Dilaçar (1971: 83-145), dil biliminin grameri şu şekilde tanımladığını ifade eder.

- *Biçim, söyleniş, cümle yapısı, anlam ve sözcük tarihi bakımından belirli bir düzenlilik gösteren sistemli sözcük gruplanmalarından meydana gelen dilin, bu yönden incelenmesi.*
- *Belli bir çağda belli bir dilin bu bakımdan incelenmesinin konusu olan görüngeler ve bunların sistemi.*
- *Bu görüngeleri yöneten kurallar.*
- *Bu kuralları öğreten ders kitabı.*
- *Bir sözün ya da yazının bu kurallara uyup uymama derecesi.*

Demirel (2003: 112) dil bilgisini, dilin işleyişi, düzeni ve kullanım kurallarını inceleyen bir dil bilim dalı olarak tanımlar. Gencan'a (2001: 28) göre dil bilgisi bir dilin doğuş, gelişme, yapılış özellikleri gibi türlü niteliklerini konu edinen, doğru, düzgün kullanım yollarını gösteren bilgilerin tümüdür.

İnsan, ana dilini kurallarıyla değil, doğuştan hemen sonra ailesinden, çevresinden amaçsız bir şekilde öğrenir. Kurallar, ana dil edinildikten sonra öğrenilir. Güneş'e (2007: 261) göre dil bilgisi, bir dilin ses, kelime ve kelimelerin cümle içindeki görevlerini ayrıntılı olarak inceler ve dikkat edilmesi gereken kuralları ortaya koyar. Temizkan da (2012: 129) dil bilgisini bir dilin seslerini, kelime

yapılarını, kelime anlamlarını, kelime kökenlerini, cümle kuruluşlarını ve bütün bunlarla ilgili kuralları inceleyen bilim olarak tanımlamıştır.

Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz, (2008: 277), dil bilgisini gösterenin (biçim) gösterilene (anlam) erişmesi sürecindeki kurallar topluluğu olarak tanımlarken Aytaş ve Çeçen de (2010: 77-89) dili bu yönde açıklayarak dil bilgisinin, temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinlemeden farklı olarak dilin kurallar manzumesi şeklinde tanımlanabilecek bir alan olduğunu belirtmiştir.

Dil bilgisi, doğru anlatım ve doğru anlama açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Erdem ve Başaran'a (2010: 321-339) göre dil bilgisi; dilin anlama ve anlatma becerilerini oluşturan, dildeki koordinasyonu sağlayan temel araçtır.

Milletlerin hayatında çok önemli bir yeri bulunan dili doğru ve etkili kullanmak, geçmiş nesillerle sonraki nesiller arasındaki irtibatı koparmamak için de dil bilgisine ihtiyaç vardır. Dil bilgisi olmadan dili korumak, onu etkili kullanmak mümkün olamayacaktır. Cemiloğlu'na (2004: 27) göre ana dil ile ilgili eğitimler ilkokula gelmeden çok önce başlamaktadır. Fakat bu düzenli ve planlı bir eğitim değildir; başarısı da tesadüflere bağlıdır. Hâlbuki ana dili eğitimi tesadüflere bırakılmayacak kadar önemli ve hayat boyu kullanımda kalacak olması açısından da sürekli bir beceri edinmedir. Bu bağlamda Baymur da (1959: 125), dil bilgisinin bir milletin dilinin esaslarını öğreten bir ders olması dolayısıyla, bunun okullarda önemli bir yere sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

Ergin'e (1976: 10) göre insan dil ile düşünür; her şeyi dil ile anlar, anlatır, tasarlar, ifade eder. Diğer bütün öğretim alanları, diğer bütün dersler dil temeli üzerine oturur. Bu yönüyle dil bütün derslerin başında temel ders olma vazifesi taşır.

Dili doğru, güzel ve etkili kullanabilmek için hem kural hem de uygulama noktasında dil bilgisine ihtiyaç bulunmaktadır. Dili koruma, geliştirme ve onun anlatma kabiliyetinden yararlanma; ancak dilin özelliklerini bilmek, onu bütün incelikleriyle kavramakla mümkün olabilir. Dil edinimi ve eğitimi belli bir süreç içinde gelişir. Bireylerin öğrenmeye ve öğrendiklerini birleştirmeye olan doğal

eğilimi, uygun yöntem ve teknikler kullanıldığında geliştirilebilir. (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006: 2)

Elbette dil bilgisini bilen her insanın mükemmel sözlü ya da yazılı iletişim becerilerini kullanması ya da çok iyi bir konuşmacı olması söz konusu değildir. Buna karşın sözlü ve yazılı iletişimi etkili kullanmanın öncelikli şartlarından biri de dil bilgisini bilmektir. Öz'e (2011: V) göre Türkçe öğrenimi öğrenim hayatının, günlük hayatın ve çalışma hayatının temel kaynağıdır. Türkçeyi güzel konuşan bir kişinin insanlara etkisi daha güçlüdür. Başkalarını dinleme ve anlama gücü de Türkçe dersleriyle gelişir. Türkçe kullanma becerisi iş hayatındaki başarıyı da artırır. İş arkadaşları ve üstleriyle görüşmeler, konuşmalar, yazı yazma ve gelen yazıları okuyup anlama, hep Türkçe bilgisinin gücüyle orantılıdır; bu gücü kuvvetli olanın başarısı da üstündür.

Dil bilgisini yeterli ölçüde bilmeyen birinin kullandığı dilde sıkıntılar çekmesi kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir durumda cümle kuruluşunu doğru yapamama, kelimeleri doğru kullanamama, noktalama işaretleri ve yazım kurallarına uymama gibi sıkıntılar baş gösterir. Dil bilgisinin kuramsal olarak bilinmesi öncelikli adım olsa da kuralların uygulanması en az bilinmesi kadar önemlidir. Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. (MEB, 2006: 7)

Dil bilgisi ile Türkçe arasındaki önemli bir bağ da dil bilgisinin Türkçenin geleceği ile ilgilidir. Küreselleşen dünyada diller arasındaki kelime alışverişleri doğal karşılansa da dil kurallarının dile tatbik edilmesi dile büyük zararlar vermektedir. Küreselleşmenin bütün sosyal yapıları büyük ölçüde etkilediği günümüz dünyasında dil de bu etkiden nasibini almakta ve hızlı, önemli değişimler geçirmektedir. Dolayısıyla dilde eski devirlere nazaran ciddi bozulmalar ve yozlaşmalar görülmektedir (Aytaş ve Çeçen 2010: 77-89). Dile bilerek ya da bilmeyerek verilen zararlardan kurtulmak daha bilinçli bir dil kullanmak için insanların özellikle de yeni yetişen neslin daha dikkatli davranması gerekmektedir. Yeni yetişen nesilleri bu dil yozlaşmasının olumsuzluklarından korumak, onlara dil bilinci kazandırmak için iyi bir ana dil ve dil bilgisi eğitimine ihtiyaç vardır.

2.3. DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI

Eğitim- öğretim amaçlı yapılan bir iştir. Öğretim faaliyetleri içinde her bir dersin her bir konunun önceden planlanmış bir amacı vardır. Türkçe dersinin öğretim amaçları İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2006) şöyle açıklanmıştır:

“Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. *Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,*
2. *Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,*
3. *Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,*
4. *Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,*
5. *Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,*
6. *Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,*
7. *Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,*
8. *Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,*
9. *Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,*
10. *Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,*
11. *Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 4).”*

Türkçe, bireyin okuma, anlama ve anlatma gücünü geliştiren bir derstir. Bu derste ana dil eğitimi ve öğretimi verilerek bireyin bu alanlarda, dilin kullanımı konusunda yüceltilmesi, güçlendirilmesi amaçlanır. Bir bakıma okul öncesinde farkında olmadan edinilen ve kullanılan dil; okullarda, özellikle Türkçe derslerinde, bir sistem içinde verilerek, incelik ve güzellikleriyle sezdirilmeye ve kullanılmaya çalışılır (Sağır, 2002a: 6). Bu noktada dil bilgisi önemli bir yere sahiptir. Türkçe öğretiminin önemli bir parçası olan dil bilgisi öğretiminin amaçlarını Demirel (2002: 114), kısaca üç madde hâlinde belirtmiştir. Buna göre dil bilgisi öğretimi;

- *Öğrencilerin bilinçaltı yapılarını bilinç seviyesine çıkarmayı ve bunları kullanım alanına getirmeyi,*
- *Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratmayı,*

- *Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamayı amaçlar (Demire, 2002: 114).*

Dil bilgisi öğretimi dendiğinde akla sadece dil bilgisi kuralları gelmemelidir. Dil bilgisi, yalnız birtakım kuralların ezberletildiği bir ders değildir. Marshall'a (1994: 151) göre dil bilgisi öğrencilerin ana dillerini doğru kullanmaları için bir araç, bir uygulama konusudur. Ana dil eğitiminde önemli bir araç olan dil bilgisinin öğretilmesi konusunda farklı düşünceler olsa da dil bilgisinin öğretilmesi gerektiği önemli ölçüde savunulmaktadır. Nitekim Ankara'da çeşitli ilköğretim okullarının orta bölümlerindeki Türkçe öğretmenlerine uygulanan ankette, "Sizce ortaokullarda dil bilgisi öğretilmeli midir?" sorusuna %93,10'u "Evet" yanıtını vermiştir (Aydın, 1999: 23-29).

Dil bilgisi öğretiminin amaçları hakkında söylenenler şu şekilde sayılabilir:

Bir öğrencinin sıfat, edat veya fiilin tanımını ezbere bilmesinin ona hiçbir faydası olmadığını belirten Özbay'a (1997: 13-16) göre dil bilgisi öğretiminin amacı öğrencinin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili bir şekilde şuurlu olarak kullanmayı alışkanlık hâline getirmesi, okuduğu bir metinde veya dinlediği bir konuda islenen fikir ve duyguyu kavrayıp sezebilmesi, ondan zevk alabilmesidir.

Calp (2005: 273), dil bilgisi öğretiminin temel amacının öğrenciye Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmak olduğunu ifade ederek dil bilgisi öğretimi ile öğrencilerin duygu, düşünce ve tasarımlarını doğru, açık, anlaşılır ve etkili kullanma becerileri kazanacaklarını savunmuştur.

Demirel ve Şahin (2006: 17) dil bilgisi öğretiminin amacının, sadece kuramsal bilgi vermek değil, öğrencilerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları anlama ve anlatma güçlüklerine yardımcı olmak, uygulama gücü kazandırmak olduğunu belirtmiştir.

Erdem ve Çelik'e (2011: 1030-1041) göre dil bilgisi öğretiminin amacı; dilin kurallarını öğretmek değil; sahip olunan dilin, dil becerilerinin geliştirilmesinde dayanak olmasını sağlamaktır.

Ünalın (2006: 2), dil bilgisi öğretiminin amacını; dilin anlatım imkânlarını genişletmek, dilin çok yönlülüğünü tanımak ve dili bilinçli kullanmayı sağlamak olarak açıklamış, bu amaca ulaşmak için yapılan çalışmaların; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin tamamlayıcısı olarak görülmesi gerektiğini, bu nedenle dil bilgisi ve yazım kurallarının, dil becerilerinin kazandırılmasıyla ilgili etkinliklerin tümünde uygulanmasının göz ardı edilemeyeceğini belirtmiştir.

2.4. DİL BİLGİSİNİN DÖRT TEMEL DİL BECERİSİ İLE İLİŞKİSİ

Türkçe eğitimi, “dinleme, konuşma, okuma ve yazma” olmak üzere dört temele dayanmaktadır. Bu becerilerden okuma ve dinleme anlamaya, konuşma ve yazma ise anlatmaya yönelik becerilerdir. Baş'a (2012: 197) göre dil bilgisi, temel dil becerilerinin edinimi ve gelişim sürecinde önemli bir rol oynar. Bu rol, anlatma becerileri olan konuşma ve yazma sürecinde kendini gösterdiği gibi anlama becerileri olan okuma ve dinleme sürecinde de önem arz eder.

Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır (MEB, 2006: 7). Bu doğrultuda dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilerden ziyade uygulamaya dayanmalıdır.

Dil bilgisi akademik anlamda bir uzmanlık alanı olsa da Türkçe derslerinde bağımsız işlenen müstakil bir ders değildir. 2005 Türkçe Öğretim Programı'yla birlikte ayrı bir ders olarak ya da ayrı bir öğrenme alanı olarak değil, dil bilgisinin Türkçe dersinin diğer öğrenme alanlarıyla birlikte öğretilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda dil bilgisinin, müfredat programına bağlı olarak Türkçe derslerinde diğer dil becerileri ile beraber, kaynaştırılmış şekilde işlenmesi gerekmektedir.

Türkçe öğretiminde amaç, öğrencilere dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında beceri ve alışkanlık edindirmektir. Dil bilgisi etkinlikleri bu alanlardaki becerileri destekleyen bir unsur durumundadır (Temizkan, 2012: 130). Bu nedenle dil bilgisi ile ilgili çalışmalar dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde önemli bir yere sahiptir. Dil bilgisi kurallarının kavranışı, öğrencilerin doğru konuşma, okuma ve yazma becerileri ve alışkanlığı kazanmalarında önemli ölçüde yardımcı olur (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1997: 7). Bu doğrultuda dil bilgisi çalışmaları bağımsız bir ders olarak değil; okuma, anlama, yazma ve konuşma alanlarıyla birlikte yürütülmeli, bunları geliştirici nitelikte olmalıdır.

Dil bilgisi; dilden bağımsız, soyut bir kavram değildir. Dil bilgisinin bir dilin yapısı, kuralları ve işleyişini kapsadığına dikkat çeken Demirel ve Şahin (2006: 17) dil bilgisinin ne dilden ayrı bir birim ne de mekanik ve bağlamdan kopuk araştırmalarla ezberleme alanı olarak ele alınmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sebeple dil bilgisi dinleme, okuma, konuşma ve yazma dil etkinliklerine bağlı olarak verilerek öğrencilerin kuralları bir beceri ve alışkanlık hâline getirmeleri sağlanmalıdır.

2.4.1. Dil Bilgisi - Dinleme İlişkisi

Dil edinme sürecine dinleme ile başlanır. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi diğer alanlara da temel oluşturur. Öğrencilerin okullarda sıkça kullanmakta oldukları dinleme becerisi ile yeni bilgiler kazanılmakta, öğrenme gerçekleşmektedir. Dinleme esnasında daha etkili bir öğrenme için mesajların alıcı tarafından kavranması gerekir.

Dinleme ile işitme farklı becerilerdir. Dinleme, insanın kulağına gelen birçok sestten birini seçmesi, algılaması ve değerlendirmesi sürecinin bütünü kapsar. İşitme ile dinleme arasındaki fark, işitmenin istem dışı; dinlemenin istekle olmasıdır (Yıldız vd., 2008: 179).

Dil bilgisi ile dinleme becerisi arasında yakın bir ilişki vardır. Bu yakın ilişki öğretim programına da yansımıştır. Baş (2012: 214) yapmış olduğu çalışmada, 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda, dinleme becerisine

yönelik beş amaç ve bu amaçlar altında kırk iki kazanım verildiğini ifade ederek dil bilgisi öğretiminin dinlemenin amaçlarından üçü ve bu amaçlar altındaki on iki kazanım ile bağlantılı olduğunu açıklamıştır. Dinlemenin amaçlarından dil bilgisi ile bağlantılı olanlar şunlardır:

- Dinleme/izleme kurallarını uygulama
- Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme
- Söz varlığını zenginleştirme

Dil bilgisi ile dinleme becerisi arasındaki yakın ilişki sadece dinlemenin amaçları ile sınırlı değildir. Dil bilgisi, dinleme sırasında gelen mesajların algılanması ve yorumlanması açısından gereklidir. Çünkü dilin kurallarına uygun olarak kodlanmayan mesajların alıcı tarafından algılanarak yorumlanması ve bu mesajlara geribildirim vermesi kolay olmaz (Temizkan, 2012: 131).

2.4.2. Dil Bilgisi - Konuşma İlişkisi

Konuşma, iletişimde en çok kullanılan dilsel beceridir. Konuşma, duygu, düşünce, bilgi ile görülen ve yaşananların sözle aktarılması, anlatılması etkinliğidir (Koç ve Müftüoğlu, 1998: 73). Konuşma, aynı zamanda insanların birbiriyle iletişimini sağlayan en önemli ve en temel beceri alanıdır. Özbay'a (2005: 177-184) göre konuşma insanın başarısını, iş, eğitim ve özel hayatında büyük ölçüde etkileyen, yönlendiren bir faaliyettir.

Konuşma doğal bir beceri olsa da bu becerinin belirli kuralları vardır. Bu kuralların bir kısmı da dil ile ilgili kurallardır ve insanların bu dil kurallarına uyması beklenir. Temizkan (2012: 131), konuşma sırasında iletilen mesajların dilin kurallarına ne kadar uygun bir şekilde kodlanırsa bireyin anlaşılabilirlik düzeylerinin o kadar artacağını ifade etmiştir.

İnsanlar, hayatlarının önemli bir kısmını konuşarak geçirmektedir. Yaşadığımız zaman dilimi iletişim çağı olarak nitelendirilmekte ve teknoloji ürünleri bu iletişimi daha da yoğunlaştırmakta ve geliştirmektedir (Yıldız vd., 2008: 153). Konuşma yeteneğinden yoksun ya da bu yeteneği gelişmemiş olan kişilerin, toplumla

etkili bir iletişim ortamında bulunması mümkün görülmemektedir. Bu nedenle, konuşma yeteneğinin geliştirilmesine gerekli önem verilmelidir.

Konuşma becerisinin kazandırılmasında dil bilgisinde faydalandığı gibi dil bilgisinin öğretiminde de konuşma etkinliklerinden faydalanılabilir. Konuşma sırasında yapılan yanlışlardan veya bazı dil şekillerinin hazırladığı başka fırsatlardan faydalanılarak birtakım dil konuları üzerinde durulabilir (Baymur, 1959: 136).

Öğrencilere düşündüklerini, duyduklarını, gördüklerini, yaşadıklarını, öğrendiklerini, bildiklerini, açık, anlaşılır, doğru ve etkili bir biçimde sözle anlatma beceri ve alışkanlığı kazandırmak amacıyla Türkçe derslerinde konuşma becerisini geliştiren etkinliklere yer verilir (Koç ve Müftüoğlu: 73). Bu beceri öğrenciye kazandırılırken öğrencinin sadece güzel ya da etili konuşabilmesi değil; dil yönünden doğru konuşması da hedeflenir. Dil bilgisi kurallarına uymayan bir konuşma becerisinin güzel ya da etkili olarak tanımlanması mümkün değildir.

2.4.3. Dil Bilgisi - Okuma İlişkisi

Okuma, zihinsel gelişimi sağlayan en önemli ana dil becerilerinin başında gelmektedir. Okuma sayesinde yazıdaki kodlar çözülür, yeni bilgiler edinilir. Okuma ile içinde bulunduğumuz bilgi, iletişim çağında değişik şekillerde sunulan bilgi yığınları arasından ihtiyaç duyulan bilgilerin seçilmesi sağlanır. Okumayı Güneş (2007: 117) görme, algılama, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç olarak tanımlamıştır. Ünal da (2006: 62) okumayı kelimeleri, cümleleri, noktalama işaretleriyle, bir yazıyı bir bütün olarak görme, algılama ve kavrama süreci olarak açıklamıştır.

Okuma, yazıda kodların çözülmesi ile beraber o kodların anlamlandırılması sürecini de kapsar. Baş'a (2012: 198) göre okuma bir metnin içindeki harfleri, sözcükleri ve bazı işaretleri anlamlandırma sürecidir. Çocuğun örgün eğitime başlamasıyla edindiği okuma becerisi, kâğıt üzerindeki metnin sadece göz aracılığıyla beyne gönderilmesi demek değildir. Okuma sadece seslendirme değil; aynı zamanda anlama demektir.

Okuma bilmeyen bir kişi yazılı kùltürden daima uzak kalacaktır. Dolayısıyla okuma sadece tek bir beceriye değil, daha birçok özelliklere sahip olmak anlamına gelmektedir. Okuma öğretiminin amacı sadece yazıdaki kodları çözmek değildir. Yapılandırmacı yaklaşımla okuma öğretimi ile anlayan, düşünen, eleştiren okuyucular yetiştirilmesi amaçlanır.

Okuma becerisinin diğer ana dil becerileri ile yakından ilişkisi vardır. Okuma becerisinin diğer ana dil becerilerine olumlu etkileri olduğu gibi diğer dil becerilerinin de okuma becerisinin gelişimi üzerinde olumlu etkileri vardır.

Okuma becerisi ile dil bilgisi arasında da yakın bir ilişki bulunmaktadır. Demirel ve Şahin (2006: 129) dil bilgisi kurallarının dilde yaşayarak dilin kullanılmasını düzenlediğini bu niteliğiyle dil bilgisi dersinin, dilin incelendiği okuma dersine kendiliğinden bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Okuma becerisi açısından dil bilgisi öğretimi önemli bir yere sahiptir. Dinlediği ve okuduğunu anlama, çözümlenme ve değerlendirme, alıcı yönde söz varlığını zenginleştirme ve bunu üretici kanala transfer etme, dinleme ve okuma alışkanlığını kazanma, iyi bir dil bilgisine sahip olmayı gerektirir (Baş, 2012: 197-226). Sözcüklerin doğru, düzgün ve seri bir biçimde okunması da dil bilgisi eğitimi ile gerçekleşen bir çalışmadır. Anlayarak okumak da yine önce dil bilgisi konu alanının sonra da Türkçe dersinin konusudur. Cümle içinde sözcüklerin, paragraf içinde cümlelerin, parça içinde paragrafların anlamına, genel anlama katkısına yer verilerek metnin bütünüyle anlaşılması dil bilgisel yeterlilikle sağlanabilir (Sağır, 2002a: 7).

Dil bilgisi ile okuma becerisi arasındaki yakın ilişki yine öğretim programında da görölmektedir. Bu konuda Baş (2012: 199) yapmış olduğu çalışmada, 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda, okuma becerisine yönelik beş amaç ve bu amaçlar altında elli bir kazanım verildiğini ifade ederek dil bilgisi öğretiminin okumanın amaçlarından dördü ve bu amaçlar altındaki on altı kazanımı ile bağlantılı olduğunu açıklamıştır. Okumanın amaçlarından dil bilgisi ile bağlantılı olanlar şunlardır:

- Okuma kurallarını uygulama

- Okuduğu metni anlama ve çözümleme
- Okuduğu metni değerlendirme
- Söz varlığını zenginleştirme

Okuma becerisinin dil bilgisiyle ilişkisi sadece okuyabilme becerisi ile sınırlı değildir. Dil bilgisi, anlama becerisi ile de yakından ilgilidir. Öz'e (2011: 314) göre okuma metinleri üzerindeki dil bilgisi çalışmaları parçanın doğru okunmasını, iyi anlaşılmasını sağladığı ve öğrencilerin konuşma, yazmalarına yardımcı olduğu ölçüde yarar sağlar. Okuma parçaları üzerinde plan, düşünce örgüsü, anlatım biçimi, dil bilgisi kuralları bakımından yapılan çalışmalar, öğrencilerin anlayarak okuma güçlerini arttırır. Bu güçle çocuklarda okuma alışkanlığı ve zevki daha köklü olarak yerleşir (Kavcar vd., 1997: 6).

2.4.4. Dil Bilgisi - Yazma İlişkisi

Dilin temel beceri alanlarından biri olan yazma da konuşma gibi anlatmaya yönelik bir beceri alanıdır. Yazı da konuşma gibi insanların kendilerini ifade etmelerini, bilgi birikimlerini insanlara aktarmalarını sağlar. Yazma, duygu, düşünce, bilgi ile görülen ve yaşananların yazıyla aktarılması, anlatılması etkinliğidir (Koç ve Müftüoğlu, 1998: 75).

Yazma öğretimi çok yönlü bir etkinliktir. Öğrencinin yazma becerisi, eğitim ve öğretimle geliştirilebilen düşünme ve konuşma yetilerine bağlıdır. Özbay (2000: 38) yazmayı konuşmanın birtakım sembollerle tespit edilmesi olarak tanımlayarak yazmanın da konuşma gibi bir ihtiyaçtan doğduğunu ve hayatımızın ayrılmaz bir parçası hâline geldiğini ifade etmiştir.

Yazı, dil ile ilgili öğrenilen tüm bilgilerin düzenli bir şekilde uygulandığı bir etkinliktir. Yazı yazarken, kelime bilgisi, cümle bilgisi, dil bilgisi, imlâ, noktalama gibi, dil bilgisi ile ilgili bütün bilgi ve becerileri kullanılır. Yazılı anlatımda, dilin daha dikkatli kullanılması gereklidir. Bu durumda kişinin dilin kurallarını yani dil bilgisini öğrenmesi gerekir. Dil bilgisi, sesleri, sözcükleri, cümleleri inceler. Daha doğru, daha kusursuz düşünmemize yardımcı olur. Doğru konuşmamızda ve yazmamızda etkili olur (Kavcar vd., 1997: 74).

Yazma becerisi, dilin kurallarının en güzel ve doğru kullanıldığı dil becerisidir. Bu noktada öğrencilere yazma becerisi kazandırılırken dil kurallarının azami ölçüde uygulanması, öğrencilerin yazma becerisinde dil kuralları yönünden daha doğru ürünler vermesini sağlayabilir.

Netice itibariyle birbirleriyle doğrudan bağlantılı olan dilin dört temel becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri birbirleriyle bağlantılı olduğu gibi bu becerilerin tamamında dil bilgisi öğretiminin olumlu etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Dil bilgisi öğretimi bu beceri alanlarında temel vazifesi görmektedir. Dil bilgisi, dil edinimindeki dört temel ögeyi de kapsar. Bu yüzden de dil bilgisi vasıtasıyla ‘anlatma’ ve ‘anlama’ kazanımları sağlanır. Sonuç olarak da dil bilgisinin öğretimini önceki Türkçe programlarının aksine ayrı bir beşinci alan olarak değil de dört alana (dinleme, konuşma, okuma, yazma) yayılmış bir şekilde 2005 Türkçe Programı’nda görmekteyiz (Yıldız vd., 2008: 280).

Doğru konuşmak, doğru yazmak, doğru anlamak ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanabilir. Dört temel dil becerisinin dil ile ilişkisi sezdirilip kavratılmadan sağlıklı bir ana dil eğitimi ve öğretiminin gerçekleşmesi mümkün değildir. Dil bilgisel kurallar sıralanarak, ezberletilerek değil her dil bilgisel biçim biriminin işlevi sezdirilerek, anlatıma katkısı kavratılarak hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilir hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur (Sağır, 2002a: 7). Bu nedenle dil bilgisi öğretimi okulda daha çok Türkçe dersinin içinde ele alınmaktadır. 2005 Türkçe Öğretim Programı’yla birlikte dil bilgisinin Türkçe dersinin diğer öğrenme alanlarıyla birlikte öğretilmesi amaçlanmıştır.

2.5. DERS KİTAPLARINA METİN SEÇİMİ

Ders kitapları, eğitim öğretim sürecinin en önemli kaynaklarından. Bu yönüyle eğitim-öğretimde amaçların, kazanımların gerçekleştirilmesinde en büyük görev ders kitaplarına düşmektedir. Ders kitabı bir öğretim sürecinde, bir dersin işlenişine, içeriğine, müfredata yön veren temel öğelerdendir. Ders kitapları, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır ve öğrencilerin dil, zihin gelişimlerini sağlamanın yanı sıra kişiliklerinin de oluşmasında önemli bir rol üstlenir. Ana dili öğretiminde

okuma, dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerindeki başarı, büyük oranda ders kitaplarının kalitesi ile doğru orantılıdır (Şen, 2008: 763-779).

Ana dili öğretimi sürecinde ders kitapları, Türkçe dersinin amaçları ile öğrenme alanları ile kazanımların gerçekleştirilmesinde en büyük görevi üstlenmektedir. Nitekim Özbay (2003: 59-69), 108 Türkçe öğretmeni üzerinde yaptığı araştırmasında Türkçe öğretmenlerinin derslerde yararlandıkları kaynaklar konusunda en çok kullanılan kaynağın (%94,44 oranında) ders kitabı olduğu sonucunu bulmuştur. Şenyüz (2014: 180) de çalışmasında dil bilgisi öğretiminde öğretmenlerin büyük oranda (%75) ders kitabından faydalandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Ders kitaplarının olmadığı bir eğitim sistemi düşünülmemeyeceği gibi ders kitaplarının eğitimin tek etkeni olduğu da düşünülemez. Elbette ders kitabı, eğitimi tek başına düzenleyecek sihirli bir değnek değildir; önemsiz de değildir (Cemiloğlu, 2004: 204). Öğretmenler çoğunlukla çalışmalarını bu kaynaktan hareketle düzenlemektedir. Bu durum ders kitabının, öğretmen ve sınıf ortamında doğrudan etkili olduğunu gösterir.

Gerçek dil hakkında fikir edinmek için sözlüklere değil, konuşmaya veya yazılı metinlere bakmak lazımdır (Kaplan, 2009: 39). Türkçe ders kitapları yazınsal metinlerle kuruludur. Güneş'e (2007: 115) göre metin, birbirini izleyen cümleler, sözler ve görsellerden oluşan anlamlı yapılardır. Etkinliklerle beraber Türkçe ders kitaplarının merkezinde yer alan metinlerin ana dil eğitiminde önemli bir yeri vardır. Dil eğitiminde metin kullanımı çok önemlidir. Coşkun ve Taş'a (2008: 59-74) göre dil eğitimi metin merkezli olarak gerçekleştirilir.

Türkçe öğretimi içerisinde temel ana dili becerileri metinlerden hareketle kazandırılmaya çalışılır. Ana dili eğitimi okuma, yazma, konuşma, dinleme, dil bilgisi etkinliklerinden oluşan bir bütün şeklinde yürütülmektedir. Bu etkinliklerin amaçlarına ulaşması için metinlerden yararlanmak gerekir (Temizkan, 2012: 135). Ana dili becerilerinin kazandırılmasında metinlerin öneminden bahseden Aydın ve Yangil'e (2013: 829-841) göre her koşulda dil öğretimi için metin kullanımı

kaçınılmazdır. Özellikle sınıf ortamında, metne dayalı olarak dinleme, okuma, konuşma, yazma ve dil bilgisi çalışmaları yapılır. Bu durum dil öğretimi için metin seçimini önemli kılar. Çeşitli ölçütlere bağlı olarak seçilen metinler, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için kullanılır.

Türkçe öğretiminde metinler birer araçtır. Ünalın'a (2006: 63) göre amaç daha çok metin işlemek değil, yeteri kadar metni iyi işleyerek Türkçe öğretiminin programda belirtilen kazanımlarını öğrencilere kazandırmak olmalıdır. Güneş (2007: 216) metinlerin Türkçe öğretiminde dil, zihinsel, sosyal ve zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirmek için bir araç olduğunu ifade etmiştir.

Ana dili eğitimi metinler yoluyla yapılır. Ana dili eğitiminin niteliği bir bilgi dersi değil, beceri kazandırma dersi olmasında yatar (Temizkan, 2012: 134). Dil bilgisi öğretiminde metinlerin önemlidir; ancak metinlerin seçimi çok daha önemlidir. Sağır (2002a: 15) metnin, dil yönünden yeterli olması gerektiğini ifade eder. Ona göre çocuk dünyaya gözünü dil ile açar, dünyayı dil ile algılar, kavrar, dünyaya dil ile katkıda bulunur. Dil düşüncenin, düşünce de dilin yaratıcısı olduğuna göre çocuğun kişiliği de dille biçimlenmiş olacaktır. Bu yüzden çocuğa verilecek metinlerdeki dilin, ana dilin zenginliklerini, olanaklarını yansıtacak nitelikte olması gerekir. Bu kapsamda kitaplar için seçilen metinlerde, öğrencilerin ana dillerini geliştirici ve destekleyici unsurlar bulunmalıdır. Aytaş (2001) metinlerin seçiminde dil bilgisi yönüyle dikkat edilmesi gereken özellikleri şöyle sıralar:

“Türkçe ders kitabı yazılırken seçilen parçaların öğrencide öğrenme arzusunu uyandıracak, bir başka söyleyişle ana dilinin güzel örneklerinden hareketle, kendi dil ve anlatım yeteneğini geliştirecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.

Hazırlanan her sınıfın kitabı, bir sonraki kitabı geliştirici nitelikte olmalı, konular tekrar edilmemelidir. Yıllık planlar göz önünde tutularak, metinler ilgili sınıf seviyesinin dil bilgisi programına uygun seçilmelidir.

Türkçe Öğretimi, diğer dünya dillerinin ana dili eğitiminde dikkat ettikleri bütün metotları kapsamaktadır. Sadece gramer veya sadece eğitim değil, ana dilinin öğretiminde gerekli olan bütün unsurların yerine getirilmesi gerekir. Bu açıdan bakıldığı zaman Türkçe ders kitabı dil bilgisi kurallarını öğretmekten ziyade, genel olarak dili daha iyi kullanmayı öğretmeye yönelik olmalıdır. Seçilen metindeki dil bilgisi kurallarının ezberletilmesinden çok, bu kuralların uygulaması ve metin içinde bulunmasına ağırlık verilmelidir (Aytaş, 2001: 162-163).”

Metinlerin seçiminde dikkat edilmesi gereken bir nokta da seçilen metinlerin çocuğun dil gelişimine uygun olmasıdır. Buna uygun seçilen metinler ve metin

türleri çocuğun dil bilgisini öğrenmesine katkıda bulunur. Daloğlu'na (2005: 100) göre dil, edebî metinler sayesinde daha kolay öğretilir. Çünkü edebî metinler, bünyesinde çok zengin kelime dağarcığı barındırır. Bu kelimelerin metinlerle birlikte öğretimi, dilin daha kolay öğrenilmesini sağlayacaktır. Metin seçiminde elbette ki sadece dil bilgisi kuralları ya da dil bilgisi öğretiminin gözetilmesi beklenmemektedir. Türkçe öğretiminde kullanılacak kitaplardaki metinlerin seçiminde dil gelişimine uygun özelliklerin de gözetilmesinin dil bilgisi öğretimine olumlu katkıda bulunması düşünülmektedir.

2.6. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Geçmişten günümüze 6, 7 ve 8. sınıfların dil bilgisi öğretiminin gelişimini görmek için Cumhuriyet dönemi ile başlayan ve bugüne dek kullanılan 6, 7 ve 8. sınıflar Türkçe dersi öğretim programlarını incelemek gerekir.

Cumhuriyet Dönemi'nde ilk ortaokul programı 1924'te yürürlüğe girmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ilköğretimin ikinci kademesi için ilk yıllarda "lise birinci devre" tabiri kullanılmıştır. 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı'nda sınıflar için ders konuları "Kıraat, İnşad, Sarf ve Nahiv, İmla, Kitabet" gibi alt başlıklara ayrılmış ve bağımsız saatler verilmiştir. Sırasıyla 7, 5, 4 olarak belirlenen Türkçe ders saatleri içinde dil bilgisi konularının işlendiği Sarf ve Nahiv dersi için de bağımsız ders saatleri ayrılmıştır (Balci, 2012: 25). Bu programda henüz yeni harflere geçilmediğinden daha çok Osmanlı Türkçesi kurallarına ait bilgiler verilmiştir. Müfredatta herhangi bir yöntem belirtilmemiştir (Çeçen, 2007: 25).

Latin harfleri kabul edildikten sonra 1929 Orta Mektep Türkçe Programı hazırlanmıştır. Bu programda Türkçe dersinin bir "küll" yani bütün olduğu belirtilerek konuların birbirlerini tamamlayacak şekilde öğretilmesi planlanmıştır. Ancak yine de dil bilgisi konularının işlendiği "Gramer Dersleri" bölümü dâhil olmak üzere her alan için bağımsız ders saatleri bulunmaktadır. 1924 tarihli programa oranla Arapça, Farsça kural yoğunluğu azaltılmış olsa da dil bilgisi öğretimi sadece konu başlıklarının sıralanmasıyla sınırlı kalmıştır (Balci, 2012: 27).

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı'nda bir önceki programa oranla dil bilgisi konularının biraz daha Türkçe merkezli bir hâle getirilme çalışmalarının izlerini burada görmek mümkündür (Balcı, 2012: 29). 1932'de Türk Dil Kurumu'nun kurulması bu programların niteliklerini belirlemiştir. Bu programda öğretilen kurallar belirtilirken bazılarının ne şekilde yapılacağına dair açıklamalara yer verilmiştir. Örneğin, "gramer ve sentaks neveleri" için "muhtelif cümlelerde ve mükâleme parçalarında mana itibariyle yaptırılacak tahlillerden intaç suretiyle" açıklaması yapılarak gramer ve söz dizimi türlerinin cümle ve konuşma parçalarından çıkarılmak suretiyle yapılması gerektiği belirtilmiştir (Çeçen, 2007: 26).

1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda Türkçe bölümü, Türkçe derslerinin başlıca gayeleri, genel mülahazalar, tahrir dersleri (tahrir mevzuları), okuma dersleri, okuma derslerinde takip edilecek usul, ortaokullarda okuma için talebeye tavsiye edilecek eserleri seçerken göz önünde bulundurulması lazım gelen esaslar başlıklarından oluşur (Yıldız vd., 2008: 88). Mustafa Kemal Atatürk'ün 1935 yılındaki dil bilgisi konularının müfredattan çıkarılması yönündeki talimatı sonucunda bu programda dil bilgisi bölümünün çıkarıldığı görülmektedir (Balcı, 2012: 30).

1949 yılında toplanan IV. Millî Eğitim Şûrası kararı ile ana dili öğretimi yönünden oldukça geliştirilmiş bir program yürürlüğe girmiştir. Dil Devrimi, öğrencilere benimsetilip sevdirmesi gereken bir amaç olarak gösterilmiştir (Topbaş, 1998: 15). Bir önceki programda müfredattan çıkarılan dil bilgisi konuları bu programda yeniden yer almıştır ancak dil bilgisi dersi için bağımsız ders saatleri verilmemiştir. 1949 Ortaokul Türkçe Programının özellikle dil bilgisi açısından önceki programlara göre daha ayrıntılı ve açıklayıcı olduğu görülmektedir (Çeçen, 2007: 26). Dil bilgisinin amacı "Öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmak." olarak ifade edilmektedir. Programda dil bilgisinin öğrenilmek için değil "kullanılmak ve uygulanmak" için verildiği, bu sebeple onları çocuğun ezbere tarif etmesine değil öğrenip kullanmasına dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu programda dil bilgisi, bir amaç değil; dili doğru ve düzgün kullanmak için bir araç olarak düşünülmüştür. 1949 programında konuların sınıflara göre ayrılmadığı görülmüş

olup konuların her sınıfta işlenmesi istenerek konuların her yıl tekrarı ve derinleştirilerek öğretilmesi amaçlanmıştır (Balcı, 2012: 33).

1962 Ortaokul Türkçe Programı'nda Türkçe bölümü amaçlar, açıklamalar, okuma, söz ve yazıyla anlatım, dil bilgisi, imla ve inşad başlıklarından oluşmuş, her başlığın altında açıklamalara yer verilmiştir (Yıldız vd., 2008: 89). Programda yer alan dil bilgisi bölümü 1949 programı ile aynı özelliklere sahiptir. 1949 ve 1962 Programları arasında dil bilgisi yönüyle gerek amaç ve açıklamalar gerekse de kurallar açısından herhangi bir fark olmadığı görülmektedir (Çeçen, 2007: 27).

1981 Temel Eğitim Türkçe Eğitim Programı'nda zamanının çağdaş öğretim anlayışına uygun düzenlenmeye gayret edilmiştir. Bu program Türkçe öğretiminde genel ve özel amaçlar, öğrencilere kazandırılacak davranışlar, yöntem, araç-gereç ve ölçme-değerlendirme boyutlarını içermektedir. (Topbaş, 1998: 15). Programda dil öğretimine ilişkin özel amaçlar ve davranışlar anlama, anlatım, dil bilgisi ve yazı başlıkları altında belirlenmiştir. Programın en önemli yeniliklerinden biri ilköğretim ve ortaokul programlarının aynı amaçlar doğrultusunda birleştirilmiş sekiz yıllık bir sürece göre düzenlenmiş olmasıdır. 1981 Programında da doğrudan bilgi verme değil, kuralların sezdirilmesine dikkat çekilmektedir (Çeçen, 2007: 27). Programda dil bilgisine bağımsız bir ders saati ayrılmamıştır. Bu programla dil bilgisi derslerini kuramsal, soyut, tümüyle tanım ve kural ezberletilen bir ders olmaktan kurtarılması amaçlanmıştır. 1981 Temel Eğitim Türkçe Eğitim Programı tam öğrenme yaklaşımına göre hazırlanmıştır.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı, yeni bir anlayışla hazırlanmış, 2006 yılında tüm Türkiye genelinde uygulanmaya başlanmıştır. Program, genel amaçlar, temel beceriler, temel dil becerileri ile dil bilgisi ve bu becerilere yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalardan oluşmaktadır. Bu programla öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmiştir. Program (MEB, 2006: 9) öğrencinin birikim, beceri ve gelişimlerini göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olup, programda bütün kazanım ve etkinlikler bu açıdan ele alınmıştır.

Bu nedenle programda, öğrenme etkinlikleri bir bütünlük içinde değerlendirilmiş, öğrencinin katılımını gerektiren uygulamalara yer verilmiştir. Bu uygulamalar; bireysel farklılıklara duyarlı, bağımsız veya grup içinde öğrenmeyi özendiren, öğretim etkinliklerini okul dışına da taşıyan bir nitelik göstermektedir.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda dil bilgisi, bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünü olarak tanımlanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği son programda okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin yanında dil bilgisi beşinci öğrenme alanı olarak belirlenmiştir (Balcı, 2012: 38). Programda, Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir (MEB, 2006: 7).

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'na (MEB, 2006: 7) göre öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'yla birlikte her sınıf için birer ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı olmak üzere üç kitap hazırlanmıştır. Ders kitabı, içinde sadece işletilecek metinleri barındıran antoloji mahiyetinde bir kitap; çalışma kitabı ise ders sırasında yapılacak etkinlikleri için çalışma yapraklarını içeren bir kitaptır. Öğretmen kılavuz kitabı ise ders kitabı ve çalışma kitabını kapsayan, bununla birlikte bir metnin nasıl işlenmesi gerektiğini bütün aşamalarıyla açıklayan rehber bir kitap şeklindedir (Coşkun 2007: 11).

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'na (MEB, 2006: 8) göre dil bilgisiyile ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir.

Yapılandırmacı yaklaşımın etkisiyle dil bilgisi öğretimi geniş kapsamlı ele alınmış, dil bilgisi öğretiminde amaçlar ile öğretim süreçleri yeniden belirlenmiştir. Günümüzde dil bilgisi öğretiminin diğer ana dil becerileriyle beraber ele alınması öngörülmektedir. Güneş (2007: 23), eskiden dil bilgisi öğretimi denilince sadece temel becerilerin anlaşıldığını ve öğrencilere dinleme, konuşma, adını okuyup yazma gibi becerileri öğretme anlayışının zamanla değiştiğini belirtmiştir. Günümüzde dil öğretimi, bireyin dille birlikte zihinsel becerilerini de üst düzeyde geliştirmesi olarak anlaşılmaktadır. Böylece düşünen, anlayan, araştıran, sorgulayan ve sorun çözen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bayburtlu'ya (2015: 137-158) göre 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı dinleme ve okuma boyutuna elektronik ortamları da dâhil etmiştir. Ayrıca bu program e-kitap, akıllı tahta, tablet bilgisayar gibi elektronik dinleme ve okuma ortamlarına uygun amaçlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Programda (2006) öğrencilerin dil becerileri ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurma becerilerini kazanmaları önemli bir yer tutmaktadır. Program öğrenme alanları “Sözlü iletişim”, “Okuma” ve “Yazma” olmak üzere üçe ayrılmıştır.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda dil bilgisi ile ilgili kazanımlar öğrenme alanları içinde sınıf seviyesine uygunluk gözetilerek 1. sınıftan 8. sınıfa kadar aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Bu şekilde dil bilgisi konularının ezberlenmesi yerine sezdirme ve uygulama yoluyla öğretilmesi amaçlanmıştır. Dil bilgisi, öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek metin bağlamı içerisinde ele alınmalıdır.

2.7. DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN ÖNEMİ

Dil bilgisi öğretimi, ana dili öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Ana dili öğretiminde dilin kurallarını ve dilin yapısını bilmek büyük önem taşır. Bir dilin

yapısının ve kurallarının sistemli bir şekilde öğrenilmesi dil bilgisi öğretimine bağlıdır (Onan, 2005: 724). Dil bilgisi öğretimi, sesleri, kelimeleri, cümleleri kapsar, daha doğru ve kusursuz düşünmemize yardımcı olur (Ünalın, 2006: 119).

İnsan doğumıyla beraber dili kullanmaya başlasa da zamanla bu becerisini geliştirme gereksinimi duyar. Bu geliştirme ancak eğitim yoluyla gerçekleşir. Hiçbir millet, çocuklarının yalnız çevrede öğrendiği pratik dil ile yetinmez. Her millet onları ayrıca okullarında kendi millî dilinin yapısını iyice belleten bir dil bilgisi öğretiminden geçirir (Ergin, 1976: 10). Dil becerisini geliştirebilmek de dil ile ilgili birtakım bilgilere sahip olmayı gerektirir. Bir dili oluşturan yapısal ve işlevsel kurallar bütünü, onun gramer yapısında gizlidir. Bu yüzden ki insanın ana diline hâkimiyeti, onun gramer yapısına hâkim olması demektir. Ancak bir kişinin tam olarak ana diline hâkim olması için o dilin dil bilgisi kurallarını da içselleştirmesi gerekir (Erdem ve Çelik, 2011: 1030-1041). Dil bilgisi kurallarının içselleştirilmesi de ancak iyi bir dil bilgisi öğretimi ile gerçekleştirilebilir. Ayrıca doğru yöntemlerle, öğrencilerde ilgi ve istek uyandırarak yapılacak bir dil bilgisi öğretimi dilini seven ve ona sahip çıkan bireyler yetiştirilmesinde önemli bir yere sahiptir (Temizkan, 2012: 131).

Öztürk'e (2015: 1503-1509) göre öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri yanında düşünme, sentez ve analiz yapma yani muhakemelerinin gelişiminde de dil bilgisi çok önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple dil bilgisi öğretimi ana dili eğitiminde vazgeçilmez bir yere sahiptir.

Dil bilgisi öğretimi sadece ana dilin öğretiminde değil; yabancı dillerin öğretiminde de etkilidir. Erdem'e (2007: 23) göre bir dilin işleyiş sistemini kavramak ancak dilin gramer yapısını bilmek ile mümkündür. Kişinin öğrendiği yabancı dilin işleyiş sistemini kavraması da ancak ana dilinin işleyiş sisteminin kavranmasıyla mümkündür. Kıran da (1996: 36) dil bilgisi öğretmenin pratik amaçları arasında bir yabancı dilin öğretilmesini, kendi ana dilini doğru konuşmak ve yazmak sanatını öğretilmesini saymıştır.

Dil bilgisi öğretimi insanın anlama/anlatma becerileri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Dil bilgisi anlama/anlatma becerilerini oluşturan temel araçtır. Erdem

ve Başaran'a (2010: 321-339) göre dildeki yapısal ve anlamsal bağlantılar, kelimeler arası anlamsal gruplamalar, dil göstergeleri arasındaki bağlar, bağdaşıklık ve tutarlılık unsurları, dil bilgisi ile gerçekleşir.

Dil bilgisinin öğretilmesi konusunda birinci derecede rol oynayan öğretmenlerin dil bilgisinin öğretimi konusundaki görüşleri de önemlidir. Aydın'ın (1999) bir araştırmasına göre öğretmenlerin büyük bir bölümünün, dil bilgisine önem verdikleri ve dil bilgisinin öğretilmesinden yana oldukları belirtilmiştir. Dil bilgisinin niçin öğretilmesi gerektiği sorusuna dil bilgisi öğretme gerekçeleri ile ilgili verilen yanıtların dağılımı ise şöyledir:

*"Dil bilgisi öğrencinin dile ilişkin yanlışlarını azaltır %13.59
Dil bilgisine ilişkin bilgi öğrencinin yazma becerisini geliştirir %11.96
Dil bilgisi çalışmalarını öğrencinin zihin gelişimine yardımcı olur %10.87
Bir yabancı dilin öğrenilmesine yardımcı olur %10.87
Ölçünlü Türkçenin öğrenilmesine yardımcı olur %9.24
Bilimsel yöntem ve çözümleyici düşünmeyi öğretir %9.24
Dil bilgisi öğrencinin daha iyi iletişim kurmasını sağlar %8.70
Dilsel özgüveni oluşturur %8.70
Kültürel, dilsel hoşgörüyü artırır %5.98
Müfredat dil bilgisini öğretmeyi gerektiriyor %3.80
Dil bilgisini öğretmekten hoşlanıyorum %3.26
Dil bilgisini öğretimi sınıfa daha egemen olmasını sağlar %2.72 (Aydın, 1999: 23-29)"*

Buna göre dil bilgisinin öğretiminin öğrencinin dile ilişkin yanlışlarını azalttığı, yazma becerisini geliştirdiği, zihinsel gelişime yardımcı olduğu, yabancı dilin öğrenilmesine yardımcı olduğu vb. birçok alanda etkili olduğu görülmektedir.

Etkili bir dil bilgisi öğretimi aynı zamanda aydın insan yetiştirmede de önemlidir. Aydın insan kendi dilini iyi kullanan insan demektir. Hayatta başarının ilk şartı da, kullandığı dile hakkıyla vâkıf olmak, onu iyice bile bile kullanmaktır. Onun içindir ki her millette bütün öğretimin temeli millî dilin öğretimidir (Ergin, 1976: 10). Bu sebeplerle kişisel ve toplumsal açıdan dil bilgisi öğretimi büyük önem arz etmektedir.

2.8. DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE METİNDEN HAREKETİN ÖNEMİ

Geçmişten günümüze dilciler tarafından dil bilgisinin öğretilmesinin gerekliliği konusunda ortak düşünceler bulunsa da dil bilgisinin öğretim yönteminde

farklı yaklaşımlar görülmektedir. Bu görüş farklılıklarından birisi dil bilgisi öğretiminin çıkış noktasında ortaya çıkmaktadır. Başlarda, özellikle ezberci anlayışa dayanan dönemlerde dil bilgisi öğretilirken önce kural, kuralın ardından da örnekler verme eğilimi görülmüştür. Kurallar daha çok örnek kelimeler yoluyla öğrenciye sunulmuştur. Öğrenciye verilen örneklerden hareketle öğrencinin dil bilgisi kurallarını öğrenmesi ve bu kuralları daha sonra karşılaşılabileceği her türlü durumda uygulayabilmesi hedeflenmiştir.

Zamanla kelimedenden hareket eden anlayışın dil bilgisi öğretimi açısından yetersiz olduğu görülmüş ve dil bilgisi öğretiminde cümleden hareket edilmesi gerektiği fikri benimsenmiştir. Kaplan'a (2009: 146) göre dil konusunda kelimeleri ayrı ayrı almak bir hatadır. Normal dilde, konuşma ve yazıda kelime değil cümle vardır ve her cümle bir yapıdır. Öz de (2011: 315) dil bilgisi öğretiminde kelimelerin tek tek ele alınmasının doğru olmayacağını, her kelimenin cümlede kullanılış özelliğine göre dil bilgisi yönünden değer kazanacağını belirtmiştir. Güneş (2007: 262) öğrencilere yalnızca kuralların öğretilmesinin yeterli olmadığını; öğrencilerin bu kuralları, Türkçe dersinin dışında bütün etkinliklerde kullanması ve bunu alışkanlık hâline getirmesi gerektiğini belirtmiştir.

Çağdaş anlayışta yapılandırmacı yaklaşımın etkisiyle dil bilgisi öğretiminde ön plana metin çıkmıştır. Bu konuda Sağır (2002a: 15) dilin anlatımla; anlatımın da cümle ile değil metinle gerçekleştirilmesi sebebiyle metnin cümleden daha önemli bir görev üstlendiğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Marshall da (1994: 46) dil öğretiminde yapma cümleler üzerinde çalışılmaması gerektiğini, gerçek metinlerden hareket edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Dilciler insanın, dil birliklerini bütünlük içerisinde ve gözün sıçrayarak okuma alışkanlığına uygun ve cümlecikler düzeyinde algılama eğiliminde olduğunu belirtmektedirler. Karahan'a (2009: 23-30) göre insan zihni önce "bütün" ü algılar, daha sonra parçalar ve ayrıntıların farkına varır. Cemiloğlu (2004: 13) tek tek parçalardan ziyade bütünlüğü öğrenme anlayışının baskın olduğunu; birim veya parçaların ancak bütünlük içerisinde anlam kazanacağını ve öğrenmede olduğu gibi öğretmede de bu bütünlük ilkesinin göz önünde bulundurulması yönünde fikir

belirtmiştir. Demirel ve Şahin de (2006: 21) dil bilgisi kurallarının metnin bütünlüğü içinde sunulması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Öğrenci açısından dil bilgisi kuralları ile ilgili bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme ile ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır (MEB, 2006: 7). İşcan ve Kolukısa'ya (2005: 229-308) göre de dil bilgisi dersinde, öğretmen kural söylememeli, birçok örnekten yararlanarak, çocukların gözleri önünde kuralların oluşum tarzını açıklamalıdır. Kural, bir başlangıç olarak değil, bir sonuç olarak öğretilmelidir.

Günümüzde dil bilgisi öğretimi okulda büyük oranda Türkçe dersinin içinde ele alınmaktadır. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'yla birlikte dil bilgisi öğretiminin ayrı bir ders olarak ya da ayrı bir öğrenme alanı olarak değil, Türkçe dersinin diğer öğrenme alanlarıyla birlikte öğretilmesi öngörülmüştür. Güneş'e (2007: 262) göre 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda bütün öğrenme alanları öğrencilere sarmal olarak verilmiş ve dil bilgisi etkinlikleri öğrencilere verilen dinleme veya okuma metinlerinden seçilmektedir. Bu durum öğrencilerin öğrendikleri metinlerle dil bilgisi kurallarını birleştirmelerini gerektirmektedir. Dil bilgisi öğretiminde metin dışından seçilen ve birbirinden kopuk etkinlikler öğrencilerin dil bilgisini zihinlerinde yapılandırmalarını güçleştirmektedir. Erdem (2007: 156) de metinden arındırılmış dil bilgisi öğretiminin soyutluktan kurtulamayacağını belirterek dil bilgisi öğretiminin metinden hareketle yapılması gerektiğini savunmuştur.

Temizkan'a (2012: 135) göre öğrenci dil bilgisi konusunun tanımını öğretmenden öğrendikten sonra genellikle günlük hayattan kopuk, iletişim ortamlarında öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamayan, soğuk ve donuk kelime ve cümleler ile karşılaştığında dil bilgisi konularını uygulamalı öğrenememekte ancak bunları geçici bir süreliğine ezberlemektedir. Dil bilgisi konularının uygulamalı şekilde işlenmesi gerektiğini savunan Çiftçi de (2006: 128) öğrenilen dil bilgisi konularının cümle düzeyinden öte, küçük metinler düzeyinde uygulanmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Korkmaz'a (1995: 10) göre metinlerden kurallara ve

metinlerdeki görevlerden şekillere gidildiğinde, gramerimiz çok daha başka bir görüş açısından ve kapsamlı bir şekilde, ufku genişlemiş olarak karşımıza çıkacaktır. Bu durumda dil bilgisi öğretiminde metinden hareket edilmesi büyük bir önem kazanmaktadır. Göçer de (2015: 233-242) dil bilgisi kurallarının işlevleri sezdirilmeden ve metinden uzak bir öğretim biçimiyle ezberletilmesinin, öğretilen bilgilerin fonksiyonel kullanılmamasına ve dolayısıyla dilin etkin kullanılmasına yönelik amaç ve kazanımlara ulaşamamasına sebep olacağını belirtmiştir.

Dil bilgisi kurallarının dilin kendi içinden çıktığını savunan Cemiloğlu (2004: 315), üzerinde çalışılmakta olan dil konularının, her zaman cümle içinde ve her zaman o cümlenin de yer aldığı metnin anlamının bütünlüğü içinde düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir. Çeçen (2007: 29) dil bilgisi öğretiminde dilin uygulama sahası olan metinlerden hareket edilmesiyle dil kurallarının ortaya çıkış sistematığına uygun bir yaklaşımla öğretim yapılmasının sağlanmış olacağını vurgulamaktadır. Metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretimi dil bilgisi öğretiminin ezberci anlayıştan kurtulmasında da önemli bir yere sahiptir. Onan (2012: 136); temel öğrenme alanlarının öğretimi için yapılan metin incelemelerinde dil bilgisi ile ilgili hususların da incelenmesi ve öğrenciye sezdirilmeye çalışılmasının ana dil öğretiminde önemli olduğunu belirtmiştir. Metin incelemelerinde dil bilgisi ile ilgili çalışmaların yapılması ya da bu çalışmaların örnek metinler üzerinde yapılması yoluyla öğrencilerin dil bilgisi öğretiminde uygulama yapabilmelerine olanak tanınabilir. Ünalın'a (2006: 6) göre metnin incelenmesi sırasında doğacak fırsatlardan yararlanarak dil bilgisiyle ilgili uygulamalar yaptırılabilir. Örneğin bir kelimenin anlamı araştırılırken cümledeki görevi ve yapısı buldurulabilir. Böylece metni kavrama ve dil bilgisi etkinlikleri kaynaştırılarak dil bilgisi, ezberlenecek konular yığını olmaktan kurtarılır. Sağır da (2002a: 76) dil bilgisinin kurallarının, incelenen okuma metinlerinin verdiği örneklerden ve öğrencilerin ödevlerinde görülen çeşitli yanlışlardan yararlanılarak açıklanabileceğini; dil bilgisi kurallarının böylece, kuramsal bilgiler olarak değil, kullanılarak öğretilebileceğini belirtmiştir.

Dil bilgisi öğretiminin metinden hareketle yapılması gerektiği üzerinde birçok fikir bulunmaktadır. Bu durum, metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretiminin nasıl olması gerektiği konusunu ayrı bir boyutta karşımıza çıkarmaktadır. Çeçen'e (2007: 29) göre metne dayalı dil bilgisi öğretiminde sezdirme esas alınmalıdır.

Öğrencinin yanlış bir kullanımla karşılaşmaması için kullanılacak metinlerin dilin kusursuz işlendiği metinler olmasına dikkat edilmelidir. Bu konu ile ilgili olarak Erdem de (2007: 156) iki aşamaya dikkat çekmektedir: Birincisi metinler işlenirken anlatılacak konunun sezdirilmesi ve sezme sürecinde öğrencinin kuralı özümledikten sonra tanımın verilmesidir. İkinci aşama ise öğrencinin öğrendiği kuralı, anlatım çalışmalarında işlevsel hâle getirmesidir.

Metin incelenmesinde göz önünde bulundurulacak bir başka nokta da kelime çalışmaları yapılırken doğacak fırsatlardan yararlanılarak, hatta fırsatlar yaratılarak öğrencilerin, o zamana kadar edindikleri dil bilgisi ile ilgili bilgilerinin yenilenmesi ve tekrarlanmasıdır. Söz gelimi, anlamı bakımından üzerinde durulan bir kelimenin içinde bulunduğu cümledeki görevini, yanındaki kelimelerden farkını belirtmek, yapısına dikkat çekerek, kökünü buldurmak ve bu kökten yeni kelimeler üretirmek her zaman imkân içindedir. Bu tür çalışmalar, hem anlama ve dil bilgisi etkinliklerini kaynaştırıp dil bilgisini ezberlenecek konular yığını olmaktan kurtarır, hem de öğrencilerin yavaş yavaş ana dillerinin bilincine varmalarını, onu sevmelerini sağlar (Kavcar vd., 1997: 328)

Öğretim için çıkış noktasının metin olması gerektiğini savunan Göçer (2015: 233-242); dil bilgisi çalışmalarının sınıf düzeyine uygun biçimde, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirme anlayışıyla Türkçe öğretiminin doğal bir parçası olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini; dil bilgisi öğretiminde dil bilgisel yapıların işlevlerinin sezdirilip kavratılmasında metin ve örnek temelli tümevarım yönteminin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Cemiloğlu da (2004: 315) metin incelemesi sırasında öğrencilerin dil bilgisinde işlenecek konu ile ilgili küçük örneklere dikkatinin çekilerek onlara küçük saptamalar yaptırılabilceği ve bu saptamaların metin üzerinde bir kurala, bir tüme varacak biçimde işlenebileceğini savunmuştur. Karadüz'e (2007: 296) göre Türkçe derslerinde metin incelemelerinde kullanılan dil malzemesinden dil bilgisi konuları işlenirken de yararlanılmalıdır. Bunun içinde metinlerin söz varlığıyla, cümle yapısıyla işlenebilecek dil bilgisi konusuna uygun olmalıdır.

Örneklerin basmakalıp olmaması ve çeşitlendirilmesinin gerekliliği üzerinde duran Öz'e (2011: 315) göre örnek seçiminde öğrencilerin ödevlerinden,

konuşmalarından ve okuma parçalarından yararlanılmalıdır. Bu şekilde dil bilgisi öğretiminde kullanılacak örneklerin bağlamdan koparılmaması sağlanabilir. Temizkan'a (2012: 138) göre bağlam içinde öğretilmeyen dil bilgisi konuları, öğrencilerin uygulama yapmaları noktasında bazı sorunlara yol açmaktadır. Örnek olarak -yor eki Türkçede şimdiki zaman görevini üstlenmekteyken "Babam yarın geliyor." ve "Her sabah spor yapıyor." cümlelerinde sırasıyla gelecek zaman ve geniş zaman anlamlarıyla kullanılmaktadır. Öğrenci bunun farkına ancak ekin kullanıldığı bağlamdan hareketle varabilir. Hassan da (2001: 4) dil bilgisi öğretiminin anlamlı bağlamda sunulması gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretimi Türkçe derslerinde önemli bir yere sahip olan dil bilgisi öğretimini ezberci, işlevsel olmayan bir şekilde kurtararak yapılandırmacı yaklaşımın da etkisiyle uygulamalı, somut ve de kalıcı bir öğrenmenin sağlanmasında faydalı olacağı yönünde düşünceler bulunmaktadır. Bu düşünceler Türkçe ders kitaplarında kullanılan metinlerin metne dayalı dil bilgisi öğretimi açısından incelenmesini gerekli kılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırma verilerinin toplanması ve çözümlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma yapılırken, tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modelleri geçmişte ya da hâlen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2011: 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2664 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde (2013) kullanımı uygun bulunarak adı yayımlanan ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile öğretmen kılavuz kitapları oluşturmaktadır. Evreni oluşturan Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları şunlardır:

6. sınıf Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları: Millî Eğitim Yayınları, Pasifik Yayınları, Özgün Matbaacılık, Mega-San Yayınları, Ögün Yayınları, Dörtel Yayınları, Tuna Yayınları, Gizem Yayınları, Doku Yayınları, Evren Yayınları, Yıldırım Yayınları.

7. sınıf Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları: Millî Eğitim Yayınları, Pasifik Yayınları, Ada Yayınları, Gizem Yayınları, Dörtel Yayınları, Özgün Yayınları, Doku Yayınları, Evren Yayınları, Cem Veb Ofset, Gökçen Berke Yayınları, Altın Kitaplar, Dikey Yayınları.

8. sınıf Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları: Özgün Yayınları, Yıldırım Yayınları, Tuna Yayınları, Gökçen Berke Yayınları, İlke Yayınları, Koza

Yayınları, Bilge Yayınları, Harf Yayınları, Evrensel Yayınları, Gün Yayınları, Ada Yayınları.

Araştırmanın evreninde 34 adet kitap bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında bu 34 kitabın okutulmasını uygun görmüş olsa da ülke genelinde 6. sınıflarda MEB ve Evren Yayınları, 7. sınıflarda MEB ve Pasifik Yayınları, 8. sınıflarda ise Ada Yayınları'nın ücretsiz dağıtılacağını belirtmiştir. Bu kapsamda araştırmanın örnekleminde 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın 6, 7 ve 8. sınıflar için ücretsiz dağıtım yaptığı 6. sınıflarda MEB Yayınları ile Evren Yayınları, 7. sınıflarda MEB Yayınları ile Pasifik Yayınları, 8. Sınıflarda Ada Yayınları'na ait Türkçe ders kitapları ve Türkçe öğretmen kılavuz kitapları seçilmiştir. 8. sınıflarda Millî Eğitim Bakanlığı yalnız Ada Yayınları'na ait Türkçe ders kitaplarını ücretsiz dağıtım listesine almıştır. Araştırmada daha doğru çıkarımlarda bulunabilmek amacıyla her şubeden iki farklı yayına ait ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının incelenmesi planlanmıştır. Bu sebeple 8. Sınıf MEB Yayınları'na ait Türkçe ders kitapları ile öğretmen kılavuz kitabı da araştırmaya dâhil edilmiştir.

3.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın örnekleminde yer alan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında içinde dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili etkinliklerin yer aldığı metinler tespit edilmiştir (Ek-2). Dil bilgisi öğrenme alanlarının, kitapların okuma ve dinleme/izleme metinlerinde yer aldığı görülmüştür. Tespit edilen metinlerin taranması neticesinde metnin işlenişinde yer alan dil bilgisi konularına metinden verilebilecek örneklerin sayıları saptanarak elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur. Tespit edilen örnekler dil bilgisi öğretiminde yer alan terim karmaşasına girilmeden; kitapta yer alan dil bilgisi konu anlatımına bağlı kalınarak sınıflandırılmıştır. Araştırma ile ilgili olarak yine bu sınıflara ait öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinliklerinde verilen örneklerin hangi bağlamda (kelime, cümle, metin bağlamı) oldukları tespit edilerek elde edilen veriler tablolastırılmıştır. Dil bilgisi etkinliklerinde metin bağlamında verilen örneklerin ilgili dil bilgisi konuları hakkında içerdiği örneklerin sayıları saptanarak tablolar şeklinde sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında incelenen ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarında tespit edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

4.1.1. 6. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

Tablo 1: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Okuma Kültürü Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.A.1.1	Şiir	6.1.1	Ek ve kök	Ek almış kök: 57 Ek almamış kök: 21
6.A.1.2	Hikâye	6.1.2	Kök çeşitleri	İsim kökü: 593 Fiil kökü: 177 Ortak kök: 0
6.A.1.3	Deneme	6.1.3	Ek çeşitleri	Yapım eki: 112 Çekim eki: 213
6.A.1.4	Sohbet	6.1.1	Ek ve kök	Ek almış kök: 230 Ek almamış kök: 96
6.A.1.4	Sohbet	6.1.2	Kök çeşitleri	İsim kökü: 228 Fiil kökü: 98 Ortak kök: 0
6.A.1.4	Sohbet	6.1.3	Ek çeşitleri	Yapım eki: 116 Çekim eki: 206

Tabloda “Okuma Kültürü” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.A.1.1 numaralı metinde 6.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda ek ve kök konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında ek almış kökler ile ek almamış kökler üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 57 adet ek almış kök (%73,08), 21 adet ek almamış kök (%26,92) tespit edilmiştir.

6.A.1.2 numaralı metinde 6.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda kök çeşitleri konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında isim kökü, fiil kökü ve ortak kökler üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 593 adet isim kökü (%77,01), 177 adet fiil kökü (%22,99) tespit edilmiştir. Ortak kök saptanamamıştır.

6.A.1.3 numaralı metinde 6.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri ile çekim ekleri ele alınmıştır. İlgili metinde 112 adet yapım eki (%34,46), 213 adet çekim eki (%65,54) bulunmuştur.

6.A.1.4 numaralı metinde aynı temada daha önce işlenen konuların tekrarı mahiyetinde 6.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda ek-kök, 6.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda kök çeşitleri, 6.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda ek çeşitleri ele alınmıştır. Söz konusu metinde ek-kök konusuyla ilgili 230 adet ek almış kök (%70,55), 96 adet ek almamış kök (%29,45) tespit edilmiştir. Kök çeşitleriyle ilgili 228 adet isim kökü (%69,94), 98 adet fiil kökü (%30,06) bulunmuş, ortak kök bulunamamıştır. Ek çeşitleriyle ilgili olarak da 116 yapım eki (%36,02), 206 adet çekim eki (%63,98) saptanmıştır.

Tablo 2: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.A.2.1	Biyografi	6.1.4	Gövde	İsim gövdesi: 282 Fiil gövdesi: 87
6.A.2.2	Makale	6.1.5	Yapım ekleri	İsimden isim yapım eki: 22 İsimden fiil yapım eki: 5 Fiilden fiil yapım eki: 30 Fiilden isim yapım eki: 109
6.A.2.3	Makale	6.2.5	İsim tamlaması	Belirtili isim tamlaması: 13 Belirtisiz isim tamlaması: 25 Zincirleme isim tamlaması: 22
6.A.2.4	Anı	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat Tamlaması: 85

Tabloda “Atatürk” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.A.2.1 numaralı metinde 6.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda gövde konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 282 adet isim gövdesi (%76,42), 87 adet fiil gövdesi (%23,58) olmak üzere toplam 369 gövde saptanmıştır.

6.A.2.2 numaralı metinde 6.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri ele alınmıştır. Söz konusu metinde 22 adet isimden isim yapma eki (%13,25), 5 adet isimden fiil yapma eki (%3,01), 30 adet fiilden fiil yapma eki (%18,07), 109 adet fiilden isim yapma eki (%65,67) olmak üzere 166 adet yapım eki tespit edilmiştir.

6.A.2.3 numaralı metinde 6.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim tamlamaları ele alınmıştır. İsim tamlamaları; belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 13 adet belirtili isim tamlaması (%21,67), 25 adet belirtisiz isim tamlaması (%41,66), 22 adet zincirleme isim tamlaması (%36,67) olmak üzere 60 adet isim tamlaması kullanılmıştır.

6.A.2.4 numaralı metinde 6.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda sıfat tamlaması konusu ele alınmış, sıfat tamlamasının çeşitleri üzerinde durulmamıştır. İlgili metinde 85 adet sıfat tamlaması saptanmıştır.

Tablo 3: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Sevgi Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.A.3.1	Şiir	6.1.5	Yapım eki	İsimden isim yapım eki: 1 İsimden fiil yapım eki: 0 Fiilden fiil yapım eki: 2 Fiilden isim yapım eki:5
6.A.3.2	Hikâye	6.1.6	Birleşik kelime	Birleşik kelime: 25
6.A.3.3	Deneme	6.1.7	Kelimede yapı	Basit kelime: 339 Türemiş kelime: 71 Birleşik kelime: 14
6.A.3.4	Masal	6.1.6	Birleşik kelime	Birleşik kelime: 53
6.A.3.4	Masal	6.1.7	Kelimede yapı	Basit kelime: 609 Türemiş kelime: 209 Birleşik kelime: 53

Tabloda “Sevgi” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.A.3.1 numaralı metinde 6.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri ele alınmıştır. Söz konusu metinde 1 adet isimden isim yapma eki (%12,50), 2 adet fiilden fiil yapma eki (%25), 5 adet fiilden isim yapma eki (%62,50) olmak üzere 8 adet yapım eki tespit edilmiştir. İsimden fiil yapım eki saptanamamıştır.

6.A.3.2 numaralı metinde 6.1.6 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik kelime konusu ele alınmıştır. Birleşik kelimenin çeşitleri üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 25 adet birleşik kelime tespit edilmiştir.

6.A.3.3 numaralı metinde 6.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda kelime yapı ele alınmıştır. Bu konu kapsamında basit, türemiş ve birleşik yapılı kelimeler üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 339 adet basit (%79,95), 71 adet türemiş (%16,75), 14 adet birleşik yapılı kelime (%3,30) tespit edilmiştir.

6.A.3.4 numaralı metinde bu tema içinde daha önce işlenen dil bilgisi konularının tekrarı mahiyetinde 6.1.6 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik kelimeler ile 6.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda kelime yapı konuları ele alınmıştır. Söz konusu metinde ilk kazanımla ilgili olarak 53 adet birleşik kelime; ikinci kazanımla ilgili olarak 609 adet basit (%69,92), 209 adet türemiş (%24), 53 adet birleşik yapılı kelime (%6,08) saptanmıştır.

Tablo 4: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı	
6.A.4.1	Fabl	6.2.1	İsim	Özel isim: 2 Cins isim: 51	
6.A.4.2	Mektup	6.2.1	İsim	Özel isim: 17 Somut isim: 76 Tekil isim: 66 Topluluk ismi: 0	Cins isim: 69 Soyut isim: 10 Çoğul isim: 20
6.A.4.3	Tiyatro	6.2.2	Zamir	Şahıs zamiri: 59 Soru zamiri: 26	İşaret zamiri: 13 Belgisiz zamiri: 8
6.A.4.4	Şiir	6.2.2	Zamir	Şahıs zamiri: 13 Soru zamiri: 2	İşaret zamiri: 2 Belgisiz zamir: 0

Tabloda “Duygular” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.A.4.1 numaralı metinde 6.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda özel isimler ile cins isimler ele alınmıştır. Söz konusu metinde 2 adet özel isim (%3,77), 51 adet cins isim (%96,23)saptanmıştır.

6.A.4.2 numaralı metinde 6.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda isim türleri konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 86 isim tespit edilmiştir. Bu isimlerden varlıklara verilmişlerine göre 17 adet özel (%19,77), 69 adet cins isim (%80,23); varlıkların oluşlarına göre 76 adet somut (%88,37), 10 adet soyut (%11,63); varlıkların sayısına göre de 66 adet tekil (%76,74), 20 adet çoğul isim (%23,26) kullanılmıştır. Topluluk ismi saptanamamıştır.

6.A.4.3 numaralı metinde 6.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda zamirler ve işlevleri işlenmiştir. Zamirler işlevlerine göre şahıs zamiri, işaret zamiri, soru zamiri ve belgisiz zamir şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 59 adet şahıs (%55,66), 13 adet işaret (%12,26), 26 adet soru zamiri (%24,53) ile 8 adet belgisiz zamir (%7,55) olmak üzere toplam 106 adet zamir tespit edilmiştir.

6.A.4.4 numaralı metinde 6.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda zamirler ve işlevleri işlenmiştir. İlgili metinde 13 adet şahıs (%76,48), 2 adet işaret (%11,76), 2 adet soru zamiri (%11,76) olmak üzere toplam 17 adet zamir tespit edilmiştir. Belgisiz zamir kullanılmamıştır.

Tablo 5: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Zaman ve Mekân Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı	
6.A.5.1	Şiir	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli: 4 Belirtme hâli: 3	Yönelme hâli: 3 Ayrılma(çıkma) hâli: 0
6.A.5.2	Hikâye	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli: 28 Belirtme hâli: 29	Yönelme hâli: 47 Ayrılma(çıkma) hâli: 9
6.A.5.2	Hikâye	6.2.4	İyelik ekleri	1. tekil şahıs: 54 2. tekil şahıs: 2 3. tekil şahıs: 72	1. çoğul şahıs: 0 2. çoğul şahıs: 0 3. çoğul şahıs: 1
6.A.5.3	Gezi yazısı	6.2.5	İsim tamlaması	Belirtili isim tamlaması: 17 Belirtisiz isim tamlaması: 35 Zincirleme isim tamlaması: 17	
6.A.5.4	Roman	6.2.6	Sıfat	Niteleme sıfatı: 53 Belgisiz sıfat: 61 Soru sıfatı: 1	İşaret sıfatı: 13 Sayı sıfatı: 3
			Sıfat anlamı	Küçültme: 1	Pekiştirme: 0

Tabloda “Zaman ve Mekân” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.A.5.1 numaralı metinde 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda hâl ekleri ele alınmıştır. Hâl ekleri; bulunma, yönelme, belirtme ve ayrılma (çıkma) hâli eki şeklinde sınıflandırılmıştır. Ek almayan yalın hâl üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 4 adet bulunma (%40), 3 adet yönelme (%30), 3 adet belirtme hâli eki (%30) olmak üzere toplam 10 adet hâl eki tespit edilmiştir. Ayrılma hâli eki saptanamamıştır.

6.A.5.2 numaralı metinde 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda hâl ekleri ile 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda iyelik ekleri ele alınmıştır. Hâl ekleri

bulunma, yönelme, belirtme ve ayrılma (çıkma) hâli eki şeklinde; iyelik ekleri şahıslara göre birinci tekil (ben), ikinci tekil (sen), üçüncü tekil (o), birinci çoğul (biz), ikinci çoğul (siz), üçüncü çoğul şahıs (onlar) şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu metinde hâl ekleri kapsamında 28 adet bulunma (%24,77), 47 adet yönelme (%41,61), 29 adet belirtme (%25,66), 9 adet ayrılma hâli (%7,96) tespit edilmiştir. İyelik ekleri kapsamında 54 adet birinci tekil (%41,86), 2 adet ikinci tekil (%1,55), 72 adet üçüncü tekil (%55,81) ile 1 adet üçüncü çoğul şahıs eki (%0,78) olmak üzere 129 adet iyelik eki saptanmıştır. Birinci çoğul şahıs ile ikinci çoğul şahıs eki saptanamamıştır.

6.A.5.3 numaralı metinde 6.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim tamlamaları ele alınmıştır. İsim tamlamaları; belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 17 adet belirtili (%24,64), 35 adet belirtisiz (%50,72), 17 adet de zincirleme isim tamlaması (%24,64) olmak üzere 69 isim tamlaması saptanmıştır.

6.A.5.4 numaralı metinde 6.2.6 numaralı kazanım doğrultusunda sıfat konusu ele alınarak sıfatların çeşitleri ile sıfatların anlam özellikleri üzerinde durulmuştur. Sıfatlar çeşitlerine göre niteleme, işaret, belgisiz, sayı ve soru sıfatı şeklinde; anlam özellikleri ise küçültme sıfatı ve pekiştirme sıfatı şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu metinde sıfatların çeşitleri ile ilgili olarak 53 adet niteleme (%40,46), 13 adet işaret (%9,92), 61 adet belgisiz (%46,56), 3 adet sayı (%2,29) ile 1 adet soru sıfatı (%0,76) olmak üzere toplam 131 adet sıfat tespit edilmiştir. Sıfatların anlamları ile ilgili olarak ise 1 adet küçültme sıfatı tespit edilirken pekiştirme sıfatı tespit edilememiştir.

Tablo 6: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.A.6.1	Fıkra	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 61
6.A.6.2	Hikâye	6.2.8	Edat-bağlaç-ünlem	Edat: 55 Ünlem: 6 Bağlaç: 52
6.A.6.3	Sohbet	6.2.9	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 1
6.A.6.4	Hikâye	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 61
6.A.6.4	Hikâye	6.2.8	Edat-bağlaç-ünlem	Edat: 20 Ünlem: 2 Bağlaç: 31
6.A.6.4	Hikâye	6.2.9	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 7

Tabloda “Doğa ve Evren” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.A.6.1 numaralı metinde 6.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda sıfat tamlamaları ele alınmıştır. Sıfat tamlaması çeşitleri üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 61 adet sıfat tamlaması tespit edilmiştir.

6.A.6.2 numaralı metinde 6.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda kelime türlerinden edat, bağlaç ve ünlemler ele alınmıştır. İlgili metinde 55 adet edat (%48,67), 52 adet bağlaç (%46,02) ile 6 adet ünlem (%5,31) saptanmıştır.

6.A.6.3 numaralı metinde 6.2.9 numaralı kazanım doğrultusunda aynı kelimenin farklı görevde kullanılması ele alınmıştır. İlgili metinde 1 adet örnek tespit edilmiştir. Söz konusu metinde “O” kelimesi hem sıfat hem de zamir göreviyle kullanılmıştır.

6.A.6.4 numaralı metinde bu tema içinde daha önce işlenen dil bilgisi konularının tekrarı mahiyetinde 6.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda sıfat tamlaması; 6.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda edat, bağlaç ve ünlem; 6.2.9 numaralı kazanım doğrultusunda da aynı kelimenin farklı görevde kullanılması konuları ele alınmıştır. Söz konusu metinde ilk kazanımla ilgili 61 adet sıfat tamlaması tespit edilmiştir. İkinci kazanımla ilgili 20 adet edat (%37,7), 31 adet bağlaç (%58,5) ile 2 adet ünlem (%3,8) saptanmıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak da 7 adet kelimenin farklı görevde kullanıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu metinde aynı kelimenin farklı görevde kullanıldığı kelimeler ve bu kelimelerin görevleri şu şekildedir:

“sabah”	(zarf ve isim)
“yakın”	(isim ve sıfat)
“o”	(sıfat ve zamir)
“oluşmuş”	(fiil ve sıfat)
“bu”	(zamir ve sıfat)
“bir”	(isim ve sıfat)
“büyük”	(isim ve sıfat)

4.1.2. 6. Sınıf Evren Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

Tablo 7: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Sevgi Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.1.1	Tiyatro	6.1.1	Ek ve kök	Ek almış kök: 632 Ek almamış kök: 243
6.B.1.2	Şiir	6.1.2	Kök çeşitleri	İsim kökü: 76 Fiil kökü: 5 Ortak kök: 0
6.B.1.3	Hikâye	6.1.3	Ek çeşitleri	Yapım eki: 678 Çekim eki: 308
6.B.1.4	Masal	6.1.1	Ek ve kök	Ek almış kök: 786 Ek almamış kök: 145
6.B.1.4	Masal	6.1.2	İsim kökü Fiil kökü	İsim kökü: 604 Fiil kökü: 327
6.B.1.4	Masal	6.1.3	Ek çeşitleri	Yapım eki: 454 Çekim eki: 779

Tabloda “Sevgi” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.B.1.1 numaralı metinde 6.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda ek ve kök konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında ek almış kökler ile ek almamış kökler üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 632 adet ek almış kök (%72,23), 243 adet ek almamış kök (%27,77) tespit edilmiştir.

6.B.1.2 numaralı metinde 6.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda kök çeşitleri konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında isim kökü, fiil kökü ve ortak kökler üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 76 adet isim kökü (%93,83), 5 adet fiil kökü (%6,17) tespit edilmiştir. Ortak kök kullanılmamıştır.

6.B.1.3 numaralı metinde 6.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri ile çekim ekleri ele alınmıştır. İlgili metinde 678 adet yapım eki (%68,76), 308 adet çekim eki (%31,24) bulunmuştur.

6.1.4 numaralı metinde bu temada daha önce işlenen dil bilgisi konularının tekrarı mahiyetinde 6.1.1, 6.1.2, 6.1.3 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla ek-kök, isim kökü-fiil kökü ile ek çeşitleri ele alınmıştır. Birinci kazanımla ilgili olarak 786 adet ek almış kök (%84,43), 145 adet ek almamış kök (%15,57); ikinci

kazanımla ilgili olarak 604 adet isim kökü (%64,88), 327 adet fiil kökü (%35,12); üçüncü kazanımla ilgili olarak da 454 adet yapım eki (%36,82) ile 779 adet çekim eki (%63,18) tespit edilmiştir.

Tablo 8: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.2.1	Biyografi	6.1.4	Gövde	İsim gövdesi: 72 Fiil gövdesi: 17
6.B.2.2	Makale	6.1.5	Yapım ekleri	İsimden isim yapım eki: 23 İsimden fiil yapım eki: 10
6.B.2.3	Tiyatro	6.1.5	Yapım ekleri	Fiilden fiil yapım eki: 79 Fiilden isim yapım eki: 197
6.B.2.4	Anı	6.2.8	Bağlaç	Bağlaç: 14
6.B.2.5	Şiir	6.2.8	Ünlem	Ünlem: 0

Tabloda “Atatürk” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.B.2.1 numaralı metinde 6.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda gövde konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda isim gövdesi ile fiil gövdesi üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 72 adet isim gövdesi (%80,9), 17 adet fiil gövdesi (%19,1) olmak üzere toplam 89 gövde saptanmıştır.

6.B.2.2 numaralı metinde 6.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri ele alınmıştır. Bu konu kapsamında isimden isim yapma ekleri ile isimden fiil yapma ekleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 23 adet isimden isim yapma eki (%69,7), 10 adet isimden fiil yapma eki (%30,3) eki tespit edilmiştir.

6.B.2.3 numaralı metinde 6.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri ele alınmıştır. Bu kapsamda fiilden fiil yapma ekleri ile fiilden isim yapma ekleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 79 adet fiilden fiil yapma eki (%28,62), 197 adet fiilden isim yapma eki (%71,38) eki tespit edilmiştir.

6.B.2.4 numaralı metinde 6.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda kelime türlerinden bağlaç konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 14 adet bağlaç tespit edilmiştir.

6.B.2.5 numaralı metinde 6.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda kelime türlerinden ünlem konusu ele alınmıştır. İlgili metinde ünlem örneği bulunamamıştır.

Tablo 9: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.3.1	Hikâye	6.1.6	Birleşik kelime	Birleşik isim: 9 Birleşik fiil: 14
6.B.3.2	Deneme	6.1.4	Gövde	İsim gövdesi: 130 Fiil gövdesi: 83
6.B.3.2	Deneme	6.1.5	Yapım ekleri	İsimden isim yapım eki: 28 İsimden fiil yapım eki: 23 Fiilden fiil yapım eki: 62 Fiilden isim yapım eki: 141
6.B.3.2	Deneme	6.1.6	Birleşik kelime	Birleşik isim: 15 Birleşik fiil: 29
6.B.3.3	Fabl	6.1.7	Kelimede yapı	Basit kelime: 199 Türemiş kelime: 33 Birleşik kelime: 9
6.B.3.4	Şiir	6.2.1	İsim	Özel isim: 0 Somut isim: 49 Tekil isim: 63 Topluluk ismi: 0 Cins isim: 70 Soyut isim: 21 Çoğul isim: 7

Tabloda “Kişisel Gelişim” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.B.3.1 numaralı metinde 6.1.6 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik kelime konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda birleşik isimler ile birleşik fiiller üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 9 adet birleşik isim (%39,13), 14 adet de birleşik fiil (%60,87) olmak üzere toplam 23 adet birleşik kelime saptanmıştır.

6.B.3.2 numaralı metinde daha önceki konuların tekrarı mahiyetinde 6.1.4, 6.1.5 ve 6.1.6 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla gövde, yapım ekleri ve birleşik kelime konuları ele alınmıştır. Söz konusu metinde birinci kazanımla ilgili olarak 130 adet isim gövdesi (%61,03), 83 adet fiil gövdesi (%38,97) olmak üzere toplam 213 gövde saptanmıştır. İkinci kazanımla ilgili olarak 28 adet isimden isim (%11,02), 23 adet isimden fiil (%9,06), 62 adet fiilden fiil (%24,41) ile 141 adet fiilden isim yapım eki (%55,51) olmak üzere toplam 254 adet yapım eki tespit edilmiştir. Üçüncü kazanımla ilgili olarak da 15 adet birleşik isim (%34,09) ile 29 adet birleşik fiil (%65,91) olmak üzere toplam 44 adet birleşik kelime tespit edilmiştir.

6.B.3.3 numaralı metinde 6.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda kelime yapı ele alınmıştır. Bu konu kapsamında basit, türemiş ve birleşik yapılı kelimeler üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 199 adet basit (%82,57), 33 adet türemiş (%13,69), 9 adet birleşik yapılı kelime (%3,74) tespit edilmiştir.

6.B.3.4 numaralı metinde numaralı metinde 6.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda isim türleri konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 70 isim tespit edilmiştir. Bu isimlerden varlıklara verilişlerine göre 70 adet cins isim (%100) tespit edilirken özel isim örneği saptanamamıştır. Varlıkların oluşlarına göre 49 adet somut (%70), 21 adet soyut (%30); varlıkların sayılarına göre 63 adet tekil (%90), 7 adet çoğul isim (%10) kullanılmıştır. Topluluk ismi saptanamamıştır.

Tablo 10: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Güzel Sanatlar Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.4.1	Şiir	6.2.2	Zamir	Zamir: 2
6.B.4.2	Deneme	6.1.7	Kelime yapı	Basit kelime: 148 Türemiş kelime: 8 Birleşik kelime: 27
6.B.4.2	Deneme	6.2.1	İsim	Özel isim: 1 Somut isim: 130 Tekil isim: 137 Topluluk ismi: 25 Cins isim: 186 Soyut isim: 57 Çoğul isim: 25
6.B.4.2	Deneme	6.2.2	Zamir	Şahıs zamiri: 10 İşaret zamiri: 7 Belgisiz zamiri: 13 Soru zamiri: 1
6.B.4.3	Anı	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli: 30 Belirtme hâli: 29 Yönelme hâli: 25 Ayrılma(çıkma) hâli: 17
6.B.4.4	Biyografi	6.2.4	İyelik ekleri	1. tekil şahıs: 0 2. tekil şahıs: 0 3. tekil şahıs: 33 1. çoğul şahıs: 0 2. çoğul şahıs: 0 3. çoğul şahıs: 0

Tabloda “Güzel Sanatlar” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.B.4.1 numaralı metinde 6.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda zamir konusu ele alınmıştır. Zamirlerin işlevleri ya da çeşitleri üzerinde durulmamıştır. İlgili metinde 2 adet zamir saptanmıştır.

6.B.4.2 numaralı metinde daha önceki konuların tekrarı mahiyetinde 6.1.7, 6.2.1 ile 6.2.2 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla kelime yapı, isimlerin türleri ile zamir konuları ele alınmıştır. Söz konusu metinde kelime yapı konusuyla ilgili 148 adet basit (%80,88), 8 adet türemiş (%4,37), 27 adet birleşik kelime

(%14,75) tespit edilmiştir. İkinci kazanımla ilgili olarak 187 isim tespit edilmiştir. Bu isimlerden varlıklara verilişlerine göre 1 adet özel isim (%0,53), 186 adet cins isim (%99,47) saptanmıştır. Varlıkların oluşlarına göre 130 adet somut (%69,52), 57 adet soyut (%30,48); varlıkların sayılarına göre 137 adet tekil (%73,26), 25 adet çoğul isim (%13,37), 25 adet de topluluk isimi (13,37) saptanmıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak alınan zamir ve işlevleri kapsamında ise 10 adet şahıs (%32,26), 13 adet belgisiz (%41,93), 7 adet işaret (%22,58) ile 1 adet soru zamiri (%3,23) olmak üzere 31 adet zamir saptanmıştır.

6.B.4.3 numaralı metinde 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda hâl ekleri ele alınmıştır. Hâl ekleri; bulunma, yönelme, belirtme ve ayrılma (çıkma) hâli eki şeklinde sınıflandırılmıştır. Ek almayan yalın hâl üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 30 adet bulunma (%29,71), 25 adet yönelme (%24,75), 29 adet belirtme (%28,71), 17 adet ayrılma hâli eki (%16,83) olmak üzere toplam 101 adet hâl eki tespit edilmiştir.

6.B.4.4 numaralı metinde 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda iyelik ekleri ele alınmıştır. İyelik ekleri şahıslara göre birinci tekil (ben), ikinci tekil (sen), üçüncü tekil (o), birinci çoğul (biz), ikinci çoğul (siz), üçüncü çoğul şahıs (onlar) şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu 33 adet üçüncü tekil (%100) saptanmıştır. Bunun dışındaki şahıslarla çekimlenmiş iyelik eki saptanamamıştır.

Tablo 11: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.5.1	Hikâye	6.2.5	İsim tamlaması	Belirtili isim tamlaması: 29 Belirtisiz isim tamlaması: 18 Zincirleme isim tamlaması: 5
6.B.5.2	Mektup	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli: 11 Yönelme hâli: 18 Belirtme hâli: 17 Ayrılma(çıkma) hâli: 6
6.B.5.2	Mektup	6.2.4	İyelik ekleri	1. tekil şahıs: 13 1. çoğul şahıs: 0 2. tekil şahıs: 0 2. çoğul şahıs: 8 3. tekil şahıs: 14 3. çoğul şahıs: 2
6.B.5.2	Mektup	6.2.5	İsim tamlaması	Belirtili isim tamlaması: 5 Belirtisiz isim tamlaması: 9 Zincirleme isim tamlaması: 0
6.B.5.3	Söyleşi	6.2.6	Sıfat	Sıfat: 22
6.B.5.4	Şiir	6.2.6	Sıfat	Sıfat: 3
6.B.5.4	Şiir	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 3

Tabloda “Duygular” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.B.5.1 numaralı metinde 6.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim tamlaması ele alınmıştır. İsim tamlamaları; belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 29 adet belirtili (%55,77), 18 adet belirtisiz (%34,61), 5 adet de zincirleme isim tamlaması (%9,62) olmak üzere 52 isim tamlaması saptanmıştır.

6.B.5.2 numaralı metinde daha önceki konuların tekrarı mahiyetinde 6.2.3, 6.2.4 ve 6.2.5 numaralı kazanımlar doğrultusunda hâl ekleri, iyelik ekleri ve isim tamlaması konuları ele alınmıştır. Birinci kazanımla ilgili olarak 11 adet bulunma (%21,15), 18 adet yönelme (%34,62), 17 adet belirtme (%32,69), 6 adet ayrılma hâli eki (%11,54) olmak üzere toplam 52 adet hâl eki tespit edilmiştir. İkinci kazanımla ilgili olarak 13 adet birinci tekil (%35,14), 14 adet üçüncü tekil (%37,84), 8 adet ikinci çoğul (%21,62) ile 2 adet üçüncü çoğul şahıs (%5,40) olmak üzere 37 adet iyelik eki tespit edilmiştir. İkinci tekil şahıs ile birinci çoğul şahıs iyelik eki saptanamamıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak da 5 adet belirtili (%35,71), 9 adet belirtisiz (%64,29), olmak üzere 14 isim tamlaması saptanmıştır. Zincirleme isim tamlaması kullanılmamıştır.

6.B.5.3 numaralı metinde 6.2.6 numaralı kazanım doğrultusunda sıfat konusu ele alınmış, sıfatların çeşitleri üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 22 adet sıfat saptanmıştır.

6.B.5.4 numaralı metinde 6.2.6 ile 6.2.7 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla sıfat ve sıfat tamlaması konuları ele alınmıştır. Sıfat ve sıfat tamlamalarının çeşitleri üzerinde durulmamıştır. İlgili metinde birinci kazanımla ilgili olarak 3 adet sıfat; ikinci kazanımla ilgili olarak da 3 adet sıfat tamlaması tespit edilmiştir.

Tablo 12: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.6.1	Masal	6.2.8	Edat	Edat: 27
6.B.6.2	Şiir	6.2.6	Sıfat	Niteleme sıfatı: 4 Belgisiz sıfat: 3 İşaret, sayı, soru sıfatı: 0
6.B.6.2	Şiir	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 7

Tablo 12: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular (Devamı)

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.6.2	Şiir	6.2.8	Edat	Edat: 4
6.B.6.3	Haber	6.2.9	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 4
6.B.6.4	Söyleşi	6.2.8	Edat-bağlaç-ünlem	Edat: 12 Bağlaç: 20 Ünlem: 0
6.B.6.4	Söyleşi	6.2.9	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 2

Tabloda “Doğa ve Evren” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 6.B.6.1 numaralı metinde 6.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda edatlar ele alınmıştır. Söz konusu metinde 27 adet edat saptanmıştır.

6.B.6.2 numaralı metinde daha önceki konuların tekrarı mahiyetinde 6.2.6, 6.2.7 ve 6.2.8 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla sıfat, sıfat tamlaması ve edat konuları ele alınmıştır. Söz konusu metinde birinci kazanım kapsamında 4 adet niteleme (57,14%), 3 adet belgisiz (%42,86) olmak üzere 7 adet sıfat tespit edilmiştir. İşaret, sayı ve soru sıfatı kullanılmamıştır. İkinci kazanım kapsamında 7 adet sıfat tamlaması; üçüncü kazanım kapsamında da 4 adet edat saptanmıştır.

6.B.6.3 numaralı metinde 6.2.9 numaralı kazanım doğrultusunda aynı kelimenin farklı görevde kullanılması konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 4 adet kelime farklı görevde kullanılmıştır. Farklı görevlerde kullanılan kelimeler ve bu kelimelerin görevleri şu şekildedir: “Bazı” (sıfat ve zamir), “bu” (zamir ve sıfat), “bir” (zamir ve sıfat), “sıcak” (isim ve sıfat).

6.B.6.4 numaralı metinde 6.2.8 ile 6.2.9 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla edat, bağlaç, ünlem ile aynı kelimenin farklı görevde kullanıldığı kelimeler ele alınmıştır. Söz konusu metinde birinci kazanım kapsamında 12 adet edat (%37,5), 20 adet bağlaç (%62,5) tespit edilmiştir. Ünlem saptanamamıştır. İkinci kazanım kapsamında ise 2 adet kelime farklı görevde kullanılmıştır. Farklı görevlerde kullanılan kelimeler ve bu kelimelerin görevleri şu şekildedir: “Soğuk” (isim ve sıfat), “uzak” (isim ve sıfat).

4.1.3. 7. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

Tablo 13: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı İletişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.1.1	Söyleşi	7.1.1	Fiillerin anlam özellikleri	İş fiili: 90 Oluş fiili: 2 Durum fiili: 46
7.A.1.2	Tiyatro	7.1.2	Çekimli fiil	Çekimli fiil: 134
7.A.1.3	Deneme	7.1.3	Bildirme kipleri	Görülen geçmiş zaman: 1 Öğrenilen geçmiş zaman: 6 Şimdiki zaman: 4 Geniş zaman: 6 Gelecek zaman: 0
			Dilek kipleri	Şart kipi: 3 Dilek, emir, istek, gereklilik kipi: 0
7.A.1.4	Hikâye	7.1.4	Bildirme kipleri	Görülen geçmiş zaman: 77 Öğrenilen geçmiş zaman: 1 Şimdiki zaman: 18 Geniş zaman: 22 Gelecek zaman: 1
			Ünlü daralması	Ünlü daralması: 10

Tabloda “İletişim” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.A.1.1 numaralı metinde 7.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiillerin anlam özellikleri ele alınmıştır. Bu kapsamda iş, oluş ve durum fiilleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 90 adet iş (%65,22), 2 adet oluş (%1,45), 46 adet durum bildiren fiil (%33,33) örneği tespit edilmiştir.

7.A.1.2 numaralı metinde 7.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda çekimli fiiller konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 134 adet çekimli fiil örneği tespit edilmiştir.

7.A.1.3 numaralı metinde 7.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda bildirme kipleri ile dilek kipleri ele alınmıştır. Bildirme kipleri; görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, şimdiki zaman şeklinde sınıflandırılmıştır. Dilek kipleri ise dilek kipi, emir kipi, istek kipi, gereklilik kipi ve şart kipi şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu metinde 1 adet görülen geçmiş zaman (%5,89), 6 adet öğrenilen geçmiş zaman (%35,29), 4 adet şimdiki zaman

(%23,53), 6 adet geniş zaman (%35,29) örneği tespit edilmiştir. Gelecek zaman örneği tespit edilememiştir. Dilek kipleri ile ilgili olarak 3 adet şart kipi tespit edilmiştir. Dilek, emir, istek, gereklilik anlamları bulunamamıştır.

7.A.1.4 numaralı metinde 7.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda bildirme kipleri ve çeşitleri ile ünlü daralması konuları ele alınmıştır. İlgili metinde 77 adet görülen geçmiş zaman (%64,70), 1 adet öğrenilen geçmiş zaman (%0,84), 18 adet şimdiki zaman (%15,13), 22 adet geniş zaman (%18,49), 1 adet gelecek zaman (%0,84) örneği tespit edilmiştir. Ünlü daralması konusunda ise 10 adet örnek tespit edilmiştir.

Tablo 14: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.2.1	Hikâye	7.1.5	Dilek kipleri	Dilek kipi: 3 İstek kipi: 2 Şart kipi: 1 Emir kipi: 3 Gereklilik kipi: 2
7.A.2.1	Hikâye	7.1.6	Fiil çekimi	Olumlu fiil çekimi: 159 Olumsuz fiil çekimi: 9 Olumlu soru çekimi: 4 Olumsuz soru çekimi: 1
7.A.2.2	Şiir	7.1.7	Zarf	Durum zarfı: 5 Miktar zarfı: 2 Yön zarfı: 0 Zaman zarfı: 2 Soru zarfı: 0
7.A.2.2	Şiir	7.1.8	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 0
7.A.2.3	Anı	7.4.4	Ek fiil	Ek fiil: 7
7.A.2.4	Makale	7.5.2	Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılar	Hikâye birleşik zaman: 1 Rivayet birleşik zaman: 0 Şartlı birleşik zaman: 0

Tabloda “Atatürk” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.A.2.1 numaralı metinde 7.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda dilek kipleri ile 7.1.6 numaralı kazanım doğrultusunda fiillerde olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimi konuları ele alınmıştır. Dilek kipleri; dilek, emir, istek, gereklilik ve şart kipi şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu metinde dilek kipleri ile ilgili olarak 3 adet dilek (%27,27), 3 adet emir (%27,27), 2 adet istek (%18,18), 2 adet gereklilik (%18,18), 1 adet şart kipi (%9,10) tespit edilmiştir. Fiil çekimi konusu ile ilgili olarak da 159 adet olumlu (%91,91), 9 adet olumsuz (%5,20), 4 adet olumlu (%2,31), 1 adet de olumsuz soru çekimi (%0,58) örneği tespit edilmiştir.

7.A.2.2 numaralı metinde 7.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda zarflar ile 7.1.8 numaralı kazanım doğrultusunda aynı kelimenin farklı görevde kullanılması ele alınmıştır. Zarflar; durum, zaman, miktar, soru ve yön zarfları şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 5 adet durum zarfı (%55,56), 2 adet zaman zarfı (%22,22), 2 adet miktar zarfı (%22,22) örneği tespit edilmiş iken soru ve yön zarfı saptanamamıştır. Aynı kelimenin farklı görevde kullanıldığı kelime örneği de bulunamamıştır.

7.A.2.3 numaralı metinde 7.4.4 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiil ele alınmıştır. İlgili metinde 7 adet ek fiil tespit edilmiştir.

7.A.2.4 numaralı metinde zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapılar ele alınmıştır. Söz konusu metinde 1 adet hikâye birleşik zamanı örneği tespit edilmiştir. Rivayet birleşik zamanı ile şartlı birleşik zamanı örneği tespit edilememiştir.

Tablo 15: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Kavramlar ve Çağrışımlar Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.3.1	Şiir	7.2.1	Fiilde yapı	Basit fiil: 9 Birleşik fiil: 0 Türemiş fiil: 5
7.A.3.2	Deneme	7.2.1	Fiilde yapı	Basit fiil: 10 Birleşik fiil: 24 (İsim+fiil: 12, Fiil+fiil: 2, Deyimleşmiş: 10) Türemiş fiil: 22
7.A.3.3	Hikâye	7.2.2	Fiilde yapı	Basit fiil: 139 Birleşik fiil: 51 (İsim+fiil: 28, Fiil+fiil:6, Deyimleşmiş: 17) Türemiş fiil: 28
7.A.3.4	Hikâye	7.2.1 7.2.2	Fiilde yapı	Basit fiil: 80 Birleşik fiil: 40 (İsim+fiil: 25, Fiil+fiil: 5, Deyimleşmiş: 10) Türemiş fiil: 27

Tabloda “Kavramlar ve Çağrışımlar” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.A.3.1 numaralı metinde 7.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilde yapı konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında basit, türemiş ve birleşik fiiller üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 9 adet basit fiil (%64,29), 5 adet türemiş fiil (%35,71) yapısı tespit edilmiştir. Birleşik fiil yapısı tespit edilememiştir.

7.A.3.2 numaralı metinde 7.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilde yapı konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında basit, türemiş ve birleşik fiiller üzerinde durularak birleşik fiiller isim+fiil, fiil+fiil ve deyimleşmiş fiil şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu metinde 10 adet basit fiil (%17,86), 22 adet türemiş fiil (%39,28), 24 adet birleşik fiil (%42,86) tespit edilmiştir. Birleşik fiillerin 12 tanesi isim+fiil (%50), 2 tanesi fiil+fiil (%8,33), 10 tanesi de deyimleşmiş fiil (%41,67) şeklindedir.

7.A.3.3 numaralı metinde 7.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda fiilde yapı konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde 139 adet basit fiil (%63,76), 28 adet türemiş fiil (%12,85), 51 adet birleşik fiil (%23,39) tespit edilmiştir. Birleşik fiillerin 28 tanesi isim+fiil (%54,90), 6 tanesi fiil+fiil (%11,77), 17 tanesi de deyimleşmiş fiil (%33,33) şeklindedir.

7.A.3.4 numaralı metinde 7.2.1 ve 7.2.2 numaralı kazanımlar doğrultusunda fiilde yapı konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde 80 adet basit fiil (%54,42), 27 adet türemiş fiil (%18,37), 40 adet birleşik fiil (%27,21) tespit edilmiştir. Birleşik fiillerin 25 tanesi isim+fiil (%62,5), 5 tanesi fiil+fiil (%12,5), 10 tanesi de deyimleşmiş fiil (%25) şeklindedir.

Tablo 16: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Millî Kültür Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.4.1	Hikâye	7.3.1	Zaman zarfları	Zaman zarfları: 17
7.A.4.2	Destan	7.3.2	Zaman-anlam kayması	Zaman-anlam kayması: 4
7.A.4.3	Biyografi	7.3.3	Zaman-anlam kayması	Zaman-anlam kayması: 0
7.A.4.4	Şiir	7.3.1	Zaman zarfları	Zaman zarfları: 0
7.A.4.4	Şiir	7.3.3	Zaman-anlam kayması	Zaman-anlam kayması: 0

Tabloda “Millî Kültür” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.A.4.1 numaralı metinde 7.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda zaman zarfları ele alınmıştır. İlgili metinde 17 adet zaman zarfı tespit edilmiştir.

7.A.4.2 numaralı metinde 7.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda zaman ve anlam kaymaları ele alınmıştır. İncelenen ders kitabında zaman ve anlam kaymaları

arasında bir fark belirtilmemiştir. İlgili metinde 4 adet örnek tespit edilmiştir.

7.A.4.3 numaralı metinde 7.3.3 numaralı kazanım doğrultusunda zaman ve anlam kaymaları ele alınmıştır. Söz konusu metinde zaman-anlam kayması örneği tespit edilememiştir.

7.A.4.4 numaralı metinde 7.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda zaman zarfları ile 7.3.3 numaralı kazanım doğrultusunda zaman ve anlam kayması konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde zaman zarfı ile zaman-anlam kayması örneği tespit edilmemiştir.

Tablo 17: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.5.1	Şiir	7.4.1	Kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler	İsim yüklem: 1
7.A.5.2	Hikâye	7.4.2	Ek fiille çekimlenmiş isimler	İsim yüklem: 16
7.A.5.3	Makale	7.4.3	Ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri	Geçmiş zaman: 4 Geniş zaman: 20 Şart kipi: 0
7.A.5.4	Hikâye	7.4.4	Ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri	Geçmiş zaman: 6 Geniş zaman: 2 Şart kipi: 0

Tabloda “Doğa ve Evren” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.A.5.1 numaralı metinde 7.4.1 numaralı kazanım doğrultusunda kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler konusu kapsamında isim yüklem ele alınmıştır. İlgili metinde 1 adet isim yüklem tespit edilmiştir.

7.A.5.2 numaralı metinde 7.4.2 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiille çekimlenmiş isimler konusu kapsamında isim yüklem ele alınmıştır. Söz konusu metinde 16 adet isim yüklem tespit edilmiştir.

7.A.5.3 numaralı metinde 7.4.3 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri ele alınmıştır. İsimlerin geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipleri üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 4 adet geçmiş zaman (%16,67), 20

adet geniş zaman (%83,33) kipinde olmak üzere 24 adet ek fiil tespit edilmiştir. Şart kipi örneği tespit edilememiştir.

7.A.5.4 numaralı metinde 7.4.4 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiil konusu ele alınmıştır. Ek fiil almış isimlerin geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipleri üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 6 adet geçmiş zaman (%75), 2 adet geniş zaman (%25) kipinde olmak üzere 8 adet ek fiil tespit edilmiştir. Şart kipi örneği tespit edilememiştir.

Tablo 18: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Toplum Hayatı Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.6.1	Hikâye	7.5.1	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 38 Rivayet birleşik zaman: 2 Şartlı birleşik zaman: 0
7.A.6.2	Gezi yazısı	7.5.2	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 14 Rivayet birleşik zaman: 0 Şartlı birleşik zaman: 0
7.A.6.3	Deneme	7.5.3	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 1 Rivayet birleşik zaman: 0 Şartlı birleşik zaman: 0
7.A.6.4	Hikâye	7.5.3	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 33 Rivayet birleşik zaman: 1 Şartlı birleşik zaman: 0

Tabloda “Toplum Hayatı” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.A.6.1 numaralı metinde 7.5.1 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik zamanlı yapılar ele alınmıştır. İlgili metinde 38 adet hikâye birleşik zamanlı (%95), 2 adet rivayet birleşik zamanlı yapı (%5) örneği tespit edilmiştir. Şartlı birleşik zaman yapısına örnek tespit edilememiştir.

7.A.6.2 numaralı metinde 7.5.2 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik zamanlı yapılar ele alınmıştır. Söz konusu metinde 14 adet hikâye birleşik zamanlı yapı (%100) örneği tespit edilmiştir. Rivayet birleşik zaman ve şartlı birleşik zaman yapıları saptanamamıştır.

7.A.6.3 ve 7.A.6.4 numaralı metinlerde 7.5.3 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik zamanlı yapı örnekleri üzerinde durulmuştur. 7.A.6.3 numaralı metinde 1 adet hikâye birleşik zamanlı yapı (%100) örneği tespit edilirken

rivayet ve şartlı birleşik zaman yapısı tespit edilememiştir. 7.A.6.4 numaralı metinde 33 adet hikaye birleşik zamanlı yapı (%97), 1 adet de rivayet birleşik zamanlı yapı (%3) örneği tespit edilmiştir. İlgili metinde şartlı birleşik zaman yapısı bulunamamıştır.

4.1.4. 7. Sınıf Pasifik Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

Tablo 19: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Hak ve Özgürlükler Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.1.1	Konferans	7.1.1	Fiillerin anlam özellikleri	İş fiili: 39 Oluş fiili: 5 Durum fiili: 16
7.B.1.2	Hikâye	7.1.2	Çekimli fiil	Çekimli fiil: 120
7.B.1.3	Söyleşi	7.1.3	Bildirme kipleri Dilek kipleri	Bildirme kipi: 90 Dilek kipi: 9
7.B.1.4	Hikâye	7.1.4	Bildirme kipleri Ünlü daralması	Görülen geçmiş zaman: 65 Öğrenilen geçmiş zaman: 2 Şimdiki zaman: 1 Geniş zaman: 2 Gelecek zaman: 8 Ünlü daralması: 3

Tabloda “Hak ve Özgürlükler” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.B.1.1 numaralı metinde 7.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiillerin anlam özellikleri ele alınmıştır. Bu kapsamda iş, oluş ve durum fiilleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 39 adet iş (%65), 5 adet oluş (%8,33), 16 adet durum fiili (%26,67) tespit edilmiştir.

7.B.1.2 numaralı metinde 7.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda çekimli fiiller konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 120 adet çekimli fiil örneği tespit edilmiştir.

7.B.1.3 numaralı metinde 7.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda bildirme kipleri ile dilek kipleri ele alınmıştır. İlgili metinde 90 adet bildirme kipi (%90,91), 9 adet dilek kipi (%9,09) tespit edilmiştir.

7.B.1.4 numaralı metinde 7.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda bildirme kipleri ve çeşitleri ile ünlü daralması konuları ele alınmıştır. İlgili metinde 65 adet görülen geçmiş zaman (%83,34), 2 adet öğrenilen geçmiş zaman (%2,56), 1 adet şimdiki zaman (%1,28), 2 adet geniş zaman (%2,56), 8 adet gelecek zaman (%10,26) örneği tespit edilmiştir. Ünlü daralması konusunda ise 3 adet örnek tespit edilmiştir.

Tablo 20: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.2.1	Roman	7.1.5	Dilek kipleri	Emir kipi: 4 Gereklilik kipi: 0 İstek kipi: 0 Şart kipi: 0
7.B.2.2	Söyleşi	7.1.5	Dilek kipleri	Emir kipi: 6 Gereklilik kipi: 1 İstek kipi: 0 Şart kipi: 6
7.B.2.3	Makale	7.1.6	Fiil çekimi	Olumlu fiil çekimi: 19 Olumsuz fiil çekimi: 1 Olumlu soru çekimi: 0 Olumsuz soru çekimi: 0
7.B.2.4	Anı	7.1.7	Zarf	Durum zarfı: 5 Miktar zarfı: 2 Yön zarfı: 0 Zaman zarfı: 8 Soru zarfı: 0
7.B.2.5	Anı	7.1.8	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 2

Tabloda “Atatürk” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.B.2.1 numaralı metinde 7.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda dilek kipleri ele alınmıştır. Dilek kipleri; emir, istek, gereklilik ve şart kipi şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 4 adet emir kipi (%100) tespit edilmiştir. İstek, gereklilik ve şart kipi saptanamamıştır.

7.B.2.2 numaralı metinde 7.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda dilek kipleri ele alınmıştır. İlgili metinde 6 adet emir (%46,15), 1 adet gereklilik (%7,70), 6 adet şart kipi (%46,15) tespit edilmiştir. İstek kipi saptanamamıştır.

7.B.2.3 numaralı metinde 7.1.6 numaralı kazanım doğrultusunda fiillerde olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimi ele alınmıştır. Söz konusu metinde 19 adet olumlu (%95), 1 adet olumsuz fiil çekimi (%5) örneği tespit edilmiştir. Olumlu soru ve olumsuz soru çekimi tespit edilememiştir.

7.B.2.4 numaralı metinde 7.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda zarflar ele alınmıştır. Zarflar; durum, zaman, miktar, soru ve yön zarfları şeklinde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 5 adet durum zarfı (%33,33), 8 adet zaman zarfı (%53,33), 2 adet miktar zarfı (%13,34) örneği tespit edilmiştir. Soru zarfı ile yön zarfı bulunamamıştır.

7.B.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda 7.1.8 numaralı kazanım doğrultusunda aynı kelimenin farklı görevlerde kullanılması konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 2 adet kelime farklı görevde kullanılmıştır. Farklı görevde kullanılan kelimeler ile bu kelimelerin görevleri şu şekildedir: “Bir” (sıfat ve zamir), “o” (sıfat ve zamir).

Tablo 21: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.3.1	Şiir	7.2.1	Fiilde yapı	Basit fiil: 1 Türemiş fiil: 2 Birleşik fiil: 2 (İsim+yardımcı fiil: 0, Fiil+yardımcı fiil: 2, Anlamca kaynaşmış: 0)
7.B.3.2	Didaktik metin	7.2.2	Fiilde yapı	Basit fiil: 25 Türemiş fiil: 21 Birleşik fiil: 15 (İsim+yardımcı fiil: 5, Fiil+yardımcı fiil: 5, Anlamca kaynaşmış: 5)
7.B.3.3	Gezi yazısı	7.3.1	Zaman zarfları	Zaman zarfları: 19
7.B.3.4	Biyografi	7.3.2	Zaman-anlam kayması	Zaman-anlam kayması: 1

Tabloda “Doğa ve Evren” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.B.3.1 numaralı metinde 7.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilde yapı konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında basit, türemiş ve birleşik fiiller üzerinde durulmuştur. Ayrıca birleşik fiillerin çeşitleri isim+yardımcı fiil, fiil+yardımcı fiil ve anlamca kaynaşmış olmak üzere üç şekilde sınıflandırılmıştır. İlgili metinde 1 adet basit fiil (%20), 2 adet türemiş fiil (%40), 2 adet birleşik fiil (%40) yapısı tespit edilmiştir. Birleşik fiillerin çeşitleri ile ilgili olarak 2 adet fiil+yardımcı fiil şeklinde oluşmuş birleşik fiil örneği tespit edilmiştir. İsim+yardımcı fiil ile anlamca kaynaşmış birleşik fiil örneği saptanamamıştır.

7.B.3.2 numaralı metinde 7.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilde yapı konusu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında basit, türemiş ve birleşik fiiller ile birleşik fiillerin çeşitleri üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 25 adet basit fiil (%40,98), 21 adet türemiş fiil (%34,43), 15 adet birleşik fiil (%24,59) yapısı tespit edilmiştir. Birleşik fiillerin çeşitleri ile ilgili olarak 5 adet isim+yardımcı fiil (%33,33), 5 adet fiil+yardımcı fiil (%33,33), 5 adet anlamca kaynaşmış (%33,33) birleşik fiil örneği tespit edilmiştir.

7.B.3.3 numaralı metinde 7.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda zaman zarfları ele alınmıştır. İlgili metinde 19 adet zaman zarfı tespit edilmiştir.

7.B.3.4 numaralı metinde 7.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda zaman ve anlam kaymaları ele alınmıştır. İncelenen ders kitabında zaman ve anlam kaymaları arasında herhangi bir fark belirtilmemiştir. İlgili metinde 1 adet örnek tespit edilmiştir.

Tablo 22: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.4.1	Şiir	7.3.3	Zaman-anlam kayması	Zaman-anlam kayması: 0
7.B.4.2	Deneme	7.4.1	Kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler	İsim yüklem: 5
7.B.4.3	Fabl	7.4.2	Ek fiille çekimlenmiş isimler	İsim yüklem: 6
7.B.4.4	Masal	7.4.3	Ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri	Geçmiş zaman: 5 Geniş zaman: 37 Dilek şart kipi: 0

Tabloda “Duygular” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.B.4.1 numaralı metinde 7.3.3 numaralı kazanım doğrultusunda zaman ve anlam kaymaları ele alınmıştır. İlgili metinde zaman-anlam kayması örneği tespit edilememiştir.

7.B.4.2 numaralı metinde 7.4.1 numaralı kazanım doğrultusunda kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler konusu kapsamında isim yüklem ele alınmıştır. İlgili metinde 5 adet isim yüklem tespit edilmiştir.

7.B.4.3 numaralı metinde 7.4.2 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiil ekleriyle çekimlenmiş isimler konusu kapsamında isim yüklem ele alınmıştır. İlgili metinde 6 adet isim yüklem tespit edilmiştir.

7.B.4.4 numaralı metinde 7.4.3 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri ele alınmıştır. İsimlerin geçmiş zaman, geniş zaman ve dilek-şart kipleri üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 5 adet geçmiş zaman (%11,9), 37 adet geniş zaman (%88,1) kipinde olmak üzere 42 adet ek fiil tespit edilmiştir. Dilek-şart kipi örneği tespit edilememiştir.

Tablo 23: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Alışkanlıklar Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.5.1	Deneme	7.4.4	Ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri	Geçmiş zaman: 0 Geniş zaman: 8 Dilek şart kipi: 0
7.B.5.2	Hikâye	7.5.1	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 9 Rivayet birleşik zaman: 3 Şartlı birleşik zaman: 3
7.B.5.3	Fabl	7.5.2	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 12 Rivayet birleşik zaman: 0 Şartlı birleşik zaman: 1
7.B.5.4	Köşe yazısı	7.5.3	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 2 Rivayet birleşik zaman: 0 Şartlı birleşik zaman: 9

Tabloda “Alışkanlıklar” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.B.5.1 numaralı metinde 7.4.4 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri ele alınmıştır. İsimlerin geçmiş zaman, geniş zaman ve dilek-şart kipleri üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 8 adet geniş zaman (%100) kipinde ek fiil tespit edilmiştir. Geçmiş zaman ile dilek-şart kipi örneği tespit edilememiştir.

7.B.5.2 numaralı metinde 7.5.1 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik zamanlı yapılar ele alınmıştır. İlgili metinde 9 adet hikâye birleşik zamanlı (%60), 3 adet rivayet birleşik zamanlı (%20), 3 adet şartlı birleşik zaman (%20) örneği tespit edilmiştir.

7.B.5.3 numaralı metinde 7.5.2 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik zamanlı yapılar ele alınmıştır. İlgili metinde 12 adet hikâye birleşik zamanlı (%92,31), 1 adet şartlı birleşik zaman (%7,69) örneği tespit edilmiştir. Rivayet birleşik zaman örneği saptanamamıştır.

7.B.5.4 numaralı metinde 7.5.3 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik zamanlı yapılar ele alınmıştır. Söz konusu metinde 2 adet hikâye birleşik zamanlı (%18,18), 9 adet şartlı birleşik zaman (%81,82) örneği tespit edilmiştir. Rivayet birleşik zaman örneği bulunamamıştır.

Tablo 24: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Ders Kitabı Millî Kültür Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.6.1	Düşünce yazısı	7.2.1	Fiilde yapı	Basit fiil: 16 Türemiş fiil: 22 Birleşik fiil: 17
7.B.6.1	Düşünce yazısı	7.2.2	Birleşik fiillerin çeşitleri	İsim+yardımcı fiil: 11 Fiil+yardımcı fiil: 2 Anlamca kaynaşmış: 4
7.B.6.2	Gezi yazısı	7.3.2	Zaman- anlam kayması	Zaman-anlam kayması: 2
7.B.6.2	Gezi yazısı	7.1.4	Bildirme kipleri	Görülen geçmiş zaman: 21 Öğrenilen geçmiş zaman: 8 Şimdiki zaman: 1 Geniş zaman: 0 Gelecek zaman: 3
7.B.6.3	Tiyatro	7.1.8	Kelime türleri	İsim: 183 Sıfat: 23 Zarf: 71 Bağlaç: 17 Fiil: 149 Zamir: 29 Edat: 26 Ünlem: 34
7.B.6.4	Şiir	7.1.1	Fiillerin anlam özellikleri	İş fiili: 0 Oluş fiili: 4 Durum fiili: 0

Tabloda “Millî Kültür” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 7.B.6.1 numaralı metinde 7.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilde yapı konusu ile 7.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda birleşik fiillerin çeşitleri ele alınmıştır. İlgili metinde 16 adet basit fiil (%29,09), 22 adet türemiş fiil (%40), 17 adet birleşik fiil (%30,91) yapısı tespit edilmiştir. Birleşik fiillerin çeşitleri ile ilgili olarak 11 adet isim+yardımcı fiil (%64,71), 2 adet fiil+yardımcı fiil (%11,76), 4 adet anlamca kaynaşmış (%23,53) birleşik fiil örneği tespit edilmiştir.

7.B.6.2 numaralı metinde 7.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda zaman-anlam kayması ile 7.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda bildirme kipleri ele alınmıştır. İlgili metinde 2 adet zaman-anlam kayması tespit edilmiştir. Bildirme kipleri ile ilgili olarak da 21 adet görülen geçmiş zaman (%63,64), 8 adet öğrenilen geçmiş zaman (%24,24), 1 adet şimdiki zaman (%3,03), 3 adet gelecek zaman (%9,09) örneği tespit edilmiştir. Geniş zaman örneği saptanamamıştır.

7.B.6.3 numaralı metinde 7.1.8 numaralı kazanım doğrultusunda kelime türleri konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda isim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç ve ünlem üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 183 adet isim (%34,40), 149 adet fiil (%28,01), 23 adet sıfat (%4,32), 29 adet zamir (%5,45), 71 adet zarf (%13,35), 26 adet edat (%4,88), 17 adet bağlaç (%3,20) ile 34 adet ünlem (%6,39) tespit edilmiştir.

7.B.6.4 numaralı metinde 7.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiillerin anlam özellikleri ele alınmıştır. Bu kapsamda iş, oluş ve durum fiilleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 4 adet oluş fiili (%100) tespit edilmiştir. İş ve durum fiili saptanamamıştır.

4.1.5. 8. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

Tablo 25: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Zaman ve Mekân Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.1.1	Efsane	8.1.1	Fiilimsi	Fiilimsi: 33
8.A.1.2	Şiir	8.1.2	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 2 Sıfat-fiil: 0 Zarf-fiil: 7
8.A.1.3	Konferans	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 8 Sıfat-fiil: 27 Zarf-fiil: 10
8.A.1.4	Gezi yazısı	8.1.4	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu: 31 Fiilimsi: 37

Tabloda “Zaman ve Mekân” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.A.1.1 numaralı metinde 8. 1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsi konusu işlenmiştir. Fiilimsi çeşitleri üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 33 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.A.1.2 numaralı metinde 8.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri işlenmiştir. Söz konusu metinde 2 adet isim fiil (%22,22), 7 adet zarf-fiil (%77,78) olmak üzere toplam 9 adet fiilimsi tespit edilmiştir. İlgili metinde sıfat-fiil bulunamamıştır.

8.A.1.3 numaralı metinde 8.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri işlenmiştir. Söz konusu metinde 8 adet isim fiil (%17,78), 27 adet sıfat-fiil (%60), 10 adet zarf-fiil (%22,22) olmak üzere toplam 45 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.A.1.4 numaralı metinde 8.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları ele alınmıştır. İlgili metinde 37 adet fiilimsinin oluşturduğu 31 adet kelime grubu tespit edilmiştir.

Tablo 26: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.2.1	Anı	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 8 Sıfat-fiil: 14 Zarf-fiil: 6
8.A.2.2	Söylev	8.1.4	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu: 23 Fiilimsi: 31
8.A.2.3	Makale	8.2.5	İsim cümleler Fiil cümleleri	İsim cümlesi: 28 Fiil cümlesi: 26
8.A.2.4	Makale	8.2.8	Kalıplaşmış cümle yapıları	Kalıplaşmış cümle yapısı: 0
8.A.2.5	Söylev	8.2.11	Cümleye hâkim olan duygu	Beğenme: 1 Sitem, özlem, pişmanlık, şaşkırtma, üzülmeye: 0

Tabloda “Atatürk” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.A.2.1 numaralı metinde 8.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri işlenmiştir. Söz konusu metinde 8 adet isim fiil (%28,57), 14 adet sıfat-fiil (%50), 6 adet zarf-fiil (%21,43) olmak üzere toplam 28 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.A.2.2 numaralı metinde 8.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları ele alınmıştır. İlgili metinde 31 adet fiilimsinin oluşturduğu 23 adet kelime grubu tespit edilmiştir.

8.A.2.3 numaralı metinde 8.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim cümleleri ile fiil cümleleri ele alınmıştır. İlgili metinde 28 adet isim cümlesi (%51,85), 26 adet fiil cümlesi (%48,15) tespit edilmiştir.

8.A.2.4 numaralı metinde 8.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda kalıplaşmış cümle yapıları ele alınmıştır. İlgili metinde kalıplaşmış cümle yapısı tespit edilememiştir.

8.A.2.5 numaralı metinde 8.2.11 numaralı kazanım doğrultusunda cümleye hâkim olan duygu konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde 1 adet beğenme ifadesi tespit edilmiştir. İlgili dil bilgisi etkinliğinde bahsi geçen sitem, özlem, pişmanlık, şaşırtma, üzülmeye ifadeleri tespit edilememiştir.

Tablo 27: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Millî Kültür Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.3.1	Hikâye	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 3 Sıfat-fiil: 14 Zarf-fiil: 12
8.A.3.1	Hikâye	8.1.4	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu: 26 Fiilimsi: 29
8.A.3.2	Biyografi	8.2.1	Cümlelerin temel öğeleri	Özne: 41 Yüklem: 45
8.A.3.3	Şiir	8.2.2	Cümlelerin yardımcı öğeleri	Belirtili nesne: 4 Dolaylı tümleş: 18 Belirtisiz nesne: 0 Zarf tümleşci: 13
8.A.3.4	Fıkra	8.2.3	Cümlede vurgulanmak istenen ifade	Özne: 8 Belirtisiz nesne: 13 Zarf tümleşci: 4 Belirtili nesne: 3 Dolaylı tümleş: 2

Tabloda “Millî Kültür” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.A.3.1 numaralı metinde 8.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri ile 8.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları ele alınmıştır. İlgili metinde 3 adet isim-fiil (%10,35), 14 adet sıfat-fiil (%48,27), 12 adet zarf-fiil (%41,38) tespit edilmiştir. Fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları ile ilgili olarak 29 adet fiilimsinin oluşturduğu 26 adet kelime grubu tespit edilmiştir.

8.A.3.2 numaralı metinde 8.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda cümlenin temel ögeleri olan özne ve yüklem üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 41 adet özne (%47,67), 45 adet yüklem (%52,33) tespit edilmiştir.

8.A.3.3 numaralı metinde 8.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda cümlenin yardımcı ögeleri olan belirtili nesne, belirtisiz nesne, dolaylı tümleş ile zarf tümleşci ele alınmıştır. İlgili metinde 4 adet belirtili nesne (%11,43), 18 adet dolaylı tümleş (%51,43), 13 adet zarf tümleşci (%37,14) tespit edilmiş olup, belirtisiz nesne saptanamamıştır.

8.A.3.4 numaralı metinde 8.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda cümlede vurgulanmak istenen öge konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde 8 adet özne (%26,67), 3 adet belirtili nesne (%10), 13 adet belirtisiz nesne (%43,33), 2 adet dolaylı tümleş (%6,67), 4 adet zarf tümleşci (%13,33) vurgulu öge olarak tespit edilmiştir.

Tablo 28: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Toplum Hayatı Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.4.1	Destan	8.2.4	Fiilde çatı (özne-yüklem ilişkisi)	Etken fiil: 76 Edilgen fiil: 2
8.A.4.2	Hikâye	8.2.4	Fiilde çatı (nesne-yüklem ilişkisi)	Geçişli fiil: 119 Geçişsiz fiil: 109
8.A.4.3	Hikâye	8.2.4	Fiilde çatı (özne-yüklem, nesne yüklem ilişkisi)	Etken fiil: 119 Geçişli fiil: 64 Edilgen fiil: 1 Geçişsiz fiil: 56
8.A.4.4	Deneme	8.2.5	İsim cümleleri Fiil cümleleri	İsim cümlesi: 7 Fiil cümlesi: 36

Tabloda “Toplum Hayatı” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.A.4.1 numaralı metinde 8.2.4 numaralı kazanım doğrultusunda özne-yüklem ilişkisine göre fiiller konusu işlenmiştir. Bu kapsamda etken ve edilgen fiiller üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 76 adet etken (%97,44), 2 adet edilgen fiil(%2,56) tespit edilmiştir.

8.A.4.2 numaralı metinde 8.2.4 numaralı kazanım doğrultusunda nesne-yüklem ilişkisine göre fiiller ele alınmıştır. Bu konu doğrultusunda geçişli ve geçişsiz

fiiller üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 119 adet geçişli (%52,19), 109 adet geçişsiz fiil (%47,81) tespit edilmiştir.

8.A.4.3 numaralı metinde 8.2.4 numaralı kazanım doğrultusunda etken, edilgen, geçişli ve geçişsiz fiiller üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 119 adet etken (%99,16), 1 adet edilgen fiil (%0,84) ile 64 adet geçişli (%53,33), 56 adet geçişsiz fiil (%46,67) tespit edilmiştir.

8.A.4.4 numaralı metinde 8.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim cümleleri ile fiil cümleleri ele alınmıştır. İlgili metinde 7 adet isim cümlesi (%16,28), 36 adet fiil cümlesi (%83,72) tespit edilmiştir.

Tablo 29: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.5.1	Haber	8.2.6	Kurallı cümle Devrik cümle	Kurallı cümle: 36 Devrik cümle: 0
8.A.5.2	Söyleşi	8.2.7	Cümlede yapı	Tek yüklemlili cümle:1 Fiilimsi bulunan cümle:14 Birden çok yüklemlili cümle:16 Bağlacı olan cümle:1
8.A.5.3	Söyleşi	8.2.7	Cümlede yapı	Tek yüklemlili cümle:17 Fiilimsi bulunan cümle:9 Birden çok yüklemlili cümle:20 Bağlacı olan cümle:2
8.A.5.4	Deneme	8.2.9	Cümlenin ifade ettiği anlam	Olumlu:26 Varsayım: 0 Karşılaştırma:1 Onaylama:2 Tanımlama:0 Kararsızlık:0 Olumsuz:7 İhtimal:0 Öneri:10 Değerlendirme:3 Beklenti:0

Tabloda “Bilim ve Teknoloji” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.A.5.1 numaralı metinde 8.2.6 numaralı kazanım doğrultusunda kurallı ve devrik cümleler üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 36 adet kurallı cümle (%100) tespit edilmiş iken devrik cümle bulunamamıştır.

8.A.5.2 numaralı metinde 8.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda cümlede yapı konusu ele alınmıştır. Cümlede yapı konusu tek yüklemlili, fiilimsi bulunan cümle, birden çok yüklemlili cümle, bağlacı olan cümle şeklinde bir sınıflamaya tabi

tutulmuştur. İlgili metinde 1 adet tek yüklemli cümle (%3,12), 14 adet fiilimsi bulunan cümle (%43,76), 16 adet birden çok yüklemli cümle (%50), 1 adet bağlacı olan cümle (%3.12) tespit edilmiştir.

8.A.5.3 numaralı metinde 8.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda cümlede yapı konusuna bağlı olarak tek yüklemli, fiilimsi bulunan cümle, birden çok yüklemli cümle, bağlacı olan cümle üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 17 adet tek yüklemli cümle (%35,41), 9 adet fiilimsi bulunan cümle (%18,75), 20 adet birden çok yüklemli cümle (%41,67), 2 adet bağlacı olan cümle (%4,17) tespit edilmiştir.

8.A.5.4 numaralı metinde 8.2.9 numaralı kazanım doğrultusunda cümlenin ifade ettiği anlam ele alınmıştır. Bu konu doğrultusunda olumlu, olumsuz, varsayım, ihtimal, karşılaştırma, öneri, onaylama, değerlendirme, tanımlama, beklenti ve kararsızlık anlamları üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 26 adet olumlu (%53,06), 10 adet öneri (%20,41), 7 adet olumsuz (%14,28), 3 adet değerlendirme (%6,12), 2 adet onaylama(%4,08), 1 adet karşılaştırma anlamı (%2,05) tespit edilmiştir. Varsayım, ihtimal, tanımlama, beklenti ve kararsızlık anlamları saptanamamıştır.

Tablo 30: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı	
8.A.6.1	Konferans	8.2.10	Cümleler arasındaki anlam ilişkileri	Sebep-sonuç:2 Yakın-uzak:0 Olasılık:0	Amaç-sonuç:1 Gereklilik:1
8.A.6.2	Hikâye	8.3.1	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 1	
8.A.6.3	Deneme	8.3.2	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 1	
8.A.6.4	Roman	8.3.1	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 0	

Tabloda “Kişisel Gelişim” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.A.6.1 numaralı metinde 8.2.10 numaralı kazanım doğrultusunda cümleler arasındaki anlam ilişkileri ele alınmıştır. Bu kapsamda sebep-sonuç, amaç-sonuç, yakın-uzak, gereklilik ve olasılık anlamları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 2 adet sebep-sonuç (%50), 1 adet amaç-sonuç (%25), 1 adet gereklilik (%25) anlamı taşıyan cümle tespit edilmiştir. Yakın-uzak anlam ile olasılık anlamlı cümleler saptanamamıştır.

8.A.6.2 numaralı metinde 8.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 1 adet özne eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

8.A.6.3 numaralı metinde 8.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları konusu işlenmiştir. İlgili metinde 1 adet mantık hatasından kaynaklanan anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

8.A.6.4 numaralı metinde 8.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde anlatım bozukluğu tespit edilememiştir.

4.1.6. 8. Sınıf Ada Yayınları'na Ait Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlere İlişkin Bulgular

Tablo 31: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Duygular Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı	
8.B.1.1	Efsane	8.1.1	Fiilimsi	Fiilimsi: 75	
8.B.1.2	Hikâye	8.1.2	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 23 Zarf-fiil: 16	Sıfat-fiil: 28
8.B.1.3	Destan	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 25 Zarf-fiil: 19	Sıfat-fiil: 49
8.B.1.4	Şiir	8.1.4	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu: 1 Fiilimsi: 1	

Tabloda “Duygular” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.B.1.1 numaralı metinde 8.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsi konusu işlenmiştir. Fiilimsi çeşitleri üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 75 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.B.1.2 numaralı metinde 8.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri işlenmiştir. Söz konusu metinde 23 adet isim fiil (%34,33), 28 adet sıfat-fiil (%41,79), 16 adet zarf-fiil (%23,88), olmak üzere toplam 67 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.B.1.3 numaralı metinde 8.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri işlenmiştir. Söz konusu metinde 25 adet isim fiil (%26,88), 49 adet sıfat-fiil (%52,69), 19 adet zarf-fiil (%20,43) olmak üzere toplam 93 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.B.1.4 numaralı metinde 8.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları ele alınmıştır. İlgili metinde 1 adet fiilimsinin oluşturduğu 1 adet kelime grubu tespit edilmiştir.

Tablo 32: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Atatürk Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.B.2.1	Anı	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 37 Zarf-fiil: 14
8.B.2.2	Biyografi	8.2.1	Cümlelerin temel ögeleri	Özne: 124 Yüklem: 126
8.B.2.3	Deneme	8.2.2	Cümlelerin yardımcı ögeleri	Belirtili nesne: 17 Dolaylı tümleç: 19
8.B.2.4	Makale	8.2.10	Cümleler arasındaki anlam ilişkileri	Belirtisiz nesne: 3 Zarf tümleci: 21
8.B.2.5	Söylev	8.3.1	Anlatım bozuklukları	Yakın anlam: 2 Sebeup-sonuç: 3 Amaç-sonuç: 0
				Anlatım bozukluğu: 0

Tabloda “Atatürk” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.B.2.1 numaralı metinde 8.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri işlenmiştir. Söz konusu metinde 37 adet isim fiil (%34,58), 56 adet sıfat-fiil (%52,33), 14 adet zarf-fiil (%13,09) olmak üzere toplam 107 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.B.2.2 numaralı metinde 8.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda cümlelerin temel ögeleri olan özne ve yüklem üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 124 adet özne (%49,60), 126 adet yüklem (%50,40) tespit edilmiştir.

8.B.2.3 numaralı metinde 8.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda cümlelerin yardımcı ögeleri olan belirtili nesne, belirtisiz nesne, dolaylı tümleç ile zarf tümleci ele alınmıştır. İlgili metinde 17 adet belirtili nesne (%28,33), 3 adet belirtisiz nesne (%5), 19 adet dolaylı tümleç (%31,67), 21 adet zarf tümleci (%35) tespit edilmiştir.

8.B.2.4 numaralı metinde 8.2.10 numaralı kazanım doğrultusunda cümleler arasındaki anlam ilişkileri ele alınmıştır. Bu kapsamda yakın anlam, sebep-sonuç, amaç-sonuç, anlamları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 2 adet yakın anlam (%40), 3 adet sebep-sonuç (%60) anlamı taşıyan cümle tespit edilmiştir. Amaç-sonuç anlamlı cümleler saptanmamıştır.

8.B.2.5 numaralı metinde 8.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde anlatım bozukluğu tespit edilememiştir.

Tablo 33: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.B.3.1	Şiir	8.2.2	Cümlelerin yardımcı ögeleri	Belirtili nesne: 1 Dolaylı tümleş: 8
8.B.3.2	Haber yazısı	8.2.3	Cümlede vurgulanmak istenen ifade	Belirtisiz nesne: 5 Zarf tümleşci: 6
8.B.3.3	Makale	8.2.4	Fiilde çatı (özne-yüklem ilişkisi)	Özne: 12 Belirtisiz nesne: 1 Dolaylı tümleş: 1 Zarf tümleşci: 3
8.B.3.4	Hikâye	8.2.4	Fiilde çatı (nesne-yüklem ilişkisi)	Etken fiil: 34 Edilgen fiil: 6
				Geçişli fiil: 28 Geçişsiz fiil: 36

Tabloda “Doğa ve Evren” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.B.3.1 numaralı metinde 8.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda cümlelerin yardımcı ögeleri olan belirtili nesne, belirtisiz nesne, dolaylı tümleş ile zarf tümleşci ele alınmıştır. İlgili metinde 1 adet belirtili nesne (%5), 5 adet belirtisiz nesne (%25), 8 adet dolaylı tümleş (%40), 6 adet zarf tümleşci (%30) tespit edilmiştir.

8.B.3.2 numaralı metinde 8.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda cümlede vurgulanmak istenen öge konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde 12 adet özne (%60), 3 adet belirtili nesne (%15), 1 adet belirtisiz nesne (%5), 1 adet dolaylı tümleş (%5), 3 adet zarf tümleşci (%15) vurgulu öge olarak tespit edilmiştir.

8.B.3.3 numaralı metinde 8.2.4 numaralı kazanım doğrultusunda özne-yüklem ilişkisine göre fiiller konusu işlenmiştir. Bu kapsamda etken ve edilgen fiiller

üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 34 adet etken (%85), 6 adet edilgen fiil(%15) tespit edilmiştir.

8.B.3.4 numaralı metinde 8.2.4 numaralı kazanım doğrultusunda nesne-yüklem ilişkisine göre fiiller ele alınmıştır. Bu konu doğrultusunda geçişli ve geçişsiz fiiller üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 28 adet geçişli (%43,75), 36 adet geçişsiz fiil (%56,25) tespit edilmiştir.

Tablo 34: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Toplum Hayatı Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.B.4.1	Gezi yazısı	8.2.5	İsim cümleleri Fiil cümleleri	İsim cümlesi: 19 Fiil cümlesi: 104
8.B.4.2	Şiir	8.2.5	İsim cümleleri Fiil cümleleri	İsim cümlesi: 8 Fiil cümlesi: 10
8.B.4.3	Roman	8.2.6	Kurallı cümle Devrik cümle	Kurallı cümle: 155 Devrik cümle: 0
8.B.4.4	Eleştiri	8.2.7	Cümlede yapı	Basit cümle: 12 Birleşik cümle: 4

Tabloda “Toplum Hayatı” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.B.4.1 numaralı metinde 8.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim cümleleri ile fiil cümleleri konusu ele alınmıştır. Söz konusu metinde 19 adet isim cümlesi (%15,45), 104 adet fiil cümlesi (%84,55) tespit edilmiştir.

8.B.4.2 numaralı metinde 8.2.5 numaralı kazanım doğrultusunda isim cümleleri ile fiil cümleleri ele alınmıştır. İlgili metinde 8 adet isim cümlesi (%44,44), 10 adet fiil cümlesi (%55,56) tespit edilmiştir.

8.B.4.3 numaralı metinde 8.2.6 numaralı kazanım doğrultusunda kurallı ve devrik cümleler üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 155 adet kurallı cümle (%100) tespit edilmiş iken devrik cümle bulunamamıştır.

8.B.4.4 numaralı metinde 8.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda cümlede yapı konusu ele alınmıştır. Cümlede yapı bakımından basit ve birleşik cümleler ele alınmıştır. Basit cümleler için tek yargılı cümle; birleşik cümleler için birden fazla

yargılı cümle ifadesi kullanılmıştır. İlgili metinde 12 adet basit (%75), 4 adet birleşik yapı cümle (%25) tespit edilmiştir.

Tablo 35: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı İletişim Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.B.5.1	Makale	8.2.7	Birleşik cümleler	Bağlaçla bağlanan: 7 Noktalama işareti ile bağlanan:7
8.B.5.2	Sohbet	8.2.7	Şart anlamlı birleşik cümleler	Şart anlamlı birleşik cümle: 5
8.B.5.3	Hikâye	8.2.8	Kalıplaşmış cümle yapıları	Kalıplaşmış cümle yapısı: 8 Öfke: 7 Pişmanlık: 2 Varsayım: 1
8.B.5.4	Şiir	8.2.9	Cümlenin ifade ettiği anlam	İhtimal, karşılaştırma, öneri, onaylama, beğenme, tanımlama, beklenti, kararsızlık, şart, yakınma, özlem: 0

Tabloda “İletişim” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.B.5.1 numaralı metinde 8.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda yapı bakımından birleşik cümleler ele alınmıştır. Birleşik cümleler, bağlaçlarla bağlanan ve noktalama işaretleriyle bağlanan cümleler şeklinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu metinde 7 adet bağlaçla bağlanmış birleşik cümle (%50), 7 adet de noktalama işaretleriyle bağlanmış cümle (%50) tespit edilmiştir.

8.B.5.2 numaralı metinde 8.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda şart anlamlı birleşik cümleler ele alınmıştır. İlgili metinde 5 adet şart anlamlı birleşik cümle yapısı tespit edilmiştir.

8.B.5.3 numaralı metinde 8.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda kalıplaşmış cümle yapıları ele alınmıştır. İlgili metinde 8 adet kalıplaşmış cümle yapısı saptanmıştır.

8.B.5.4 numaralı metinde 8.2.9 numaralı kazanım doğrultusunda cümlenin ifade ettiği anlam konusu işlenmiştir. Bu konu kapsamında varsayım, ihtimal, karşılaştırma, öneri, onaylama, beğenme, tanımlama, beklenti, kararsızlık, şart, öfke, pişmanlık, yakınma ve özlem anlamları ele alınmıştır. Söz konusu metinde 7 adet

öfke (%70), 2 adet pişmanlık (%20), 1 adet varsayım anlamı (%10) tespit edilmiştir. Bunun dışında ele alınan anlamlar bulunmamaktadır.

Tablo 36: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Ders Kitabı Zaman ve Mekân Temasında Yer Alan Okuma ve Dinleme/İzleme Metinlerinde Tespit Edilen Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Metnin türü	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.B.6.1	Anı	8.2.11	Cümleye hâkim duygu	Övgü: 9 Korku: 1 Yakınma: 2 Kızgınlık: 1
8.B.6.2	Gezi yazısı	8.3.1	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 2
8.B.6.3	Sohbet	8.3.2	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 0
8.B.6.4	Şiir	8.3.2	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 0

Tabloda “Zaman ve Mekân” teması içinde yer alan dil bilgisi konuları ile incelenen metinlerde bu konulara ait bulunan örnek sayıları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre 8.B.6.1 numaralı metinde 8.2.11 numaralı kazanım doğrultusunda cümleye hâkim olan duygu konusu işlenmiştir. Bu konuda övgü, yakınma, korku ve kızgınlık duyguları ele alınmıştır. Söz konusu metinde 9 adet övgü (%69,23), 2 adet yakınma (%15,39), 1 adet korku (%7,69) ile 1 adet kızgınlık duygusu (%7,69) örneği tespit edilmiştir.

8.B.6.2 numaralı metinde 8.3.1 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 1 adet gereksiz sözcük kullanımı, 1 adet yanlış kelime kullanımı sebeplerinden kaynaklanmış toplam 2 adet anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

8.B.6.3 numaralı metinde 8.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları konusu işlenmiştir. İlgili metinde anlatım bozukluğu saptanamamıştır.

8.B.6.4 numaralı metinde 8.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları üzerinde durulmuştur. İlgili metinde anlatım bozukluğu tespit edilememiştir.

4.2. Farklı Yayınlar Ait Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Dil Bilgisi Etkinliklerinde Kullanılan Örnek Metinlerin Sayılarına İlişkin Bulgular

İncelenen Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi etkinliklerinde kullanılan örnek metinlerin sayılarına ilişkin bulgular şu şekildedir:

Tablo 37: İncelenen Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Metinden Hareket Edilen Etkinlikler ile Bu Etkinliklerde Yer Alan Örneklere Ait Bulgular

İncelenen Kitaplar	Metinden Hareket Edilen Etkinlik Sayısı	Kullanılan Örnek Metin Sayısı
6 MEB Yayınları	12	15
6 Evren Yayınları	7	7
7 MEB Yayınları	6	6
7 Pasifik Yayınları	7	8
8 MEB Yayınları	10	13
8 Ada Yayınları	4	4

Tabloya göre 6. sınıf MEB Yayınları'nda dil bilgisi öğrenme alanına ait 12 etkinlikte metinden hareket edilmiştir. 12 etkinliğin 9'unda birer, 3'ünde de ikişer olmak üzere toplam 15 adet örnek metin yer almıştır. 6. Sınıf Evren Yayınları'nda 7 etkinliğin her birinde birer tane olmak üzere 7 tane örnek metinden faydalanılmıştır. 7. sınıf MEB Yayınları'nda 6 etkinlikte 7 adet örnek metin kullanılmıştır. 7. Sınıf Pasifik Yayınları'nda 7 etkinlikte 8 adet örnek metin kullanılmıştır. 8. sınıf MEB Yayınları'nda 10 adet etkinlikte toplam 13 adet örnek metinden faydalanılmıştır. 8 Ada Yayınları'nda ise 4 adet etkinlikte metinden hareket edilerek 4 adet örnek metne yer verilmiştir.

4.3. Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, incelenen Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarının dil bilgisi öğrenme alanında kullanılan örneklerin hangi bağlamda (kelime, cümle, metin) kullandıkları tespit edilmiştir. Bu konuda elde edilen bulgular şu şekildedir:

4.3.1. 6. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklerle İlişkin Bulgular

Tablo 38: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
1. Tema: Okuma Kültürü	Kütüphane	+	+	-
	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	+	-	-
	Canım Kitap	+	+	-
	Simyacı	-	-	+
2. Tema: Atatürk	Mustafa Kemal Atatürk	+	-	-
	Atatürk'ün Fikir Dünyası	+	-	+
	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi	+	-	-
	Atatürk'ten Anılar	-	-	+
3. Tema: Sevgi	Soylu Bilgi Ağacı	+	-	-
	Eskici	+	+	-
	Anadolu	+	-	-
	Kuğular	+	-	-
4. Tema: Duygular	Meşe İle Saz	-	+	-
	Dijon'danTranzon'a	+	-	+
	Nasrettin Hoca	-	-	+
	Anne	-	+	+
5. Tema: Zaman ve Mekân	Anadolu'da Bahar	+	+	+
	Bayram Yeri	-	+	-
	Hoşgörüler Diyarı Mardin	+	+	-
	Momo	+	+	+
6. Tema: Doğa ve Evren	Boş Arsa	-	-	+
	Kınalı Keklik	+	+	+
	Orman Küstü Bize	+	+	+
	Uzay	+	-	+

Tabloda 6. Sınıf MEB Yayınları'na ait Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğrenme alanına örnek verilirken kelime, cümle, metin üçlüsünün hangisinden hareket edildiği incelenmiştir. Yukarıdaki tabloya göre 24 okuma, dinleme/izleme metni başlığı altında dil bilgisi konusu yer almıştır. Bunların 17'sinde kelimedenden, 11'inde cümleden, 12'sinde de metinden hareket edilmiştir. Metinden hareket edilen bölümler ile ilgili bulgular şu şekildedir.

Tablo 39: 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.A.1.4	6.1.1	Ek ve kök	Ek almış kök: 39 Ek almamış kök: 10
6.A.1.4	6.1.2	Kök çeşitleri	İsim kökü: 33 Fiil kökü: 16 Ortak kök: 0
6.A.1.4	6.1.3	Ek çeşitleri	Yapım eki: 24 Çekim eki: 38
6.A.2.2	6.1.5	Yapım ekleri	İsimden isim yapım eki: 5 İsimden fiil yapım eki: 4 Fiilden fiil yapım eki: 1 Fiilden isim yapım eki: 5
6.A.2.4	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat Tamlaması: 8
6.A.4.2	6.2.1	İsim	Özel isim: 6 Somut isim: 27 Tekil isim: 6 Topluluk ismi: 0 Cins isim: 24 Soyut isim: 3 Çoğul isim: 24
6.A.4.3	6.2.2	Zamir	Şahıs zamiri: 7-3 Soru zamiri: 2-2 İşaret zamiri: 2-5 Belgisiz zamir: 2-0
6.A.4.4	6.2.2	Zamir	Şahıs zamiri: 4 Soru zamiri: 3 İşaret zamiri: 4 Belgisiz zamir: 3
6.A.5.1	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli: 7 Belirtme hâli: 2 Yönelme hâli: 3 Ayrılma(çıkma) hâli: 2
6.A.5.4	6.2.6	Sıfat	Niteleme sıfatı: 13-22 Sayı sıfatı: 0-1 Belgisiz sıfat: 3-2 Küçültme: 1-0 İşaret sıfatı: 1-2 Soru sıfatı: 0-1 Pekiştirme: 1-0
6.A.6.1	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 8-8
6.A.6.2	6.2.8	Edat-bağlaç-ünlem	Edat: 3 Bağlaç: 3 Ünlem: 1
6.A.6.3	6.2.9	Kelime türleri	İsim: 24 Sıfat: 3 Zamir: 6 Bağlaç: 3 Fiil: 11 Zarf: 1 Edat: 1 Ünlem: 0
6.A.6.4	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 9
6.A.6.4	6.2.8	Edat-bağlaç-ünlem	Edat: 7 Bağlaç: 4 Ünlem: 0
6.A.6.4	6.2.9	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması	Aynı kelimenin farklı görevde kullanılması: 0

6.A.1.4, 6.A.2.2, 6.A.2.4, 6.A.4.2, 6.A.4.3, 6.A.4.4, 6.A.5.1, 6.A.5.4, 6.A.6.1, 6.A.6.2, 6.A.6.3, 6.A.6.4 numaralı metinlerde dil bilgisi öğretiminde metin düzeyinde uygulamalar kullanılmıştır.

6.B.1.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.1.1 numaralı kazanım kapsamında ek-kök, 6.1.2 numaralı kazanım kapsamında kök çeşitleri, 6.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda da ek çeşitleri ele alınmıştır. İlgili metinde birinci kazanımla ilgili olarak 39 adet ek almış kök (%79,59), 10 adet de ek almamış kök (%20,41); ikinci kazanımla ilgili olarak 33 adet isim kökü (%67,35), 16 adet fiil kökü (%32,65) tespit edilirken ortak kök bulunmamıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak da 24 adet yapım eki (%38,71) ile 38 adet çekim eki (%61,29) tespit edilmiştir.

6.A.2.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 6.1.5 numaralı kazanımla ilgili yapım ekleri konusu ele alınmış, yapım eklerinin çeşitleri üzerinde durulmuştur. Kitapta verilen örnek metinde 5 adet isimden isim (%33,33), 4 adet isimden fiil (%26,67), 1 adet fiilden fiil (%6,67) ile 5 adet fiilden isim yapım eki (%33,33) olmak üzere 15 adet yapım eki kullanılmıştır.

6.A.2.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.2.7 numaralı kazanımla ilgili olarak sıfat tamlaması ele alınmıştır. Bu kapsamda 8 adet sıfat tamlaması saptanmıştır.

6.A.4.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde yararlanılan örnek metinde 6.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda isimlerin çeşitleri üzerinde durulmuştur. Bu bakımdan 30 adet isim tespit edilmiştir. Bu isimlerden varlıklara verilmişlerine göre 6 adet özel isim (%20), 24 adet cins isim (%80) saptanmıştır. Varlıkların oluşlarına göre 27 adet somut (%90), 3 adet soyut (%10); varlıkların sayılarına göre 6 adet tekil (%20), 24 adet çoğu isim (%80) kullanılmıştır. Topluluk ismi kullanılmamıştır.

6.A.4.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan iki adet örnek metinde 6.2.2 numaralı kazanım kapsamında zamirler ve çeşitleri üzerinde durulmuştur. Birinci örnek metinde 7 adet şahıs zamiri (%53,86), 2'şer adet de işaret zamiri (%15,38), soru zamiri (%15,38) ve belgisiz zamir (%15,38) olmak üzere

toplam 13 zamir; ikincisinde 3 adet şahıs (%30), 5 adet işaret (%50), 2 adet de soru zamiri (%20) olmak üzere 10 adet zamir saptanmıştır. İkinci metinde belgisiz zamir örneği kullanılmamıştır.

6.A.4.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde yararlanılan örnek metinde 6.2.2 numaralı kazanımla ilgili olarak zamirler ve çeşitleri ele alınmıştır. Bu kapsamda 4 adet şahıs (%28,57), 4 adet işaret (%28,57), 3 adet de soru zamiri (%21,43) ile 3 adet belgisiz zamir (%21,43) olmak üzere 14 adet zamir kullanılmıştır.

6.A.5.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda hâl ekleri ele alınmıştır. Örnek metinde 7 adet bulunma (%50), 3 adet yönelme (%21,42), 2 adet belirtme (%14,29) ile 2 adet ayrılma hâli eki (%14,29) olmak üzere toplam 14 hâl eki tespit edilmiştir.

6.A.5.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde 6.2.6 numaralı kazanım kapsamında kullanılan iki adet örnek metinde sıfatlar ele alınarak sıfatların çeşitleri ve anlamları üzerinde durulmuştur. Söz konusu birinci metinde sıfatların çeşitleri ile ilgili 13 adet niteleme (%76,47), 1 adet işaret sıfatı (%5,88) ile 3 adet belgisiz sıfat (%17,65) kullanılırken sayı ve soru sıfatı kullanılmamıştır. Sıfatların anlamları kapsamında ise 1 adet pekiştirme (%50) ile 1 adet küçültme sıfatı (%50) bulunmuştur. İkinci metinde sıfatların çeşitleri ile ilgili 22 adet niteleme (%78,58), 2 adet işaret (%7,14), 1 adet sayı (%3,57), 1 adet soru sıfatı (%3,57) ile 2 adet belgisiz sıfat (%7,14) kullanılmıştır. Sıfatların anlamı ile ilgili örneğe rastlanılmamıştır.

6.A.6.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan iki adet örnek metinde 6.2.7 numaralı kazanımla ilgili olarak sıfat tamlaması ele alınmıştır. İki örnek metinde 8'er adet sıfat tamlaması olmak üzere toplam 16 adet sıfat tamlaması kullanılmıştır.

6.A.6.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 6.2.8 numaralı kazanımla ilgili olarak kelime türlerinden edat, bağlaç ve ünlem konusu verilmiştir. Söz konusu metinde 3 adet edat (%42,86), 3 adet bağlaç (%42,86) ile 1 adet ünlem (%24,28) tespit edilmiştir.

6.A.6.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.2.9 numaralı kazanım kapsamında kelime türleri üzerinde durulmuştur. Kelime türleri ile ilgili olarak 24 adet isim (%48,98), 11 adet fiil (%22,45), 3 adet sıfat (%6,12), 1 adet zarf (%2,04), 6 adet zamir (%12,25), 1 adet edat (%2,04), 3 adet bağlaç (%6,12) kullanılırken ünlem örneği bulunamamıştır.

6.A.6.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde yararlanılan örnek metinde önceki konuların tekrarı mahiyetinde 6.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda sıfat tamlaması; 6.2.8 numaralı kazanım doğrultusunda edat, bağlaç ve ünlem; 6.2.9 numaralı kazanım doğrultusunda da aynı kelimelerin farklı görevde kullanılması konuları ele alınmıştır. İlgili metinde ilk kazanımla ilgili 9 adet sıfat tamlaması, ikinci kazanımla ilgili 7 adet edat (%63,64), 4 adet bağlaç (%36,36) kullanılırken ünlem örneği bulunamamıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak etkinlik yapılmamış olup örnek metinde aynı kelimenin farklı görevde kullanıldığı kelime örneği tespit edilememiştir.

4.3.2. 6. Sınıf Evren Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklerle İlişkin Bulgular

Tablo 40: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
1. Tema: Sevgi	Kuklacı	+	-	-
	Vatan	+	-	-
	Tünek Ahmet	-	+	-
	Sevgi Ağacı	-	+	+
2. Tema: Atatürk	Atatürk'ün Yaşamı ve Düşünceleri	+	-	-
	Atatürk ve Halk Bilimi	-	+	+
	Ev Ödevi	+	+	-
	Mustafa Paşa ve Köylü Kadın	-	+	-
	Atatürk	-	+	-

Tablo 40: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular (Devamı)

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
3. Tema: Kişisel Gelişim	Sarı Sıcak	+	+	-
	Daha İyi Olabilir	+	-	-
	Kurtla Tilki	+	-	-
	Ağaç ve Sen	+	-	+
4. Tema: Güzel Sanatlar	Sahneler	-	+	-
	Sanat ve Halk Sanatı	+	+	+
	Rodin'den Aldığım Ders	-	+	+
	Ahmet Adnan Saygun	-	+	-
5. Tema: Duygular	Onu Örnek Göstermeyin	-	+	-
	Yolunuz Açık Olsun	+	-	+
	Mâni Dünyamız	+	+	-
	Ziller Çalacak	+	+	+
6. Tema: Doğa ve Evren	Kar Tanesi	+	+	-
	Rüzgâr	+	+	-
	Küreselleştik Isınıyoruz	-	+	-
	Hava Soğuk Güneş Çok Uzakta	-	+	-

Tabloda 6. Sınıf Evren Yayınları'na ait Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğrenme alanına yönelik örnek verilirken kelime, cümle, metin üçlüsünün hangisinden hareket edildiği gösterilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre 25 okuma, dinleme/izleme metni başlığı altında dil bilgisi konusu yer almıştır. Bu başlıkların 14'ünde kelimedden, 18'sinde cümleden, 7'sinde demetinden yola çıkılmıştır. Metinden hareket edilen bölümler ile ilgili bulgular şu şekildedir:

Tablo 41: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Kazanım Numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.1.4	6.1.1	Ek ve kök	Ek almış kök: 25 Ek almamış kök: 17
6.B.1.4	6.1.2	Kök çeşitleri	İsim kökü: 35 Fiil kökü: 7 Ortak kök: 0

Tablo 41: 6. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular (Devamı)

Metin	Kazanım Numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
6.B.1.4	6.1.3	Ek çeşitleri	Yapım eki: 19 Çekim eki: 17
6.B.2.2	6.1.5	Yapım ekleri	İsimden isim yapım eki: 9 İsimden fiil yapım eki: 4
6.B.3.4	6.2.1	İsim	Özel isim: 0 Somut isim: 18 Tekil isim: 25 Topluluk ismi:0 Cins isim: 27 Soyut isim: 9 Çoğul isim: 2
6.B.4.2	6.1.7	Kelimedede yapı	Basit kelime: 60 Türemiş kelime: 22 Birleşik kelime: 1
6.B.4.2	6.2.1	İsim	Özel isim: 1 Somut isim: 50 Tekil isim:54 Topluluk ismi:0 Cins isim: 53 Soyut isim: 4 Çoğul isim: 0
6.B.4.2	6.2.2	Zamir	Şahıs zamiri: 6 Belgisiz zamiri: 0 İşaret zamiri: 2 Soru zamiri: 1
6.B.4.3	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli: 3 Yönelme hâli: 6 Belirtme hâli: 0 Ayrılma(çıkma) hâli: 0
6.B.5.2	6.2.3	Hâl ekleri	Bulunma hâli:0 Belirtme hâli:4 Yönelme hâli:5 Ayrılma(çıkma) hâli: 0
6.B.5.2	6.2.4	İyelik ekleri	1. tekil şahıs: 0 2.tekil şahıs: 0 3. tekil şahıs: 4 1. çoğul şahıs: 0 2. çoğul şahıs: 0 3. çoğul şahıs: 0
6.B.5.2	6.2.5	İsim tamlaması	Belirtili isim tamlaması: 2 Belirtisiz isim tamlaması: 2 Zincirleme isim tamlaması: 2
6.B.5.4	6.2.6	Sıfat	Niteleme sıfatı:4 Belgisiz sıfat: 1 Pekiştirme: 2 İşaret sıfatı: 2 Sayı, soru sıfatı: 0 Küçültme:0
6.B.5.4	6.2.7	Sıfat tamlaması	Sıfat tamlaması: 7

6.B.1.4, 6.B.2.2, 6.B.3.4, 6.B.4.2, 6.B.4.3, 6.B.5.2, 6.B.5.4 numaralı metinlerde dil bilgisi öğretiminde metin düzeyinde uygulamalar kullanılmıştır.

6.B.1.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda ek-kök, 6.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda kök çeşitleri, 6.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda da ek çeşitleri ele alınmıştır. İlgili metinde birinci kazanımla ilgili olarak 25 adet ek almış kök (%59,52), 17 adet ek almamış kök (%40,48); ikinci kazanımla ilgili olarak 35 adet isim kökü (%83,33), 7 adet fiil kökü (%16,67) tespit edilirken ortak kök kullanılmamıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak da 19 adet yapım eki (%52,78) ile 17 adet çekim eki (%47,22) tespit edilmiştir.

6.B.2.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.1.5 numaralı kazanım doğrultusunda yapım ekleri işlenmiştir. Bu kapsamda isimden isim yapım ekleri ile isimden fiil yapım ekleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 9 adet isimden isim (%69,23), 4 adet isimden fiil yapım eki (%30,77) olmak üzere 13 adet yapım eki saptanmıştır.

6.B.3.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 6.2.1 numaralı kazanım doğrultusunda varlıklara verilişlerine göre özel isim-cins isim; varlıkların oluşlarına göre somut isim-soyut isim; varlıkların sayılarına göre tekil isim-çoğul isim-topluluk ismi üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 27 isim tespit edilmiştir. Bu isimlerden varlıklara verilişlerine göre 27 adet cins isim (%100) tespit edilirken özel isim örneği saptanamamıştır. Varlıkların oluşlarına göre 18 adet somut (%66,67), 9 adet soyut (%33,33); varlıkların sayılarına göre 25 adet tekil (%92,6), 2 adet çoğul isim (%7,4) kullanılmıştır. Topluluk ismi kullanılmamıştır.

6.B.4.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde yararlanılan örnek metinde 6.1.7, 6.2.1 ile 6.2.2 numaralı kazanımlar doğrultusunda sırasıyla kelimedeki yapı, isimlerin türleri ile zamir konuları ele alınmıştır. Verilen örnek metinde kelimedeki yapı konusuyla ilgili 60 adet basit (%72,29), 22 adet türemiş (%26,51), 1 adet birleşik kelime (%1,20) tespit edilmiştir. İkinci kazanımla ilgili olarak 54 adet isim tespit edilmiştir. Bu isimlerden varlıklara verilişlerine göre 1 adet özel isim (%1,85), 53 adet cins isim (%98,15) saptanmıştır. Varlıkların oluşlarına göre 50 adet somut (%92,59), 4 adet soyut (%7,41); varlıkların sayılarına göre 54 adet tekil (%100) saptanmıştır. Çoğul isim ile topluluk ismi bulunamamıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak alınan zamir ve işlevleri kapsamında ise 6 adet şahıs (%66,7), 2 adet işaret (%22,2) ile 1 adet soru zamiri (%11,1) olmak üzere 9 adet zamir kullanılmıştır. Belgisiz zamir örneği bulunamamıştır.

6.B.4.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 6.2.3 numaralı kazanım doğrultusunda hâl ekleri kapsamında bulunma, yönelme, belirtme ve ayrılma (çıkma) hâli eki üzerinde durulmuştur. Ek almayan yalın hâl üzerinde durulmamıştır. Söz konusu metinde 3 adet bulunma (%33,3), 6 adet yönelme hâl eki (%66,66) olmak üzere 9 adet hâl eki tespit edilirken belirtme ile ayrılma hâli eki kullanılmadığı görülmüştür.

6.B.5.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 6.2.3, 6.2.4 ve 6.2.5 numaralı kazanımlar doğrultusunda hâl ekleri, iyelik ekleri ve isim tamlaması konuları ele alınmıştır. Birinci kazanımla ilgili olarak 5 adet yönelme (%55,56), 4 adet belirtme (%44,44) olmak üzere toplam 9 adet hâl eki tespit edilirken bulunma hâli ile ayrılma hâli eki kullanılmamıştır. İkinci kazanım doğrultusunda 4 adet üçüncü tekil şahıs iyelik eki (%100) kullanılırken başka çeşit bir iyelik eki kullanılmamıştır. Üçüncü kazanımla ilgili olarak da 2 adet belirtili (%33,33), 2 adet belirtisiz (%33,33) ve 2 adet de zincirleme isim tamlaması (%33,33) olmak üzere toplam 6 isim tamlaması bulunmuştur.

6.B.5.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 6.2.6 ve 6.2.7 numaralı kazanımlar kapsamında sırasıyla sıfatlar, çeşitleri ve anlamları ile sıfat tamlamaları üzerinde durulmuştur. Verilen örnek metinde birinci kazanım doğrultusunda 4 adet niteleme (%57,14), 2 adet işaret (%28,57), 1 adet de belgisiz sıfat (%14,29) tespit edilirken sayı ve soru sıfatı görülmemiştir. Sıfatların anlamlarıyla ilgili ise 2 adet sıfat pekiştirme (%100) anlamında kullanılırken, küçültme anlamı bulunmamıştır. İkinci kazanımla ilgili olarak ise 7 adet sıfat tamlaması saptanmıştır.

4.3.3. 7. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular

Tablo 42: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
1. Tema: İletişim	Tatlı Dil	+	+	+
	Öyle Denmez	+	+	+
	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	-	-	-
	Balkondaki Muhabbet Kuşu	+	+	-
2. Tema: Atatürk	Unutulmayan Hafta	+	+	-
	Atatürk ve Türk Dili	+	+	+
	Atatürk ve Türk Tiyatrosu	+	-	-
	Milli Kültür	+	+	-

Tablo 42: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular (Devamı)

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
3. Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar	Bakardım Güneş Avuçlarımda	+	+	-
	Hayata Açılan Kapılar	-	+	+
	Pembe İncili Kaftan	+	-	-
	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor	-	-	+
4. Tema: Millî Kültür	Miras Keçe	-	+	-
	Oğuz Destanı	+	+	-
	Mehmet Akif Ersoy	-	+	-
	Yüksek Yüksek Tepelere	+	+	-
5. Tema: Doğa ve Evren	Sular	-	+	-
	Son Kuşlar	+	+	-
	Kutup Yıldızı	-	+	+
	Bir Kavak ve İnsanlar	+	+	-
6. Tema: Toplum Hayatı	Osmanlı Dürüstlüğü	+	+	-
	Odcu Haftası Şenlikleri	-	+	-
	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	-	+	-
	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	-	+	-

Tabloda 7. Sınıf MEB Yayınları'na ait Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğrenme alanına örnek verilirken kelime, cümle, metin üçlüsünün hangisinden hareket edildiği belirtilmiştir. Tabloya göre 24 okuma, dinleme/izleme metni başlığı altında dil bilgisi konusu yer almıştır. Bu başlıkların 14'ünde kelimedenden, 20'sinde cümleden, 6'sında da metinden hareket edilmiştir. Metinden hareket edilen bölümler ile ilgili bulgular şu şekildedir:

Tablo 43: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı	
7.A.1.1	7.1.1	Fiillerin anlam özellikleri	İş fiili: 1 Durum fiili: 2	Oluş fiili: 5
7.A.1.2	7.1.2	Çekimli fiil	Çekimli fiil: 13	
7.A.2.2	7.1.7	Zarf	Durum zarfı: 1 Miktar zarfı: 0 Yön zarfı: 0	Zaman zarfı: 1 Soru zarfı: 0

Tablo 43: 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular (Devamı)

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.A.3.2	7.2.1	Fiilde yapı	Basit fiil: 2 Türemiş fiil: 1 Birleşik fiil: 5 (İsim+fiil: 0, Fiil+fiil: 2, Deyimleşmiş: 3)
7.A.3.4	7.2.1 7.2.2	Fiilde yapı	Basit fiil: 4 Türemiş fiil: 4 Birleşik fiil: 8 (İsim+fiil: 1, Fiil+fiil: 2, Deyimleşmiş: 5)
7.A.5.3	7.4.3	Ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri	Geçmiş zaman: 3 Geniş zaman: 5 Şart kipi: 3

7.A.1.1, 7.A.1.2, 7.A.2.2, 7.A.3.2, 7.A.3.4, 7.A.5.3 numaralı metinlerde dil bilgisi öğretiminde metin düzeyinde uygulamalar kullanılmıştır.

7.A.1.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.1.1 numaralı kazanım kapsamında fiillerin anlam özellikleri konusunda iş, oluş ve durum fiilleri verilmiştir. Verilen örnek metinde 1 adet iş (%12,50), 5 adet oluş (%62,50), 2 adet de durum fiili (%25) kullanılmıştır.

7.A.1.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.1.2 numaralı kazanım kapsamında çekimli fiiller incelenmiştir. İlgili metinde 13 adet çekimli fiil bulunmuştur.

7.A.2.2. numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda zarflar ele alınarak çeşitleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 1 adet durum zarfı (%50) ile 1 adet zaman zarfı (%50) saptanmıştır. Miktar, soru ve yön zarfı kullanılmamıştır.

7.A.3.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.2.1 numaralı kazanım ile ilgili olarak fiilde yapı konusu incelenmiştir. Fiiller yapısına göre basit, türemiş ve birleşik fiil şeklinde sınıflandırılırken birleşik fiiller de kendi aralarında isim+fiil, fiil+fiil ve deyimleşmiş şeklinde 3'e ayrılmıştır. Söz konusu metinde 2 adet basit (%25), 1 adet türemiş (%12,5) ile 5 adet birleşik fiil (%62,5) kullanılmıştır. Birleşik fiillerin 2'si fiil+fiil (%40), 3'ü de deyimleşmiş (%60) yapıdadır. İsim+fiil şeklinde bir birleşik fiil kullanılmamıştır.

7.A.3.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.2.1 ile 7.2.2 numaralı kazanımlar kapsamında fiilde yapı ele alınmıştır. Verilen örnek metinde 4 adet basit (%25), 4 adet türemiş (%25) ile 8 adet birleşik fiil (%50) saptanmıştır. Birleşik fiillerle ilgili 1 adet isim+fiil (%12,50), 2 adet fiil+fiil (%25), 5 adet de deyimleşmiş fiil (%62,50) yapısı tespit edilmiştir.

7.A.5.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.4.3 numaralı kazanım doğrultusunda ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri ele alınmıştır. Ele alınan isimlerin kipleri geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipi olmak üzere 3 şekilde sınıflandırılmıştır. Verilen örnek metinde 3 adet geçmiş zaman (%27,27), 5 adet geniş zaman (%45,46), 3 adet de şart kipi (%27,27) ile çekimlenmiş isim kullanılmıştır.

4.3.4. 7. Sınıf Pasifik Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklerle İlişkin Bulgular

Tablo 44: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
1. Tema: Hak ve Özgürlükler	Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı	-	+	+
	Okumak İstiyorum	+	-	-
	Hayal Çocuk	+	+	-
	Haritada Bir Nokta	+	+	-
2. Tema: Atatürk	Gün Batıyordu	+	+	-
	Atatürk'ü Tanımak	+	-	-
	Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem	+	+	-
	Atatürk'ü Altınla Satın Almak İsteyen Mareşal	-	+	+
	Muhsin Ertuğrul	+	+	-
3. Tema: Doğa ve Evren	Renkler	+	+	-
	Yukarıda Ne Var Ne Yok?	+	+	-
	Hamilton Adası	-	+	-
	Çevre Dostu Bir Bilimci	-	+	-

Tablo 44: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular (Devamı)

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
4. Tema: Duygular	Çocukluk	+	+	-
	Neşe	-	+	+
	Dostluğun Değeri	+	+	+
	Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	-	+	-
5. Tema: Alışkanlıklar	Alışkanlık	-	+	-
	Anne Ben Çocuk Değilim!	-	+	+
	Balıkçıl	+	+	-
	Hasan Âli Yücel	-	+	+
6. Tema: Millî Kültür	Millî Kültürün Önemi	-	+	-
	Çekoslovakya Türkleri	-	+	-
	Öyle mi Derler?	+	+	+
	Havada Bulut Yok	-	+	-

Tabloda 7. Sınıf Pasifik Yayınları'na ait Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğrenme alanına örnek verilirken kelime, cümle, metin üçlüsünün hangisinden hareket edildiği gösterilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre 25 okuma, dinleme/izleme metni başlığı altında dil bilgisi konusu yer almıştır. Bu başlıkların 13'ünde kelimedenden, 23'ünde cümleden, 7'sinde de metinden hareket edilmiştir. Dil bilgisi öğrenme alanında verilen etkinliklerin bir kısmında (7.B.3.3, 7.B.4.2, 7.B.4.3, 7.B.5.3, 7.B.6.1, 7.B.6.2, 7.B.6.3) üzerinde uygulama yapılan cümleler okuma ile dinleme metinlerinden alınmıştır. Ayrıca bir metinde (7.B.2.4) dil bilgisi ek etkinliğinde öğrencilerden okuma metni üzerinde uygulama yapmalarını istenmesi yoluna başvurulmuştur. Ders kitabının dil bilgisi öğrenme alanında metinden hareket edilen bölümler ile ilgili bulgular şu şekildedir:

Tablo 45: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı	
7.B.1.1	7.1.1	Fiillerin anlam özellikleri	İş fiili: 16 Durum fiili: 1	Oluş fiili: 8
7.B.2.4	7.1.7	Zarf	Durum zarfı: 3 Miktar zarfı: 1 Yön zarfı: 1	Zaman zarfı: 2 Soru zarfı: 0

Tablo 45: 7. Sınıf Pasifik Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular (Devamı)

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
7.B.4.2	7.4.1	Kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler	İsim yüklem: 4
7.B.4.3	7.4.2	Ek fiille çekimlenmiş isimler	İsim yüklem: 5
7.B.5.2	7.5.1	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 3-5 Rivayet birleşik zaman: 3-1 Şartlı birleşik zaman: 0-0
7.B.5.4	7.5.3	Birleşik zamanlı yapılar	Hikâye birleşik zaman: 4 Rivayet birleşik zaman: 0 Şartlı birleşik zaman: 0
7.B.6.3	7.1.8	Kelime türleri	İsim: 16 Fiil: 1 Sıfat: 5 Zamir: 0 Zarf: 2 Edat: 4 Bağlaç: 1 Ünlem: 0

7.B.1.1, 7.B.2.4, 7.B.4.2, 7.B.4.3, 7.B.5.2, 7.B.5.4, 7.B.6.3 numaralı metinlerde dil bilgisi öğretiminde metin düzeyinde uygulamalar kullanılmıştır. 7.B.1.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiillerin anlam özellikleri ile ilgili iş, oluş ve durum fiilleri verilmiştir. Verilen örnek metinde 16 adet iş (%64), 8 adet oluş (%32), 1 adet de durum fiili (%4) kullanılmıştır.

7.B.2.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.1.7 numaralı kazanım doğrultusunda zarflar ve çeşitleri ele alınmıştır. Söz konusu metinde 3 adet durum (%43), 2 adet zaman (%29), 1 adet miktar (%14) ile 1 adet yön zarfı (%14) saptanmıştır. Soru zarfı kullanılmamıştır. Ayrıca dil bilgisi öğrenme alanında verilen ek etkinlikte öğrencilerin zarfları ders kitabında verilen okuma metninde de bulmaları istenmiştir. Okuma metninde bu konu ile ilgili olarak da 5 adet durum (%33,33), 8 adet zaman (%53,33), 2 adet miktar zarfı (%13,34) kullanılmıştır. Soru ve yön zarfı kullanılmamıştır.

7.B.4.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.4.1 numaralı kazanım doğrultusunda ele alınan kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimlerle ilgili isim yüklemeler üzerinde durulmuştur. Verilen örnek metinde 4 adet isim yüklem tespit edilmiştir.

7.B.4.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.4.2 numaralı kazanım doğrultusunda isim yüklemeler üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 5 adet isim yüklem kullanılmıştır.

7.B.5.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde 7.5.1 numaralı kazanım ile ilgili birleşik zamanlı yapıların ele alındığı 2 adet örnek metin kullanılmıştır. Örnek metinlerin birincisinde 3 adet hikâye (%50), 3 adet rivayet birleşik zamanlı yapı (%50) kullanılmıştır. İkinci metinde ise 5 adet hikâye (%83,33), 1 adet rivayet birleşik zamanlı yapı (%16,67) kullanılmıştır. Şartlı birleşik zaman yapısına iki metinde de yer verilmemiştir.

7.B.5.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.5.3 numaralı kazanım ile ilgili birleşik zamanlı yapılar ele alınmıştır. Söz konusu metinde 4 adet hikâye birleşik zamanlı yapı (%100) kullanılmıştır. Rivayet ve şartlı birleşik zamanlı yapılarına rastlanmamıştır.

7.B.6.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 7.1.8 numaralı kazanım kapsamında kelime türleri üzerinde durulmuştur. İlgili metinde 16 adet isim (%55,16), 1 adet fiil (%3,45), 5 adet sıfat (%17,24), 2 adet zarf (%6,90), 4 adet edat (%13,80) ile 1 adet bağlaç (%3,45) tespit edilmiştir. Zamir ve ünlem türünde kelime kullanılmamıştır.

4.3.5. 8. Sınıf MEB Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular

Tablo 46: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
1. Tema: Zaman ve Mekan	Kız Kalesi	+	-	+
	Geçmiş Zaman Şiirleri	+	-	+
	Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	-	+	-
	Eski Ankara Evleri	+	-	+
2. Tema: Atatürk	Atatürk'ten Anılar	-	+	+
	Onuncu Yıl Nutku	-	+	-
	Dil Devrimi	-	+	-
	Atatürk ve Bilim	-	+	-
	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	-	+	-

Tablo 46: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular (Devamı)

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
3. Tema: Millî Kültür	İhtiyar Çilingir	-	+	+
	Gönül Mimarlarımız	-	+	-
	Türküler Dolusu	-	+	+
	Nevruz ve Birlik	-	+	-
4. Tema: Toplum Hayatı	Ergenekon Destanı	-	+	-
	Çiğdem Der Ki...	-	+	-
	Herkesin Dostu Anton	-	+	-
	Aşinasız	-	+	-
5. Tema: Bilim ve Teknoloji	Basından Teknoloji Haberleri	-	-	+
	Erkan Efendi'nin Tutsakları	-	+	+
	Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni	-	+	-
	Bilgisayar Yalnızlığı	-	+	-
6. Tema: Kişisel Gelişim	Hayatta Başarının Yolları	-	+	-
	İki İyi İnsan	-	+	-
	Empati İle Yaşamak	-	-	+
	Martı	-	+	+

Tabloda 8. Sınıf MEB Yayınları'na ait Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi öğrenme alanına örnek verilirken kelime, cümle, metin üçlüsünün hangisinden hareket edildiği belirtilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre 25 okuma, dinleme/izleme metni başlığı altında dil bilgisi konusu yer almıştır. Bu başlıkların 3'ünde kelimedenden, 20'sinde cümleden, 10'un da metinden hareket edilmiştir. Metinden hareket edilen bölümler ile ilgili bulgular şu şekildedir:

Tablo 47: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.1.1	8.1.1	Fiilimsi	Fiilimsi: 15
8.A.1.2	8.1.2	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 2 Sıfat-fiil: 0 Zarf-fiil: 5
8.A.1.4	8.1.4	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu: 26 Fiilimsi: 37
8.A.2.1	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 2 Sıfat-fiil: 7 Zarf-fiil: 6

Tablo 47: 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular (Devamı)

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.A.3.1	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 4 Sıfat-fiil: 4 Zarf-fiil: 5
8.A.3.1	8.1.4	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu	Fiilimsiyle yapılan kelime grubu: 10 Fiilimsi: 13
8.A.3.3	8.2.2	Cümlelerin yardımcı öğeleri	Belirtili nesne: 4 Belirtisiz nesne: 0 Dolaylı tümleç: 2 Zarf tümleci: 6
8.A.5.1	8.2.6	Kurallı cümle Devrik cümle	Kurallı cümle: 0-8-0 Devrik cümle: 5-2-9
8.A.5.2	8.2.7	Cümlede yapı	Tek yüklemli cümle: 5 Fiilimsi bulunan cümle: 3 Birden çok yüklemli cümle: 1 Bağlacı olan cümle: 1
8.A.6.3	8.3.2	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 8
8.A.6.4	8.3.1	Anlatım bozuklukları	Anlatım bozukluğu: 6

8.A.1.1, 8.A.1.2, 8.A.1.4, 8.A.2.1, 8.A.3.1, 8.A.3.3, 8.A.5.1, 8.A.5.2, 8.A.6.3, 8.A.6.4 numaralı başlıklarda dil bilgisi öğretiminde metin düzeyinde uygulamalar kullanılmıştır.

8.A.1.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde yararlanılan örnek metinde 8.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsi konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 15 adet fiilimsi tespit edilmiştir.

8.A.1.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri üzerinde durulmuştur. Söz konusu metinde 2 adet isim-fiil (%28,57) ile 5 adet zarf-fiil (%71,43) saptanmıştır. Sıfat-fiil örneği bulunamamıştır.

8.A.1.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 8.1.4 numaralı kazanımla ilgili olarak fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları verilmiştir. İlgili metinde 37 adet fiilimsiyle kurulmuş 26 adet kelime grubu elde edilmiştir.

8.A.2.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 8.1.3 numaralı kazanım kapsamında fiilimsiler ve çeşitleri ele alınmıştır. İlgili metinde 2 adet isim-fiil (%13,33), 7 adet sıfat-fiil (%46,67) ile 6 adet zarf-fiil (%40) olmak üzere toplam 15 adet fiilimsi saptanmıştır.

8.A.3.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.1.3 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri ile 8.1.4 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsilerin oluşturdukları kelime grupları ele alınmıştır. Söz konusu metinde 8.1.3 kazanımı ile ilgili olarak 4 adet isim-fiil (%30,77), 4 adet sıfat-fiil (%30,77), 5 adet zarf-fiil (%38,46) olmak üzere toplam 13 adet fiilimsi tespit edilmiştir. 8.1.4 kazanımı ile ilgili olarak da 13 adet fiilimsinin oluşturmuş olduğu 10 adet kelime grubu tespit edilmiştir.

8.A.3.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.2.2 numaralı kazanım doğrultusunda cümlenin yardımcı öğeleri ele alınmıştır. Bu kapsamda ilgili metinde 4 adet belirtili nesne (%33,33), 2 adet dolaylı tümleç (%16,67) ile 6 adet zarf tümleci (%50) tespit edilmiştir. Belirtisiz nesne örneği kullanılmamıştır.

8.A.5.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde üç örnek metinden faydalanılmıştır. Bu metinlerde 8.2.6 numaralı kazanım doğrultusunda kurallı cümleler ile devrik cümleler ele alınmıştır. Birinci metinde 5 adet devrik cümle (%100), ikinci metinde 8 adet kurallı cümle (%80) ile 2 adet devrik cümle (%20); üçüncü metinde ise 9 adet devrik cümle (%100) tespit edilmiştir. Birinci ve üçüncü örnek metinde kurallı cümle örneği bulunamamıştır.

8.A.6.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 8.2.7 numaralı kazanım doğrultusunda cümlede yapı ele alınmıştır. Bu kapsamda 5 adet tek yüklemlili cümle (%50), 3 adet içinde fiilimsi bulunan cümle (%30), 1 adet birden çok yüklemlili cümle (%10), 1 adet de bağlacı olan cümle (%10) örneği bulunmuştur.

8.A.6.3 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde yararlanılan örnek metinde 8.3.2 numaralı kazanım doğrultusunda anlatım bozuklukları ele alınmıştır. İlgili metinde 8 adet anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

8.A.6.4 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde faydalanılan örnek metinde 8.3.1 numaralı kazanım kapsamında anlatım bozuklukları ele alınmıştır. İlgili metinde 6 adet anlatım bozukluğu saptanmıştır.

4.3.6. 8. Sınıf Ada Yayınları'na Ait Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Etkinliklerde Kullanılan Örneklere İlişkin Bulgular

Tablo 48: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Kelime, Cümle, Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalara Ait Bulgular

Tema	Metin	Etkinliğin hareket noktası		
		Kelime	Cümle	Metin
1. Tema: Duygular	Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık	-	+	+
	Aşk Mektupları	-	+	+
	Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han	-	+	-
	Gün Olur	-	+	-
2. Tema: Atatürk	Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler	-	+	+
	Atatürk (Kişiliği, İlkeleri, Düşünceleri)	-	+	-
	Akılcılık, Bilim, Eğitim	-	+	-
	Türkiye'nin Jeopolitik Önemi	-	+	-
	Gençliğe Hitabe	-	+	-
3. Tema: Doğa ve Evren	Doğa Dedi Ki...	-	+	-
	Güney ve Batı Anadolu Ormanları	-	+	-
	Dünya Yuvarlakmış	+	+	-
	Sığırcık Kayası	-	+	-
4. Tema: Toplum Hayatı	Ceviz	-	+	-
	Birlikte	-	+	-
	Çalıküşu	-	+	-
	Saygı	-	+	-
5. Tema: İletişim	Tarihin Tanığı Yazı	-	+	-
	Tatlı Dil	-	+	-
	Bayan Hardy	+	+	-
	Kurabiye Hırsız	-	+	-
6. Tema: Zaman ve Mekan	Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım Acıktım	-	+	+
	Güney Amerika Gezi İzlenimleri	-	+	-
	Hayalinizdeki Oda	-	+	-
	Evim	-	+	-

Tabloda 8. sınıf Ada Yayınları'na ait Türkçe öğretmen kılavuz kitabının dil bilgisi öğrenme alanına örnek verilirken kelime, cümle, metin üçlüsünün hangisinden hareket edildiği gösterilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre 25 okuma, dinleme/izleme metni başlığı altında dil bilgisi konusu yer almıştır. Bu başlıkların 2'sinde kelimedenden, tamamında cümleden (25), 4'ünde de metinden yola çıkılmıştır. Metin düzeyinde verilen uygulamalar ile ilgili bulgular şu şekildedir:

Tablo 49: 8. Sınıf Ada Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinde Metin Düzeyinde Verilen Uygulamalarda Yer Alan Dil Bilgisel Bulgular

Metin	Kazanım numarası	İşlenen konu	Metinde yer alan örnek sayısı
8.B.1.1	8.1.1	Fiilimsi	Fiilimsi: 6
8.B.1.2	8.1.2	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 2 Zarf-fiil: 1
8.B.2.1	8.1.3	Fiilimsiler ve çeşitleri	İsim-fiil: 3 Zarf-fiil: 4
8.B.6.1	8.2.11	Cümleye hâkim duygu	Üzülme: 6 Övgü, yakınma, korku, kızgınlık: 0

8.B.1.1, 8.B.1.2, 8.B.2.1, 8.B.6.1 numaralı başlıklarda dil bilgisi öğretiminde metin düzeyinde uygulamalardan yararlanılmıştır.

8.B.1.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.1.1 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsi konusu ele alınmıştır. İlgili metinde 6 adet fiilimsi elde edilmiştir.

8.B.1.2 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.1.2 numaralı kazanım doğrultusunda fiilimsiler ve çeşitleri ele alınmıştır. Metinde 2 adet isim-fiil (%50), 1 adet sıfat-fiil (%25) ile 1 adet zarf-fiil (%25) saptanmıştır.

8.B.2.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.1.3 numaralı kazanımla ilgili olarak fiilimsiler ve çeşitleri ele alınmıştır. Söz konusu metinde 3 adet isim-fiil (%27,2), 4 adet sıfat-fiil (%36,4) ile 4 adet zarf-fiil (%36,4) tespit edilmiştir.

8.B.6.1 numaralı başlıkta dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek metinde 8.2.11 numaralı kazanım kapsamında cümleye hâkim olan duygu işlenmiştir. İlgili metinde 6 adet üzülme duygusunu (%100) yansıtan örnek tespit edilmiştir. Bunun dışında duygu içeren başka bir örneğe rastlanmamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çağdaş anlayışta, geçmişte dil bilgisi öğretiminde kullanılan örnek kelime ve cümleler bağlamdan kopuk olmaları ve öğrencileri ezberci anlayışa sevk etmeleri sebebiyle eleştirilmektedir. Günümüzde dil bilgisi öğretiminin metinlerden hareket edilerek yapılması gerektiği fikri ön plana çıkmıştır. Birçok dilci dil bilgisi öğretiminin metinden hareketle yapılması gerektiğini savunmaktadır. Metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretimi ile öğrencilerin soyut, kalıplaşmış ve bağlamdan kopuk örnekler yerine; dilin canlı olduğu, anlamlı bir yapı bütünlüğü içinde bulunan örneklerle karşılaşarak daha kalıcı bir öğrenme şansına sahip olması düşünülmektedir.

Korkmaz (1995: 10) metinlerden kurallara ve metinlerdeki görevlerden şekillere gidildiğinde, gramerimizin çok daha kapsamlı bir şekilde ve ufku genişlemiş olarak karşımıza çıkacağını belirtmiştir. İncelenen 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda dil bilgisi öğretiminde kuralcı anlayış yerine uygulamalı dil bilgisi öğretimi desteklenmekte, örneklerin metin ve cümle bütünlüğü içinde ele alınması gerektiği savunulmaktadır. Demirel ve Şahin de (2006: 21) dil bilgisi kurallarının metnin bütünlüğü içinde sunulması gerektiğini savunmuştur.

Temizkan (2012: 135) dil bilgisi öğretiminde genellikle günlük hayattan kopuk, iletişim ortamlarında öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamayan, soğuk ve donuk kelime ve cümlelerden hareket edildiğinde öğrencilerin dil bilgisi konularını uygulamalı öğrenemediğini; bunları geçici bir süreliğine ezberlediğini belirtmiştir. Netice itibariyle hem dilcilerin görüşleri hem de öğretim programı incelendiğinde metinden hareketle yapılan dil bilgisi öğretiminin önerildiği görülmektedir. Her ne kadar dil bilgisi öğretiminin metinden hareketle yapılması önerilse de ders kitaplarına seçilecek okuma metinlerinde metinlerin işlenen dil bilgisi konularıyla örtüşmesi gerektiği fikrine yer verilmemektedir.

Çeçen (2007: 45) 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'na göre hazırlanan kitaplarda okuma, dinleme becerilerinin metinden hareketle oluşturulan etkinliklerle verilirken dil bilgisi becerilerinin metinden bağımsız etkinliklerle verildiği sonucuna ulaşmıştır. Çeçen (2007: 41) çalışmasında ayrıca metnin işlenen dil bilgisi konusuna uygun olduğu bir durumda bile metnin dikkate alınmadığını, dil bilgisinin metne dayalı olarak öğretilmesine karşı yeterince duyarlılık gösterilmediğini belirtmiştir. Karadüz de (2006: 13-31) işlenen metnin konu ve dil malzemesi bakımından dil bilgisi konusuna uygunluğunu bir anket yardımıyla belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin dil bilgisi konularına malzeme oluşturması, öğretmen görüşlerine göre %44 oranında “az yeterli” , %24 oranında ise “yetersiz” olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin dil bilgisi konularının işlenmesinde dil malzemesi sağlaması bakımından yetersiz olarak kabul edildiğini göstermektedir. Bu durum tarafımızca yapılan çalışma ile paralel bir durum arz etmektedir. Göçer ve Sayın da (2014: 11-28) ders kitaplarında yer alan metinlerin dil bilgisi öğretimindeki yeterliliğini ve kullanım durumlarını incelemiştir. Göçer ve Sayın (2014: 11-28) incelemiş oldukları 3 öğretmen kılavuz kitabında yer alan 76 metinden sadece 2 metinde işlenen dil bilgisi konusu ile ana metin arasında ilgi bulmuştur. Tarafımızca yapılan çalışma neticesinde incelenen ders kitaplarının okuma ve dinleme/izleme metinlerine seçilen metinlerde işlenen dil bilgisi konularından bir kısmına uygun örneklere yer verilirken bir kısım metinde ise işlenen dil bilgisi konuları ile ilgili ya sınırlı sayıda örnek bulunduğu ya da herhangi bir örnek bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen ve işlenen dil bilgisi kurallarına dair yeterli örneklerin bulunduğu metinlerde dahi dil bilgisi etkinliklerinin öğrenci ve öğretmeni metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretimine sevk etmediği görülmüştür. Ekinlikleri dil bilgisi öğretimi yönünden değerlendiren Özbek'un (2011: 98) araştırmasında çalışma kitapları etkinliklerde örnek kullanımı açısından yetersiz bulunmuştur.

Öğretmen kılavuz kitaplarında da Türkçe ders kitaplarıyla benzer bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Öğretmen kılavuz kitaplarının bir kısmında dil bilgisi öğretiminde örnek metinler kullanılırken bir kısmında ise bu örnek metinlerin sınırlı sayıda olduğu, seçilen örnek metinlerin bir kısmının da işlenen dil bilgisi konularına ilişkin yeterli örnekler içermediği görülmektedir.

Çalışmada incelenen Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları ile ilgili sonuçlar aşağıda başlıklar şeklinde sıralanmıştır.

5.1 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlere İlişkin Sonuçlar

Kök, gövde ve ek konularının incelendiği metinlere bakıldığında bu konulara ilişkin örneklerin hem 6. sınıf MEB hem de 6. sınıf Evren Yayınları'na ait Türkçe ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir. Bu konulardan yalnızca kök çeşitlerinden isim kökleri ile fiil köklerine ilişkin örneklere yer verilirken Türkçede sınırlı sayıda bulunan ortak köklere ilişkin örneklere incelenen iki ders kitabında yer verilmediği görülmektedir.

Ekler konusunda yapım ekleri, çekim ekleri ve bu eklerin çeşitleri ele alınmıştır. Yapım ekleri konusunda isimden isim, isimden fiil, fiilden fiil ve fiilden isim yapma ekleri işlenirken; çekim eklerinden hâl ekleri ve iyelik ekleri işlenmiştir. Bu konuların incelendiği metinlerde yapım ekleri ve çeşitleri konularına 6. sınıf MEB Yayınları'nda da Evren Yayınları'nda da yer verildiği görülmektedir. Yapım ekleri konusunda en çok tespit edilen ek çeşidi incelenen iki ders kitabında da fiilden isim yapım eki olmuştur. Çekim ekleri kapsamında ele alınan hâl ekleri ve iyelik eklerine iki ders kitaplarında da yer verilmiştir. Hâl ekleri konusunda en sık kullanılan ekler yönelme, belirtme ve bulunma hâl ekleri olurken ayrılma hâl ekinin öteki hâl eklerine göre daha sınırlı sayıda olduğu, iyelik eklerinde ise üçüncü tekil şahıs eklerinin de öteki iyelik eklerine göre daha çok sık kullanıldığı görülmektedir. Bu konularda dikkat çeken bir özellik de 6. sınıf MEB Yayınları'na ait ders kitabında yapım ekleri ile hâl eklerinin incelendiği metin türleri olan şiirlerde bu konularla ilgili örneklerin diğer metinlere oranla sınırlı sayıda olmasıdır.

Yapı bakımından kelimelerin (basit, türemiş, birleşik) incelendiği metinlere bakıldığında basit, türemiş ve birleşik kelime örneklerine 6. sınıf MEB Yayınları'na ile 6. sınıf Evren Yayınları'na ait Türkçe ders kitaplarında yer verilmekle birlikte bu konulara ilişkin örnek sayılarının MEB Yayınları'nda Evren Yayınları'na oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Kelimedeki yapı konusunda tespit edilen örneklerin

dağılımına bakıldığında örneklerin çoğunlukla basit yapıda oldukları, sonra sırasıyla türemiş ve birleşik yapıda oldukları göze çarpmaktadır.

Kelime türlerinden isim, sıfat, zamir, edat, bağlaç ve ünlem konularının incelendiği metinlere bakıldığında 6. sınıf MEB ve 6. sınıf Evren Yayınları'na ait Türkçe ders kitaplarında isim, sıfat, edat ve bağlaç konularına ait örneklere yer verildiği görülmektedir. Ünlem konusunda ise bu konuya ait örneklerin 6. sınıf MEB Yayınları'nda bulunduğu fakat tespit edilen örnek sayılarının bu kitaptaki diğer konu örneklerine oranla sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. 6. sınıf Evren Yayınları'nda ise ünlem konusunun işlendiği iki metinde de bu konu ile ilgili herhangi bir örneğin yer almadığı görülmektedir. Yine zamir konusunda da 6. sınıf Evren Yayınları'nda tespit edilen örneklerin MEB Yayınları ve Evren Yayınları'ndaki diğer örneklerle oranla çok sınırlı sayıda olduğu söylenebilir. Ünlem ve zamir konularındaki örneklerin sınırlı olduğu veya hiç olmadığı metin türlerinin de şiir olması bir başka önemli noktadır. Bu konuların işlendiği şiir türündeki metinlerde yer alan örneklerin sınırlılığı diğer metin türleri ile kıyaslandığında olumsuz yönde bir durum oluşturmaktadır.

İsim tamlamaları ile sıfat tamlamalarının incelendiği metinlerde iki ders kitaplarında da bu konulara ilişkin örneklere yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre 6. sınıf MEB Yayınları'nda hem isim hem de sıfat tamlamaları örneklerinin 6. sınıf Evren Yayınları'na göre daha fazla bulunduğu görülmektedir. Yine bu konularda da şiir türündeki metinlerde, işlenen konulara ilişkin örneklerin diğer türlere oranla çok sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

5.2 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlere İlişkin Sonuçlar

Fiillerin anlam özelliklerinin incelendiği metinlere bakıldığında 7. sınıf MEB Yayınları ile Pasifik Yayınları'na ait ders kitaplarının ikisinde de en çok iş bildiren fiillere sonra sırasıyla durum ve oluş bildiren fiillere yer verildiği, oluş fiillerine ilişkin örneklerin iş ve durum bildiren fiillere oranla sınırlı sayıda oldukları görülmektedir. 7. sınıf Pasifik Yayınları'na ait ders kitabında verilen şiir türündeki örnekte ise bu konularla ilgili örneklerin diğer metinlere oranla çok sınırlı olduğu

dikkat çekmektedir. Fiil çekimi ile ilgili olarak 7. Sınıf MEB Yayınları'nda en çok olumlu fiil çekimine, sonra sırasıyla olumsuz ve olumsuz soru fiil çekimine yer verilirken olumsuz soru çekimine diğerlerine oranla sınırlı sayıda yer verilmiştir. 7. sınıf Pasifik Yayınları'nda ise olumlu fiil çekimine yer verilirken olumsuz fiil çekimine sadece bir adet; olumlu soru ve olumsuz soru çekimlerine ise hiç yer verilmemiştir. Bildirme kipleri konusunda MEB Yayınları'nda gelecek zaman ile ilgili örneklerin, Pasifik Yayınları'nda ise şimdiki zaman ile geçmiş zaman örneklerinin diğer zamanlara oranla sınırlı sayıda oldukları söylenebilir. Dilek kipleri konusunda MEB Yayınları'nda tüm kiplerle ilgili örneklere yer verilirken, Pasifik Yayınları'nda emir kipi ile şart kipinin dışındaki kiplere yer verilmemiştir. Zarflar konusunda ise MEB Yayınları'nda da Pasifik Yayınları'nda da soru ve yön zarflarına yer verilmediği; diğer zarf çeşitleri ile ilgili örneklere ise yer verildiği görülmektedir.

Fuillerin yapı özellikleri ile ilgili olarak üzerinde durulan basit, türemiş ve birleşik fiillerin incelendiği metinlere bakıldığında 7. sınıf MEB ile 7. Sınıf Pasifik Yayınları'na ait ders kitaplarının ikisinde de ilgili konulara ilişkin örneklere yer verildiği görülmektedir. Örnekler çoğunlukla basit yapıdadır. Bir başka önemli nokta da iki yayına ait ders kitaplarında da şiir türünde verilen eserlerde konu ile ilgili örneklerin diğer türlere oranla sınırlı sayıda olduğudur.

Fiil kiplerinde zaman ve anlam kayması konusu kapsamında ele alınan zaman zarfları ile zaman ve anlam kaymalarının incelendiği metinlere bakıldığında zaman zarflarına 7. sınıf MEB ve Pasifik Yayınları ait ders kitaplarının ikisinde de yer verildiği görülmektedir. Zaman ve anlam kayması ile ilgili olarak iki ders kitaplarında incelen metinlerin çoğunluklu kısmında bu konularla ilgili örnekler yer almazken, yer alan örneklerin de sayı bakımından diğer konularla ilgili tespit edilen örneklere oranla çok sınırlı olduğu görülmektedir. Yine şiir türünde verilen metinde de konu ile ilgili örneklerin de ya hiç bulunmadığı ya da örneklerin çok sınırlı olduğu görülmektedir.

Ek fiil kapsamında isim yüklemeler ile ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri üzerinde durulmuştur. İncelenen metinlere bakıldığında 7. Sınıf MEB Yayınları'nda da Pasifik Yayınları'nda da isim yüklemelere yer verilmiştir. Yalnız MEB

Yayınları'na ait ders kitabında verilen şiir türündeki metinde isim yükleme ilişkin örneklerin diğer metin türlerine oranla çok sınırlı olduğu görülmektedir.

Zaman ve kip çekimindeki birleşik yapılar kapsamında ele alınan hikâye, rivayet ve şartlı birleşik zaman konularının incelendiği metinlerde 7. sınıf MEB Yayınları'nda hikâye birleşik zamanlı yapılara ilişkin örnekler bulunduğu görülmekle birlikte rivayet birleşik zamanlı yapılara ilişkin örneklerin hikâye birleşik zamana oranla çok sınırlı sayıda olduğu, şartlı birleşik zamanla ilgili olarak ise hiç örnek bulunmadığı görülmektedir. 7. sınıf Pasifik Yayınları'nda ise hikâye ve şartlı birleşik yapılara ilişkin örnekler yer alırken rivayet birleşik yapılara ilişkin örneklere bir metnin dışında hiç yer verilmemiştir. Ayrıca 7. sınıf MEB Yayınları'nda hikâye birleşik zamanla ilgili örneklerin Pasifik Yayınları'na oranla daha çok yer verildiği dikkat çekmektedir.

5.3 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Metinlere İlişkin Sonuçlar

Fiilimsilerin incelendiği metinlerde 8. sınıf MEB Yayınları ile Ada Yayınları'na ait Türkçe ders kitaplarının ikisinde de benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. İki yayında da fiilimsi çeşitlerine yer verilmiş; en çok tespit edilen fiilimsi çeşidi sıfat fiiller olmuştur.

Cümlelerin ögeleri kapsamında ele alınan cümlelerin temel ve yardımcı ögelerinin incelendiği metinlere bakıldığında 8. sınıf MEB ve Ada Yayınlarına ait ders kitaplarının her ikisinde de bu konularla ilgili örneklere yer verildiği görülmektedir.

Fiilde çatı kapsamında ele alınan etken, edilgen; geçişli ve geçişsiz fiillerin işlendiği metinlere bakıldığında hem MEB hem de Ada Yayınları'na ait ders kitaplarında bu konularla ilgili örneklerin bulunduğu görülmektedir. Bu örneklere MEB Yayınları'nda Ada Yayınları'na oranla daha çok yer verildiği söylenebilir. Ayrıca MEB Yayınları'nda edilgen çatılı fiillerin diğer fiil çatılarına oranla sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir.

İsim ve fiil cümleleri ile kurallı ve devrik cümlelerin incelendikleri metinlerde her iki yayında da çoğunlukla fiil cümlesi olmak üzere isim ve fiil cümlelerine yer verilmiştir. Kurallı cümlelere de her iki yayında da yer verilirken hiçbir yayında devrik cümle örneğine yer verilmediği görülmektedir.

Cümlede yapı konusunda incelenen metinlere bakıldığında MEB Yayınları'nda da Ada Yayınları'nda da konu ile ilgili örnekler bulunduğu görülürken MEB Yayınları'nda tek yüklemlili cümle yapısına ilişkin örneklerin diğer yapılara oranla sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Ayrıca kalıplaşmış cümle yapılarına Ada Yayınları'nda yer verilirken MEB Yayınları'nda hiç yer verilmediği görülmektedir.

Cümlenin ifade ettiği anlam konusunda ise MEB Yayınları'nda anlam çeşitlerinin çoğu ile ilgili örnekler bulunurken Ada Yayınları'nda metin türünün şiir olmasının da etkisiyle MEB Yayınları'na oranla daha az sayıda ve daha az türle ilgili örnek bulunmaktadır. Cümleler arasındaki anlam ilişkileri konusunda her iki yayında da sınırlı sayıda örnek bulunduğu görülmektedir. Cümleye hâkim olan duygu konusunda ise Ada Yayınları'nda duygu bildiren örnekler bulunurken MEB Yayınları'nda duygu bildiren tek bir ifade bulunmaktadır.

Anlatım bozukluklarının incelendiği metinlere bakıldığında 8. sınıf MEB Yayınları ile Ada Yayınları'na ait ders kitaplarında anlatım bozuklukları ile ilgili örneklere birer metinde sınırlı sayıda yer verildiği geriye kalan metinlerde ise hiç yer verilmediği görülmektedir. Yalnız ders kitaplarına metinlerin ana dilin güzel örneklerinden hareketle seçilmesi gerektiği fikrinden hareket edildiğinde okuma ve dinleme metinlerinde anlatım bozukluğu bulunmaması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

5.4 Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Örneklere İlişkin Sonuçlar

İncelenen 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında genel anlamda dil bilgisi öğretiminde daha çok cümle düzeyinde örnekler kullanılmıştır. Bu cümlelerin bir kısmı bağımsız cümle özelliği gösterirken bir kısmı 7. sınıf Pasifik Yayınları'nda olduğu gibi okuma metinlerinden alınmıştır. Örnek cümleleri sırasıyla

örnek kelimeler ile örnek metinler izlemektedir. Bu durum dil bilgisi öğretiminde en az örneğin metinlerden hareketle verildiğini göstermektedir.

İncelenen 6, 7 ve 8. sınıf öğretmen kılavuz kitaplarına bakıldığında dil bilgisi öğretiminde en fazla örnek metnin 6. sınıf MEB Yayınları'nda kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yayında 12 etkinlikte toplam 15 adet örnek metne yer verilmiştir. Örnek metinlerin sayıları bakımından 6. sınıf MEB Yayınları'nı 8 MEB, 7 Pasifik, 6 Evren, 7 MEB, 8 Ada Yayınları takip etmektedir. 7 Pasifik, 7 MEB, 6 Evren ve 8 Ada Yayınları'nda kullanılan örnek metin sayılarının 8 MEB ile 6 MEB Yayınları'nda kullanılan örnek metinlerin sayılarına oranla sınırlı sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf düzeyine göre bakıldığında 6. sınıf MEB Yayınları'nda daha çok kelime ve metin düzeyinde uygulamalara yer verilirken 6. sınıf Evren Yayınları'nda en çok cümle ve metin düzeyindeki örneklere yer verilmiştir. 7. sınıf MEB ve Pasifik Yayınları'nda da cümle ve metin düzeyindeki örneklere daha çok yer verildiği görülmektedir. 8. sınıf MEB Yayınları'nda ise cümle ve metin düzeyindeki örneklere daha çok yer verilirken 8. sınıf Ada Yayınları'nda daha çok cümle düzeyindeki örneklere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.5 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Örnek Metinlere İlişkin Sonuçlar

6. sınıf öğretmen kılavuz kitabının dil bilgisi etkinliklerinde kök ve kök çeşitlerinin incelendiği örnek metinlere bakıldığında MEB Yayınları'nda da Evren Yayınları'nda da isim kökleri ile fiil köklerine yer verilirken ortak köklere yer verilmediği görülmektedir.

Yapım eklerinin incelendiği örnek metinlerde iki yayında da bu konuya örnek verildiği, yalnız fiilden fiil yapma ekinin MEB Yayınları'nda diğer eklere oranla daha sınırlı sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tamlamaların ele alındığı konuların incelendiği örnek metinlere bakıldığında sıfat tamlamalarına ilişkin örneklere hem MEB hem de Evren Yayınları'nda yer

verilirken isim tamlamalarına ise sadece Evren Yayınları'nda yer verildiği görülmektedir. Evren Yayınları'nda isim tamlamaları ve çeşitlerine ilişkin örneklere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kelime türleri konusuna bakıldığında MEB Yayınları'nda isim, sıfat, zamir, edat, bağlaç ve ünlem konuları ile ilgili örnek metin çalışmalarına yer verilirken Evren Yayınları'nda isim, sıfat ve zamir konularına yer verilmiştir. Kelime türlerinden isimlere topluluk isimleri haricindeki tüm isim çeşitlerine iki yayında da yer verilmiştir. Sıfatlarla ilgili olarak da iki yayında da en çok niteleme sıfatına yer verilirken iki yayında da sayı ve soru sıfatlarına ilişkin örneklerin diğer sıfat çeşitlerine oranla sınırlı sayıda yer verildiği görülmektedir. Ayrıca sıfatların anlamları kapsamında ele alınan pekiştirme sıfatları ile ilgili örneklerin de diğer örneklere oranla sınırlı sayıda olduğu, küçültme sıfatlarına ilişkin herhangi bir örnek bulunmadığı görülmektedir. Zamirlerle ilgili olarak ise MEB Yayınları'nda Evren Yayınları'na oranla daha çok örneğe yer verildiği ayrıca Evren Yayınları'nda belgisiz zamirle ilgili hiç örnek kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. MEB Yayınları'nda işlenişinde örnek metin kullanılan fakat Evren Yayınları'nda işlenişinde örnek metin kullanılmayan edat, bağlaç ve ünlem konularına bakıldığında MEB Yayınları'nda edat ve bağlaçlara ilişkin örneklere yer verilirken ünlemle ilgili örneklere ya sınırlı sayıda yer verildiği ya da hiç yer verilmediği görülmektedir.

Çekim ekleri kapsamında ele alınan hâl eklerinin incelendiği örnek metinlere bakıldığında hem MEB hem de Evren Yayınları'nda bu konuya yer verildiği, MEB Yayınları'nda hâl eklerinin tüm çeşitlerine ilişkin örnekler bulunduğu, Evren Yayınları'nda ise bulunma, yönelme ve belirtme hâli ekleri bulunurken herhangi bir ayrılma (çıkma) hâli eki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İyelik eklerinin incelendiği örnek metne Evren Yayınları'nda yer verilirken MEB Yayınları'nda bu konunun işlenişinde örnek metin kullanılmamıştır. Evren Yayınları'nda ise iyelik eklerinde sadece üçüncü tekil şahıs örneklerine yer verildiği, bunun dışındaki herhangi bir iyelik eki örneği bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.6 7. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Örnek Metinlere İlişkin Sonuçlar

7. sınıf öğretmen kılavuz kitabının dil bilgisi etkinliklerinde fiillerin anlam özelliklerinin (iş, oluş, durum fiili) incelendiği örnek metinlere bakıldığında MEB Yayınları'nda da Pasifik Yayınları'nda da bu konulara yer verildiği görülmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Pasifik Yayınları'nda MEB Yayınları'na oranla daha fazla örnek kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kelime türleri kapsamında ele alınan zarflar ve çeşitlerinin incelendiği örnek metinlerde de Pasifik Yayınları'nda MEB Yayınları'na oranla daha fazla örnek kullanıldığı görülmektedir. İki yayında da kullanılan örneklerin çeşitlerine bakıldığında durum ve zaman zarfları ile ilgili örneklere yer verilirken miktar, soru ve yön zarfına ise ya sınırlı sayıda yer verildiği ya da hiç yer verilmediği görülmektedir.

Çekimli fiil, fiilde yapı ve ek fiille çekimlenmiş isimlerin kipleri konularının MEB Yayınları'nda örnek metinler vasıtasıyla işlenirken Pasifik Yayınları'nda bu konularla ilgili örnek metin kullanılmadığı görülmektedir. MEB Yayınları'nda kullanılan bu örnek metinlerle ilgili sonuçlar şöyledir:

Çekimli fiilin işlendiği örnek metinde konu ile ilgili örneklere yer verilmiştir.

Fiilde yapı konusu ile ilgili olarak iki adet örnek metin kullanıldığı, kullanılan örnek metinlerde çoğunlukla birleşik yapılı fiiller olmak üzere basit, türemiş ve birleşik fiil yapılarına ilişkin örneklere yer verilmiştir.

Ek fiille çekimlenmiş isimlerin geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipine yer verilmiştir.

Kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler, birleşik zamanlı yapılar ve kelime türleri ile ilgili olarak ise Pasifik Yayınları'nda örnek metin kullanılırken MEB Yayınları'nda bu konular işlenirken örnek metinden hareket edilmediği

görülmektedir. Pasifik Yayınları'nda bu konularla ilgili kullanılan örnek metinlere ilişkin sonuçlar şöyledir:

Kip ve kişi ekleriyle çekimlenmiş isimler kapsamında ele alınan isim yüklemelerin incelendiği örnek metinlerde konu ile ilgili örneklere yer verilmiştir.

Birleşik zamanlı yapıların incelendiği örnek metinlerde şart anlamı taşıyan birleşik zaman yapılarına yer verilmezken diğer yapılara yer verildiği görülmektedir.

Kelime türlerinin tümünün incelendiği örnek metinde en çok isim olmak üzere sayı bakımından sırasıyla sıfat, edat, zarf, fiil ve bağlaç türlerine yer verilirken zamir ve ünlem ile ilgili herhangi bir örnek kullanılmadığı görülmektedir.

5.7 8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Yer Alan Örnek Metinlere İlişkin Sonuçlar

8. sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarının dil bilgisi etkinliklerinde fiilimsi ve çeşitlerinin incelendiği örnek metinlerde MEB Yayınları'nda da Ada Yayınları'nda da bu konulara yer verildiği görülmektedir. Konu ile ilgili kullanılan örnek metinlerin sayılarına bakıldığında ise MEB Yayınları'nda Ada Yayınları'na oranla daha çok örnek metin kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

8. sınıf MEB Yayınları öğretmen kılavuz kitaplarının dil bilgisi etkinliklerinde cümlenin yardımcı öğeleri, kurallı-devrik cümle, cümlede yapı ve anlatım bozuklukları konuları ile ilgili örnek metinler kullanılırken Ada Yayınları'nda bu konularla ilgili örnek metin kullanılmadığı görülmektedir. MEB Yayınları'nda kullanılan bu örnek metinlerle ilgili sonuçlar şöyledir:

Cümlenin yardımcı öğelerinin işlendiği örnek metinde belirtili ile belirtisiz nesne ve zarf tümleci örneklerine yer verilirken dolaylı tümleç örneğine yer verilmemiştir.

Kurallı ve devrik cümleler ile ilgili olarak üç adet örnek metin kullanılması dikkat çekmektedir. Bu örnek metinler incelendiğinde kurallı ve devrik cümlelere

ilişkin örneklere yer verildiği, örneklerinin çoğunluğunun devrik cümlelerle ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cümlede yapı konusunun işlendiği örnek metinlerde ise çoğunlukla tek yüklemlilik cümle yapısı olmak üzere tüm yapılarla ilgili örneklere yer verildiği görülmektedir.

Anlatım bozukluklarının incelendiği örnek metinlerde de konu ile ilgili örneklere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Cümleye hâkim olan duygu konusu ise Ada Yayınları'nda örnek metin vasıtasıyla işlenirken MEB Yayınları'nda bu konu ile ilgili örnek metne yer verilmemiştir. Bu konu ile ilgili olarak Ada Yayınları'nda kullanılan örnek metinde sadece üzüme duygusu ile ilgili örneklere yer verildiği; övgü, yakınma, korku, kızgınlık gibi başka duygulara yer verilmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmada elde edilen sonuçlar ise şu şekilde özetlenebilir:

➤ İncelenen 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda dil bilgisi öğretiminde kuralcı anlayış yerine uygulamalı dil bilgisi öğretimi desteklenmekte, örneklerin metin ve cümle bütünlüğü içinde ele alınması gerektiği savunulmaktadır. Buna karşılık ders kitaplarına metin seçiminde bu konu ile ilgili herhangi bir ölçüt bulunmadığı görülmüştür.

➤ İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme/izleme metinlerinin bir kısmında işlenen dil bilgisi konularına ilişkin yeterli örnek bulunurken metinlerin bir kısmında ise işlenen dil bilgisi konularına ilişkin ya sınırlı sayıda örnek içerdiği ya da hiç örnek içermediği görülmektedir. Özellikle de şiir türünde olan metinlerde işlenen dil bilgisi konularına ilişkin örneklerin diğer metin türlerine oranla çok sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Netice itibariyle Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme/izleme metinlerinin metinden hareketle yapılacak dil bilgisi öğretimi açısından tam bir uygunluk taşımadıkları söylenebilir.

➤ İncelenen 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında genel anlamda dil bilgisi öğretiminde daha çok cümle düzeyinde örnekler kullanılmıştır. Örnek cümleleri sırasıyla örnek kelimeler ile örnek metinler izlemektedir. Bu durum dil bilgisi öğretiminde en az örneğin metinlerden hareketle verildiğini göstermektedir.

➤ İncelenen kitaplar arasında dil bilgisi öğretiminde en çok örnek metin kullanılan yayınların 6. sınıf MEB Yayınları ile 8. sınıf MEB Yayınları'na ait öğretmen kılavuz kitapları olduğu; en az örnek metnin kullanıldığı yayının ise 8. sınıf Ada Yayınları'na ait öğretmen kılavuz kitabı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

6. ÖNERİLER

Dil bilgisi diğer dil becerileri ile ilişkilendirilerek öğretilmelidir. Özellikle de okuma becerisi kapsamında metinler okunurken ilgili dil bilgisi kazanımına yönelik ifadelere öğrencilerin dikkati çekilerek konuyu sezmeleri sağlanabilir.

Bağlamdan kopuk, kalıplaşmış örnekler üzerinde yapılan dil bilgisi öğretiminin öğrenci açısından faydalı olmadığı düşünülmektedir. Bu sebeple dil bilgisi öğretiminde verilen örnekler mümkün mertebe bağlamdan koparılmadan metin düzeyinde verilmelidir.

Yapılandırmacı yaklaşımın da etkisiyle dil bilgisi öğretiminde ezberci anlayış eleştirilirken öğrencilerin dil bilgisi ile ilgili bilgileri, kuralları uygulamalı bir şekilde öğrenmesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Dil bilgisi öğretiminde ezber bilgileri yerine öğrencilerin dil bilgisi konularını örnek metinler üzerinde keşfederek uygulamaları sağlanmalıdır.

Öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dil bilgisi etkinliklerinin bir kısmında örnek metinler kullanılırken, örneklerin çoğunlukla cümle düzeyinde olduğu görülmektedir. Metnin cümleye nazaran daha çok önem kazanması sebebiyle dil bilgisi etkinliklerinde öğretmenlerin faydalanabilmesi amacıyla dil bilgisi etkinliklerinde daha fazla örnek metin kullanılmalıdır.

Öğretmen kılavuz kitaplarında kullanılan örnek metinleri seçerken işlenen dil bilgisi konusuna uygun örnekler içeren metinler seçilmelidir. Bu yolla öğrencilerin konu çeşitlerini yakından tanıması sağlanabilir. Örnek olarak zamir konusunun işlendiği bir örnek metinde sadece kişi zamirleri ile ilgili örneklere yer vermek yerine, zamirin diğer çeşitlerine de yer verilmelidir.

Ders kitaplarına metin seçiminde birçok ölçüt bulunurken bu ölçütler içinde dil bilgisi öğretimine uygunluk konulu bir ölçüt bulunmamaktadır. Seçilen okuma/dinleme metinlerinin sadece dil bilgisi yönünden uygun olması

beklenmemekle birlikte seçilen metinlerin dil bilgisi öğretimi açısından uygun olup olmadıkları göz ardı edilmemelidir. Dil bilgisi öğretimine uygun metinlerin yer almadığı durumlarda ders kitabının dil bilgisi etkinliklerinde örnek metinlerden faydalanılmalıdır.

Yapılacak akademik çalışmalarda, Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin dil bilgisi konularına uygunluğu ile ilgili çalışmalar yapılarak seçilen okuma metinlerinin işlenen dil bilgisi konularına uygun olmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1995). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Altan, Abdulkadir, Arhan, Serdar, Başar, Sema, Öztürkler, Gülderen, Yılmaz Derya (2011). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı (4. Baskı)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Altan, Abdulkadir, Arhan, Serdar, Başar, Sema, Öztürkler, Gülderen, Yılmaz Derya (2011). *İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı (4. Baskı)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Aydın, İ. Seçkin & Yangil, M. Kürşad (2013). "Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Edimsel Sınıflandırılması". *Turkish Studies* , 8 (1), 829-841.
- Aydın, Özgür (1999). "Orta Okullarda Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri". *Dil Dergisi* (81), 23-29.
- Aytaş, Gıyasettin (2001). "Türkçe Ders Kitaplarının Yazımında Metin Seçimi ve Metin Altı Sorularının Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar". *Türk Yurdu* , 21 (Türkçeye Saygı Özel Sayısı), 162-163.
- Aytaş, Gıyasettin & Çeçen, Mehmet Akif (2010). "Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi". *Türklük Bilimi Araştırmaları* (27), s. 77-89.
- Bağcı, Ayşe Burcu (2010). *İlköğretim Türkçe Dersi 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabının Türkçe Dersi Öğretim Programı Dil Bilgisi Alanı Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Balcı, Ahmet (2012). "Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Dil Bilgisi Öğretimi". (Ed.: Murat Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 1-45). Ankara: Pegem Akademi.
- Banguoğlu, Tahsin (2004). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baş, Bayram (2012). "Okuma ve Dinleme Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi". (Ed.: Murat Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 197-228). Ankara: Pegem Akademi.
- Bayburtlu, Yavuz Selim (2015). "2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi". *Turkish Studies*, 10(15), s. 137-158.

- Baymur, Fuat (1959). *Türkçe Öğretimi-II (İlk Okuma-Okuma-Dil Bilgisi)*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Calp, Mehrali (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Cemiloğlu, Mustafa (2004). *Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Coşkun, Eyyup (2007). "Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretimi". (Ed.: A. Kırkkılıç, & H. Akyol), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 1-13). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Coşkun, Eyyup & Taş, Seda (2008). "Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 5 (10), 59-74.
- Çiftçi Musa (2006). "Türkçe Öğretiminin Sorunları". (Ed.: Gürer Gülsevin, & Erdoğan Boz), *Türkçenin Çağdaş Sorunları* (77-134). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çeçen, Mehmet Akif (2007). *Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Daloğlu, Kamil (2005). *İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Demirel, Özcan (2003). *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Özcan (2002). *Türkçe Ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Özcan & Şahin, Melek (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Derman, Serdar (2008). *Dil Bilgisi Öğretiminde Metinlerin Seçimi Üzerine Bir Araştırma (7. Sınıf)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Dilaçar, Agop (1971). "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri Ve Tarihi". *Bellekten* , s. 83-145.
- Erdem, İlhan (2007). *İlköğretim II. Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erdem, İlhan & Başaran, Mustafa (2010). "Mezun Oldukları Bölümlerin Öğretmenlerin Dilbilgisi Öğretimine İlişkin Görüşleri Üzerindeki Etkisi". *Türklük Bilimi Araştırmaları* (XXVII), s. 321-339.

- Erdem, İlhan & Çelik, Muhittin (2011). "Dil Bilgisi Öğretim Yöntemi Üzerine Değerlendirmeler". *Turkish Studies* , 6 (1), s. 1030-1041.
- Ergin, Muharrem (2000). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Ergin, Muharrem (1976). *Türk Dili Dersleri I*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları.
- Gencan, Tahir Nejat (2001). *Dil Bilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Göçer, Ali & Sayın, Hüseyin (2014). "6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Kılavuz Kitaplarındaki Metinlerin Dil Bilgisi Öğretimindeki Yeterliliği ve Kullanım Durumlarının İncelenmesi". *Journal of European Education*, 4 (2), s. 11-28.
- Göçer, Ali (2015). "Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi: Bütünlük İlkesi ve Tümevarım Yöntemi Ekseninde Tematik Bir Yaklaşım". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* , 4 (1), s. 233-242.
- Güneş, Firdevs (2007). *Türkçe Öğreimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, Firdevs (2013).” Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme”. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11), s. 604-637.
- Hassan, Bedran A. (2001). New Trends In Teaching Grammar in the Secondary School: A Review Article. ERIC ED:454727.
- Hudson, Richard (2004). Paper to be presented at the conference “New Perspectives” (Exeter, 7th May 2004), in the ESRC-funded series “Reconceptualising Writing 5-16: cross-phase and cross-disciplinary perspectives”.
- İşcan, Adem & Kolukısa, Hamza (2005). "İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 5 (1), s. 229-308.
- İşeri, Kamil (2002). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kaplan, Mehmet (2009). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karabıyık, Fatma (2011). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*. Ankara: Evren Yayınları
- Karabıyık, Fatma (2011). *İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Evren Yayınları

- Karadüz, Adnan (2006). "İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının 'Öğreticilik' Kavramı Bağlamında Eleştirisi." *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 21, (13-31 s.).
- Karadüz, Adnan (2007). "Dil Bilgisi Öğretimi". (Ed.: A. Kırkılıç, & H. Akyol), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 281-308). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karahan, Leyla (2009). "Dil Bilgisi Öğretiminde Bütün-Parça İlişkisinin Önemi". *Turkish Studies*, 4(8) , s. 23-30.
- Karasar, Niyazi (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kavcar, Cahit (1987). "Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretimi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , s. 261-273.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, Ferhat, & Sever, Sedat (1997). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kıran, Zeynel (1996). *Dilbilim Akımları*. Ankara: Onur Yayınları.
- Koç, Sabri & Müftüoğlu, Güneş (1998). Konuşma ve Yazma Öğretimi. (Ed.: Seyhun Topbaş), *Türkçe Öğretimi* (s. 71-80). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Komisyon (2013). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı (3. Baskı)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Komisyon (2013). *İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı (3. Baskı)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Komisyon (2013). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı (2. Baskı)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Komisyon (2013). *İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2. Baskı)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Korkmaz, Zeynep (1995). *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı*. Ankara: TDK Yayınları, *Ön Söz*
- Korkmaz, Zeynep (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Marshall, Julia (1994). *Ana Dili ve Yazın Öğretimi*. (Çev. C. Külebi) Ankara: Başak Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2013). *Tebliğler Dergisi*. C.: 63, 2664. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

- Millî Eğitim Bakanlığı (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığı.
- Onan, Bilginer (2005). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma / Dinleme) Geliştirmedeki Rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Onan, Bilginer (2012). "Dil Bilgisi Öğretiminde Temel İlkeler ve İzlenimsel Aşamalar". (Ed.: Murat Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 71-103). Ankara: Pegem Akademi.
- Öz, Feyzi (2011). *Uyguamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, Murat (1997). "Test Türü İmtihanların Türkçe Öğretimindeki Yeri". *Bilge, Kış* (11), s. 13-16.
- Özbay, Murat (2003). "Türkçe Öğretiminde Hedef-Araç İlişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, s. 59-69.
- Özbay, Murat(2005). "Ana Dili Eğitiminde Konuşma Becerisini Geliştirme Teknikleri". *Journal of Qafqaz University*, 16, s. 177-184
- Özbulur, Emine Pınar (2011). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinlikleri Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Özdemir, Emin (1983). "Ana Dili Öğretimi". *Türk Dili*, Dil Öğretimi Özel Sayısı (32), s. 18-30
- Öztürk, Jale (2003). "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Dil Bilgisi Bölümlerinin Değerlendirilmesi". *Güneyde Kültür*, C.: 14, 138
- Öztürk, Jale (2015). "Türkçe Eğitimi Bölümlerinde Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Düşünceler". *International Journal Of Languages' Education And Teaching*, UDES 2015, s. 1503-1509
- Sağır, Mukim (2002b, Ocak). "İlköğretim Okullarında Dil Bilgisi Öğretimi". *Türk Dili* (601), s. 56-59.
- Sağır, Mukim (2002a). *İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şahin, Derya (2013). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: Ada Matbaacılık
- Şahin, Derya (2013). *İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Ada Matbaacılık

- Şen, Ülker (2008). "Altıncı Sınıf Türkçe Derslerindeki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , s. 763-779.
- Şenyüz, Ayşegül (2014). *İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Temizkan, Mehmet (2012). "Metin Temelli Dil Bilgisi Öğretimi ve Uygulamaları". (Ed.: Murat Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 129-152). Ankara: Pegem Akademi.
- Topbaş, Seyhun (1998). "Dil, Anadili ve Türkçe Öğretimi". (Ed.: Seyhun Topbaş), *Türkçe Öğretimi* (s. 1-21). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ünalın, Şükrü (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yalçın, Süleyman Kaan & Şengül, Murat (2007). "Dilin İletişim Süreci İçindeki Rolü ve İşlevleri". *Turkish Studies*, s. 749-760.
- Yangın, Banu, Celepoğlu, Ayşegül, Türkyılmaz, Fatma (2013). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları
- Yangın, Banu, Celepoğlu, Ayşegül, Türkyılmaz, Fatma (2013). *İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları
- Yıldız, Cemal. (Ed.) (2008). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

EKLER

Ek-1. 2005 Türkçe Öğretim Programı'na Göre 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Dersi Dil Bilgisi Kazanımları

6. Sınıflar

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Kök ve eki kavrar.
2.İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.
3.Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.
4.Gövdeyi kavrar.
5.Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.
6.Birleşik kelimeyi kavrar.
7.Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.
2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2.Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
3.Hâl eklerinin işlevlerini kavrar.
4.İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.
5.İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
6.Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.
7.Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
8.Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
9.Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

7. Sınıflar

1.Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.
2.Kip ve çekimli fiili kavrar.
3.Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.
4.Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
5.Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
6.Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.
7.Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.
8.Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.
2.Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
2.Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.
3.Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.
2.Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.
3.Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.
4. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.
2.İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.
3.İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.
4.Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.
5.Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.
2.Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.
3.Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.

8. Sınıflar

1. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.
2.Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.
3.Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.
4.Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.
2. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.Cümlenin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar.
2.Cümlenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar.
3.Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.
4.Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.
5.İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.
6.Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.
7.Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar.
8.Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar.
9.Cümlenin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.
10.Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.
11.Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.
3. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme
1.Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.
2.Anlatım bozukluklarını düzeltir.

Ek-2. Türkçe Ders Kitaplarında İncelenen Okuma Ve Dinleme/İzleme Metinleri, Türleri Ve Yazarları

6. Sınıf MEB Yayınları'nda İncelenen Metinler

Tema	Metin	Metin Türü	Yazar
1. Tema: Okuma Kültürü	Kütüphane	Şiir	M. Nihat MALKOÇ
	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Hikâye	Mehmet GÜLER
	Canım Kitap	Deneme	Suut Kemal YETKİN
	Simyacı	Sohbet	Sadi BÜLBÜL
2. Tema: Atatürk	Mustafa Kemal Atatürk	Biyografi	Komisyon
	Atatürk'ün Fikir Dünyası	Makale	Asım ONAT
	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi	Makale	Esmâ ŞİMŞEK
	Atatürk'ten Anılar	Anı	A. Bekir PALAZOĞLU Songül SAYDAM Kasım ÖZALP
3. Tema: Sevgi	Soylu Bilgi Ağacı	Şiir	Bestami YAZGAN
	Eskici	Hikâye	Refik Halit KARAY
	Anadolu	Deneme	Mustafa Ruhi ŞİRİN
	Kuğular	Masal	Ziya GÖKALP
4. Tema: Duygular	Meşe İle Saz	Fabl	La FONTAINE
	Dijon'danTranzon'a	Mektup	Sabahattin Rahmi EYUBOĞLU
	Nasrettin Hoca	Tiyatro	Aydın SU
	Anne	Şiir	ÂRİF Nihat ASYA
5. Tema: Zaman ve Mekân	Anadolu'da Bahar	Şiir	Abdurrahim KARAKOÇ
	Bayram Yeri	Hikâye	Muzaffer İZGÜ
	Hoşgörüler Diyarı Mardin	Gezi yazısı	Adnan AVUKA
	Momo	Roman	Michael ENDE
6. Tema: Doğa ve Evren	Boş Arsa	Fıkra	Mustafa KUTLU
	Kınalı Keklik	Hikâye	Miyase SERTBARUT
	Orman Küstü Bize	Sohbet	Cemallettin ŞENOCAK
	Uzay	Hikâye	Beril AÇIKGÖZ

6.Sınıf Evren Yayınları'nda İncelenen Metinler

Tema	Metin	Metin Türü	Yazar
1. Tema: Sevgi	Kuklacı	Tiyatro	Ferdi MERTER
	Vatan	Şiir	Nurettin ÖZDEMİR
	Tünek Ahmet	Hikâye	Halikarnas BALIKÇISI
	Sevgi Ağacı	Masal	Hzl.: Dilan KALKAN
2. Tema: Atatürk	Atatürk'ün Yaşamı ve Düşünceleri	Biyografi	Fatma KARABIYIK
	Atatürk ve Halk Bilimi	Makale	Hayrettin İVGİN
	Ev Ödevi	Tiyatro	Gökçen GÖKÇEOĞLU
	Mustafa Paşa ve Köylü Kadın	Anı	Hanri BENAŞUS
	Atatürk	Şiir	İbrahim MİNNETOĞLU
3. Tema: Kişisel Gelişim	Sarı Sıcak	Hikâye	Yaşar KEMAL
	Daha İyi Olabilir	Deneme	Şevket RADO
	Kurtla Tilki	Fabl	La FONTAİNE
	Ağaç ve Sen	Şiir	Hasan Ali YÜCEL
4. Tema: Güzel Sanatlar	Sahneler	Şiir	Erol YAVUZ
	Sanat ve Halk Sanatı	Deneme	B. Rahmi EYUBOĞLU
	Rodin'den Aldığım Ders	Anı	Stefan ZWEİG
	Ahmet Adnan Saygun	Biyografi	www.bilkent.edu.tr
5. Tema: Duygular	Onu Örnek Göstermeyin	Hikâye	Salim SAVCI
	Yolunuz Açık Olsun	Mektup	Emre KONGAR
	Mâni Dünyamız	Söyleşi	Fatma KARABIYIK
	Ziller Çalacak	Şiir	Zeki Ömer DEFNE
6. Tema: Doğa ve Evren	Kar Tanesi	Masal	Hzl.: Dilan KALKAN
	Rüzgâr	Şiir	Cahit KÜLEBİ
	Küreselleştik Isınıyoruz	Haber	Ayşenur DEĞER
	Hava Soğuk Güneş Çok Uzakta	Söyleşi	Orta Doğu Teknik Üniv. Doğa Topluluğu

7. Sınıf MEB Yayınları'nda İncelenen Metinler

Tema	Metin	Metin Türü	Yazar
1. Tema: İletişim	Tatlı Dil	Söyleşi	Şevket RADO
	Öyle Denmez	Tiyatro	Cevdet KUDRET
	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	Deneme	Hakkı USLU
	Balkondaki Muhabbet Kuşu	Hikâye	Miyase SERTBARUT
2. Tema: Atatürk	Unutulmayan Hafta	Hikâye	İbrahim GÜLTEKİN
	Atatürk ve Türk Dili	Şiir	Hasan SANCAK
	Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Anı	Lütfi AY
	Milli Kültür	Makale	www.meb.gov.tr
3. Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar	Bakardım Güneş Avuçlarımda	Şiir	Beşir AYVAZOĞLU
	Hayata Açılan Kapılar	Deneme	Oya BERK
	Pembe İncili Kaftan	Hikâye	Ömer SEYFETTİN
	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor	Hikâye	Osman ALAGÖZ
4. Tema: Millî Kültür	Miras Keçe	Hikâye	Kenan Hulusi KORAY
	Oğuz Destanı	Destan	Anonim
	Mehmet Akif Ersoy	Biyografi	Abuzer KALYON
	Yüksek Yüksek Tepelere	Şiir	Anonim
5. Tema: Doğa ve Evren	Sular	Şiir	Aşık Veysel ŞATIROĞLU
	Son Kuşlar	Hikâye	Sait Faik ABASIYANIK
	Kutup Yıldızı	Makale	Alp AKOĞLU
	Bir Kavak ve İnsanlar	Hikâye	Haldun TANER
6. Tema: Toplum Hayatı	Osmanlı Dürüstlüğü	Hikâye	Zehra AYDÜZ
	Odcu Haftası Şenlikleri	Gezi yazısı	Servet SOMUNCUOĞLU
	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	Deneme	Mehmet ÖNDER
	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Hikâye	Miyase SERTBARUT

7. Sınıf Pasifik Yayınları'nda İncelenen Metinler

Tema	Metin	Metin Türü	Yazar
1. Tema: Hak ve Özgürlükler	Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı	Konferans	Emine AKYÜZ
	Okumak İstiyorum	Hikâye	Ayşegül CELEPOĞLU
	Hayal Çocuk	Söyleşi	Niyazi BİRİNCİ
	Haritada Bir Nokta	Hikâye	Sait Faik ABASIYANIK
2. Tema: Atatürk	Gün Batıyordu	Roman	Turgut ÖZAKMAN
	Atatürk'ü Tanımak	Söyleşi	Komasyon
	Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem	Makale	Ahmet MUMCU v.d.
	Atatürk'ü Altınla Satın Almak İsteyen Mareşal	Anı	Kılıç ALİ
	Muhsin Ertuğrul	Anı	Kemal ARIBURNU
3. Tema: Doğa ve Evren	Renkler	Şiir	Korhan KOÇAK
	Yukarıda Ne Var Ne Yok?	Didaktik metin	Billy ARONSON
	Hamilton Adası	Gezi yazısı	Gülten DAYIOĞLU
	Çevre Dostu Bir Bilimci	Biyografi	Gökhan TOK
4. Tema: Duygular	Çocukluk	Şiir	Cevdet Kudret SOLOK
	Neşe	Deneme	Hasan Ali YÜCEL
	Dostluğun Değeri	Fabl	BEYDEBA
	Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	Masal	Eflatun Cem GÜNEY
5. Tema: Alışkanlıklar	Alışkanlık	Deneme	MONTAIGNE
	Anne Ben Çocuk Değilim!	Hikâye	Aytül AKAL
	Balıkçıl	Fabl	La FONTAINE
	Hasan Âli Yücel	Köşe yazısı	Hasan Ali YÜCEL
6. Tema: Millî Kültür	Millî Kültürün Önemi	Düşünce yazısı	İrem TÜRKYILMAZ
	Çekoslovakya Türkleri	Gezi yazısı	Yılmaz ÇETİNER
	Öyle mi Derler?	Tiyatro	Ünver ORAL
	Havada Bulut Yok	Şiir	Anonim

8. Sınıf MEB Yayınları'nda İncelenen Metinler

Tema	Metin	Metin Türü	Yazar
1. Tema: Zaman ve Mekân	Kız Kalesi	Efsane	Saim SAKAOĞLU
	Geçmiş Zaman Şiirleri	Şiir	Bayram Bilge TOKEL
	Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	Konferans	Selim Sırrı TARCAN
	Eski Ankara Evleri	Gezi yazısı	Pınar YETİMOĞLU
2. Tema: Atatürk	Atatürk'ten Anılar	Anı	Hasan Reşit TANKUT İ. Güntürkün KALIPÇI
	Onuncu Yıl Nutku	Söylev	M. Kemal ATATÜRK
	Dil Devrimi	Makale	İsmet Zeki EYUBOĞLU
	Atatürk ve Bilim	Makale	Aydın SAYILI
	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	Söylev	M. Kemal ATATÜRK
3. Tema: Millî Kültür	İhtiyar Çilingir	Hikâye	M. Şevket ESENDAL
	Gönül Mimarlarımız	Biyografi	Talat Saim HALMAN Şükrü Enis REGÜ
	Türküler Dolusu	Şiir	Bedri Rahmi EYUBOĞLU
	Nevruz ve Birlik	Fıkra	Sevinç ÇOKUM
4. Tema: Toplum Hayatı	Ergenekon Destanı	Destan	Anonim
	Çiğdem Der Ki...	Hikâye	Miyase SERTBARUT
	Herkesin Dostu Anton	Hikâye	Stefan ZWEIG
	Aşinasız	Deneme	Ali ÇOLAK
5. Tema: Bilim ve Teknoloji	Basından Teknoloji Haberleri	Haber	Özcan YAĞMUR Salih HAMURCU Mehmet YATKIN
	Erkan Efendi'nin Tutsakları	Söyleşi	Ayşe Leyla İSMİER
	Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni	Söyleşi	Mehmet ÖNDER
	Bilgisayar Yalnızlığı	Deneme	Ali ÇOLAK
6. Tema: Kişisel Gelişim	Hayatta Başarının Yolları	Konferans	Selim Sırrı TARCAN
	İki İyi İnsan	Hikâye	Enver Naci GÖKŞEN
	Empati İle Yaşamak	Deneme	İdris BİLEN
	Martı	Roman	Richard BACH

8. Sınıf Ada Yayınları'nda İncelenen Metinler

Tema	Metin	Metin Türü	Yazar
1. Tema: Duygular	Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık	Efsane	Ahmet ÜNVER
	Aşk Mektupları	Hikâye	Reşat Nuri GÜNTEKİN
	Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han	Destan	Atilla DİRİM
	Gün Olur	Şiir	Orhan Veli KANIK
2. Tema: Atatürk	Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler	Anı	Afet İNAN
	Atatürk (Kişiliği, İlkeleri, Düşünceleri)	Biyografi	Ahmet KÖRKLÜGİLLER
	Akılcılık, Bilim, Eğitim	Deneme	(Yazar belirtilmemiş)
	Türkiye'nin Jeopolitik Önemi	Makale	Suat İLHAN
	Gençliğe Hitabe	Söylev	M. Kemal ATATÜRK
3. Tema: Doğa ve Evren	Doğa Dedi Ki...	Şiir	Sabahattin Kudret AKSAL
	Güney ve Batı Anadolu Ormanları	Haber yazısı	İnternet
	Dünya Yuvarlakmış	Makale	Alp AKOĞLU
	Sığırcık Kayası	Hikâye	Hasan KIYAFET
4. Tema: Toplum Hayatı	Ceviz	Gezi yazısı	Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU
	Birlikte	Şiir	Mehmet SALİHOĞLU
	Çalıkuşu	Roman	Reşat Nuri GÜNTEKİN
	Saygı	Eleştiri	Nurullah ATAÇ
5. Tema: İletişim	Tarihin Tanığı Yazı	Makale	Gökhan TOK
	Tatlı Dil	Sohbet	Şevket RADO
	Bayan Hardy	Hikâye	Stephen GLENN
	Kurabiye Hırsız	Şiir	Valerie COX
6. Tema: Zaman ve Mekân	Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım Acıktım	Anı	Buket UZUNER
	Güney Amerika Gezi İzlenimleri	Gezi yazısı	Gülten DAYIOĞLU
	Hayalinizdeki Oda	Sohbet	İpek ONGUN
	Evim	Şiir	Yusuf Ziya ORTAÇ